

Regio in beeld 2004

Feiten en cijfers over de
Regionale Samenwerking Amsterdam

Regio in beeld 2004

Feiten en cijfers over de
Regionale Samenwerking Amsterdam

Deel 1 is samengesteld door O+S Amsterdam.

Deel 2 omvat onderzoek uitgevoerd door O+S Amsterdam
in opdracht van de gemeenten Almere, Amstelveen, Diemen,
Haarlem, Haarlemmermeer, Hilversum, Purmerend en Zaanstad.

Gemeente Amsterdam
Dienst Onderzoek en Statistiek

Regio in beeld 2004

Redactie

drs. Paolo van der Steenhoven

drs. Karin Klein Wolt

drs. Manilde van der Oord

drs. Jeroen Slot

Omslag, druk en afwerking

Stadsdrukkerij Amsterdam N.V.

Foto's omslag

Paolo van der Steenhoven

Amsterdam, september 2004

Inhoud

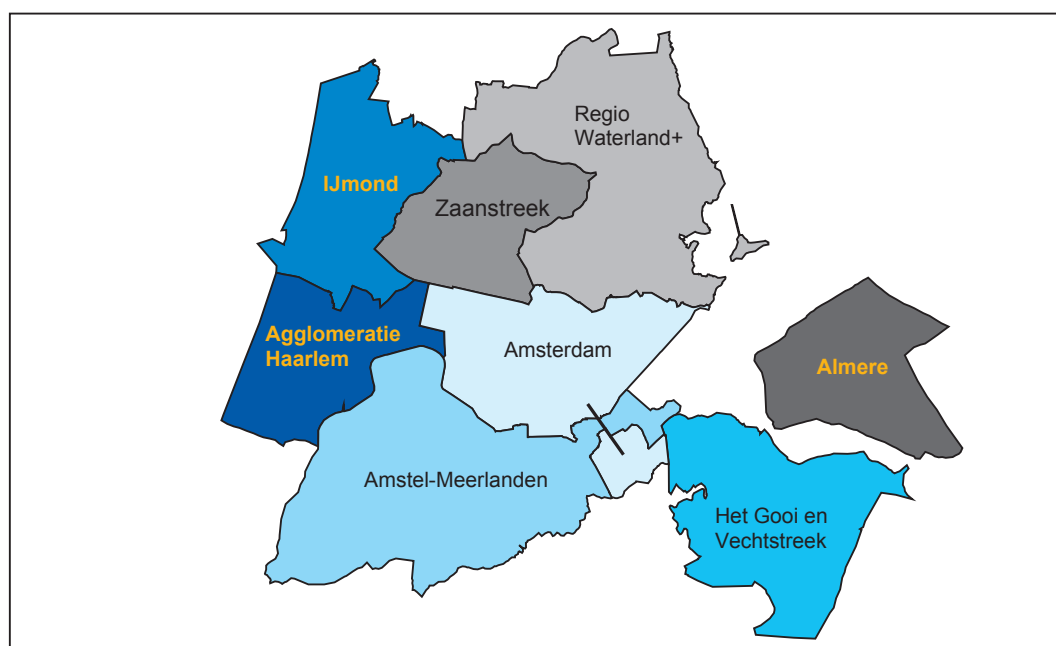
Samenvatting	5
Inleiding	9
1 Ruimtegebruik en bevolking	13
1.1 Ruimtegebruik	13
1.2 Omvang van de bevolking	14
1.3 Bevolkingsdichtheid	16
1.4 Samenstelling naar leeftijd	17
1.5 Samenstelling van huishoudens	21
1.6 Etniciteit	22
1.7 Demografische druk	25
1.8 Geboorten	26
2 Wonen	27
2.1 Vestiging, vertrek en binnengemeentelijke verhuizingen	27
2.2 Woningvoorraad en woningdichtheid	29
2.3 Kenmerken woningvoorraad	30
2.4 Woningproductie	32
2.5 Woonsituatie en woonwensen in ROA+	36
2.6 Huursubsidie	37
3 Regionale economie	39
3.1 Beroepsbevolking	39
3.2 Werkgelegenheid	43
3.3 Bedrijfsvestigingen	47
3.4 Economische prestaties	49
3.5 Schiphol	53
3.6 Noordzeekanaalgebied	54
3.7 Kenniseconomie	55
3.8 Regionale arbeidsmarkt: werk- en woonpendel	61
4 Mobiliteit in de regio	65
Bijlage: tabellen RSA in beeld	141

Samenvatting

Bevolking

In 2003 woonden er in het gebied van de Regionale Samenwerking Amsterdam (RSA) ruim 2,1 miljoen mensen. Een derde (34%) woonde in Amsterdam.

Gebied van de Regionale Samenwerking Amsterdam naar subregio's

De bevolking van de RSA groeit sneller dan elders in Nederland. Tussen 1996 en 2003 nam het inwonertal met 141.000 personen toe, een groei van 7%. Landelijk steeg het aantal inwoners met 5%.

Almere kende als groeistad in dezelfde periode een spectaculaire groei van 47%. De regio's IJmond, Regio Waterland+ en Amstel-Meerlanden hebben een bevolkingsgroei die overeenkomt met het regionale groeicijfer. Amsterdam groeide met 3%.

Voor de periode tot 2020 wordt verwacht dat de regionale bevolking met 6% zal groeien. Dit is een bijgesteld cijfer. In 2002 werd nog verwacht dat de bevolking met 12% zou groeien, maar een sterke afname van het aantal migranten in Nederland heeft tot een aanpassing van de groeiverwachting geleid.

Almere blijft in de groeimodellen voor 2020 de gemeente in de RSA met het hoogste groeicijfer van 45%. Op afstand volgt de regio Amstel-Meerlanden met 11%.

De regio vangt veel vertrekkers uit Amsterdam op die in de hoofdstad hun woonwensen niet makkelijk kunnen vervullen. Onder de vertrekkers bevinden zich ook veel etnische minderheden. Surinamers verlaten al enige tijd de stad, Turken, Marokkanen en personen uit niet-industrielanden volgen steeds meer.

Almere heeft van de regio de snelst groeiende populatie niet-westerse allochtonen. Andere gemeenten in de regio zoals Haarlemmermeer, Purmerend en Zaanstad kennen ook hoge groeipercentages niet-westerse allochtonen, hoger dan Amsterdam.

Wonen

In 2003 omvatte de woningvoorraad in de RSA 973.000 woningen. Amsterdam telde 377.000 woningen, op afstand gevolgd door Amstel-Meerlanden met 121.000 woningen. De verhouding koopwoning-huurwoning in de RSA is 43%:57%. Landelijk is deze verhouding omgekeerd: 55%:45%. Het lagere percentage koopwoningen in de RSA is het gevolg van het hoge aandeel huurwoningen in Amsterdam (81%).

In 2002 werd er een dieptepunt in de woningproductie behaald. In dat jaar werden er 9.400 nieuwbouwwoningen opgeleverd. Daar is in 2003 een (voorlopig) eind aan gekomen. In 2003 zijn er 9.900 woningen in de RSA gebouwd. In Almere, Amstel-Meerlanden en Amsterdam werden meer dan tweeduizend woningen opgeleverd. In IJmond en Zaanstreek waren dat meer dan duizend woningen. Er wordt in de RSA vooral voor de koopmarkt gebouwd: 71% van de opgeleverde nieuwbouwwoningen is een koopwoning. Landelijk bestaat 78% van de nieuwbouw uit koopwoningen.

Er zijn voor de RSA tot 2020 circa 135.000 nieuwe woningen gepland. In drie regio's in de RSA zal volgens de prognosemodellen de woningvoorraad tot 2020 sterk groeien. In Almere zal het aantal woningen met circa 41.000 toenemen (65% groei). Amsterdam en Amstel-Meerlanden zullen 43.000 en 19.000 nieuwe woningen moeten opleveren.

Regionale economie

De werkgelegenheid in de RSA is – na jaren van economische groei en krapte op de arbeidsmarkt – tussen 2002 en 2003 met 0,3% gedaald. Deze daling is minder sterk dan het Nederlands gemiddelde.

De regionale economie kent twee grote banenmotoren die ook tijdens de recessie en in de nasleep van SARS en terreuraanslagen een toename in de werkgelegenheid kenden: de stad Amsterdam en de luchthaven Schiphol en omgeving. Ook Almere en Zaanstreek hebben een groei doorgemaakt. Met name Almere kende een krachtige groei in werkgelegenheid met 3% meer arbeidsplaatsen. Vooral minder conjunctuurgevoelige sectoren als onderwijs, gezondheidszorg en overheid groeiden sterk in Almere.

Elders in de regio, in het bijzonder in Agglomeratie Haarlem, IJmond en Amstel-Meerlanden, daalde de werkgelegenheid sterker dan het regionaal gemiddelde. Opvallend is dat in elke regio binnen de RSA het aantal bedrijfsvestigingen in de periode 2002-2003 is gegroeid.

Amsterdam en Groot-Amsterdam hebben een tekort aan arbeidskrachten en rekruteren in vergelijking met andere regio's binnen de RSA meer personeel uit andere regio's van de RSA en uit andere delen van Nederland.

De werkloosheid is na jaren van daling in 2003 fors gegroeid. Tussen 1 januari 2003 en 1 april 2004 nam de werkloosheid in de RSA toe met 27%. Landelijk nam het cijfer toe met 30%.

Het aantal vacatures in de regio vertoonde sinds het voorjaar van 2001 een dalende lijn, maar hieraan is in het derde kwartaal van 2003 een einde gekomen.

Mobiliteit

In 2002 is de mobiliteit van bewoners in sommige delen van de RSA hoger dan elders in de regio en in Nederland. Bewoners van Almere en Het Gooi en Vechtstreek leggen gemiddeld langere afstanden af dan inwoners van andere regio's binnen de RSA.

Almeeders leggen vooral langere afstanden af voor het werk, bewoners van Het Gooi en Vechtstreek voor recreatieve doeleinden. Amsterdammers zijn van alle regiobewoners het minst mobiel.

Sinds 1996 is de mobiliteit toegenomen onder inwoners van Het Gooi en Vechtstreek, IJmond en Groot-Amsterdam. In Almere is de mobiliteit niet veranderd. In de overige regio's binnen de RSA is de mobiliteit daarentegen afgenomen.

Circa 70% van de reisweg wordt door inwoners van de RSA met de auto afgelegd. Het openbaar vervoer heeft een aandeel van zo'n twintig procent en de fiets vijf procent.

Inleiding

Voor het tweede achtereenvolgende jaar brengt de Dienst Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam (O+S) een publicatie uit met een cijfermatig overzicht van de regio Amsterdam. Deze publicatie is een vervolg op de publicatie *Kennis maken in de regio* van O+S (2003) waarin een eerste aanzet is gegeven tot het systematisch verzamelen en regelmatig publiceren van cijfermatige gegevens over de regio Amsterdam. Het is een initiatief van O+S, het onderzoeksbureau van de gemeente Amsterdam.

De verzamelde gegevens hebben betrekking op het gebied van de Regionale Samenwerking Amsterdam (RSA). De RSA is een samenwerkingsverband van 38 gemeenten in de Amsterdamse regio, de Provincie Noord-Holland en de Provincie Flevoland. De samenwerking in de RSA heeft inmiddels gestalte gekregen rond een aantal regionale vraagstukken zoals bereikbaarheid, ruimtelijke strategie en arbeidsmarkt. Bij de aanpak van deze vraagstukken is het belangrijk regionale ontwikkelingen te kwantificeren. Deze publicatie draagt bij aan het inzichtelijk maken van maatschappelijke processen in de regio. O+S voorziet daarmee in een groeiende behoefte aan cijfermatige gegevens over de RSA onder lokale en regionale overheden, onderzoeksinstituten, maatschappelijke instellingen en andere geïnteresseerden.

Het gebied van de RSA omvat de regio's ten noorden en ten zuiden grenzend aan het Noordzeekanaal, Het Gooi en Vechtstreek en de gemeente Almere. De RSA is onderdeel van de Noordvleugel in de te ontwikkelen Deltametropool in de Randstad. In de komende decennia wordt de ontwikkeling van de Randstad door de rijksoverheid, provincies en gemeenten gestimuleerd met het doel een economisch krachtige regio te creëren die de internationale concurrentie met andere stedelijke regio's in Europa aan kan.

De keuze voor de Randstad is niet zomaar gemaakt. De Randstad fungeert als de economische motor van Nederland. Dat is met de volgende kengetallen goed zichtbaar te maken. Zo wordt 42% van de nationale werkgelegenheid en 46% van het bruto nationale product op 13% van het Nederlandse grondgebied voortgebracht. De Randstad heeft twee grote zeehavens, waaronder de grootste van de wereld, Rotterdam, goed is voor 93% van de nationale havenoverslag. De nationale luchthaven Schiphol is goed voor 97% van de luchtvracht en 98% van het aantal luchtpassagiers. Amsterdam vormt het financiële centrum van het land waar de meeste buitenlandse bedrijven zijn gevestigd. Tweederde van de buitenlandse investeringen is op de Randstad gericht, evenals 70% van het toerisme.

De Randstad is een verzameling van regionaal economische zwaartepunten (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Delft, Leiden) die elkaar tegen de achtergrond van groeiende internationale concurrentie beter zouden kunnen aanvullen of versterken dan elkaar te beconcurreren. Mede daarom is het proces in gang gezet de Randstad te ont-

wikkelen tot één krachtige regio die in economisch opzicht niet onderdoet voor andere Europese grootstedelijke regio's.

Deze nieuwe regio heet de Deltametropool. De Deltametropool bestaat uit de Randstad inclusief de Drechtsteden, Almere en Amersfoort en kent in geografische zin twee vleugels – de Noordvleugel en Zuidvleugel. In 2030 moet de Deltametropool op de kaart staan.

Opbouw publicatie

Deze publicatie bestaat uit twee delen: een statistisch deel en een rapportage over een regionaal onderzoek naar vestigingsmotieven. Het statistische deel omvat de thema's bevolking, wonen, regionale economie en mobiliteit. Deze thema's raken de beleidsvelden van de RSA. Deze beleidsvelden zijn: bereikbaarheid, luchtvaart, ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied, ruimtelijke strategie na 2010 en de regionale arbeidsmarkt. Voor deze rapportage is net als in 2003 gekozen voor een regio-indeling op basis van Corop-gebieden. De gegevens over de RSA worden vergeleken met Groot-Rijnmond en Nederland.

Gebied van de Regionale Samenwerking Amsterdam naar subregio's

In het tweede deel van deze publicatie wordt verslag gedaan van een onderzoek naar vestigingsmotieven van nieuwe bewoners in negen gemeenten in de RSA. Dit onderzoek is door O+S verricht in opdracht van en in samenwerking met de onderzoeksafdelingen van acht grote gemeenten in de RSA: Almere, Amstelveen, Diemen, Haarlem, Haarlemmermeer, Hilversum, Purmerend en Zaanstad. Aan het onderzoek dat in juni 2004 is uitgevoerd namen bijna 3.400 respondenten deel.

In dit verkennende onderzoek wordt ingegaan op de vestigingsmotieven, kenmerken van de woning, het zoekgedrag op de woningmarkt en het oordeel over de nieuwe gemeente.

Deel 1

RSA in cijfers

1 Ruimtegebruik en bevolking

Ruimte is in Nederland een schaars goed, zo ook in de RSA. De meeste functies van het grondgebied zijn in grote lijnen in bestemmingsplannen en streekplannen vastgelegd. Dit betekent overigens niet dat daarmee alles voor de lange termijn is geregeld. Autonome ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld de groei van de bevolking, de economie en de mobiliteit, en het overheidsbeleid leggen een claim op de beschikbare ruimte in een dichtbevolkt gebied. Dat kan tot conflicten leiden. Een recent voorbeeld is de door de rijksoverheid toegestane groei van Schiphol waardoor woningbouwplannen van de gemeenten Amstelveen, Aalsmeer en Uithoorn drastisch bijgesteld moeten worden.

Ruim 13% van de Nederlandse bevolking woont in het RSA-gebied. Sinds 1996 is de bevolking in de RSA met 7% gegroeid. Volgens de meest recente prognoses zal de bevolking in de regio blijven groeien, sterker zelfs dan die van Nederland als geheel. Tussen de gemeenten in de RSA bestaan er verschillen in omvang, samenstelling en groeiverwachting van de bevolking. Zo is en blijft Almere de komende jaren een echte gezinsstad, heeft Amsterdam de meeste inwoners per vierkante kilometer en tellen de regio's Haarlem en Het Gooi en Vechtstreek het hoogste aandeel ouderen van de RSA.

1.1 Ruimtegebruik

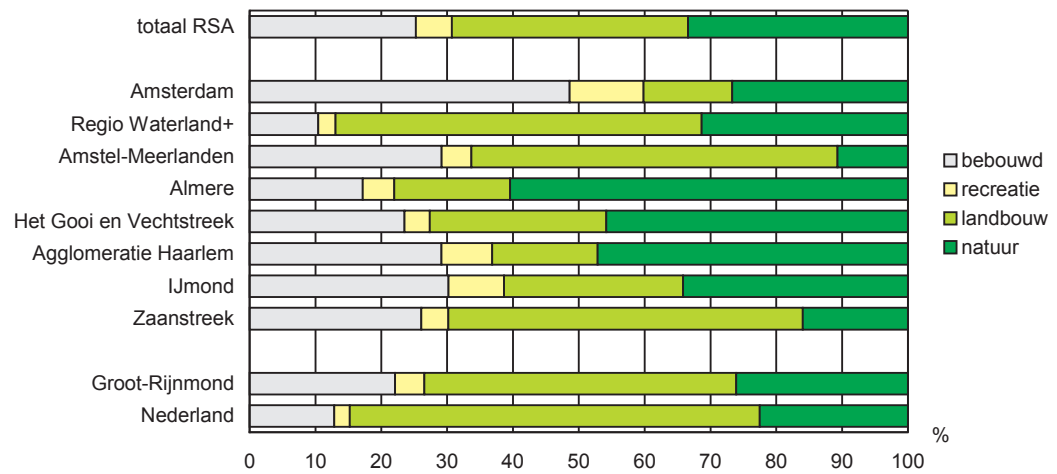
Het grootste deel van de bodem in de RSA (69%) is landbouw- of natuurgebied, inclusief binnenwateren. Een kwart van de oppervlakte is bebouwd met wegen, woningen, bedrijfspanden en gebouwen als scholen, winkels, culturele voorzieningen en sportvoorzieningen. Dat is iets meer dan in Groot-Rijnmond waar 22% is bebouwd.

Binnen de RSA varieert het ruimtegebruik per regio. Amsterdam kent van alle regio's verhoudingsgewijs de meeste bebouwing en ook de meeste ruimte voor recreatieve doeleinden. IJmond, Amstel-Meerlanden en Agglomeratie Haarlem kennen ook een bovengemiddelde bebouwingsgraad.

In de Regio Waterland+, Amstel-Meerlanden en de Zaanstreek is de ruimte voor meer dan de helft bestemd voor agrarische doeleinden.

Almere, Agglomeratie Haarlem en Het Gooi en Vechtstreek hebben relatief meer grond bestemd voor natuur (inclusief binnenwater). In Almere bestaat het grondgebied zelfs voor bijna de helft uit binnenwater.

Figuur 1.1 Bodemgebruik in 2000

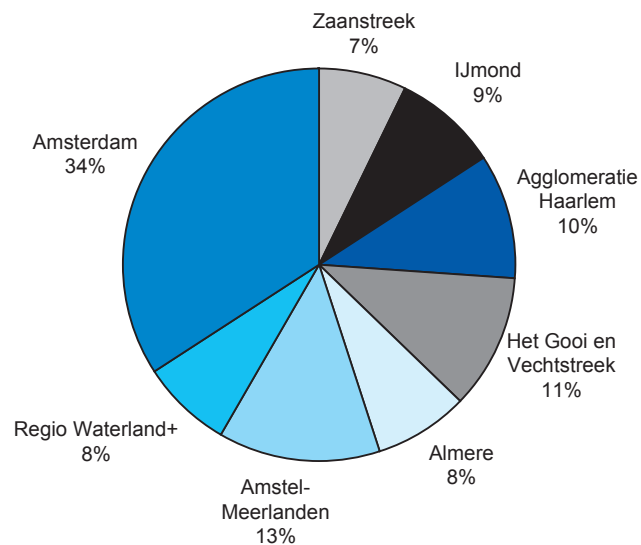

bron: CBS

1.2 Omvang van de bevolking

Er wonen meer dan twee miljoen mensen in de RSA, dat is ruim 13% van de landelijke bevolking. Meer dan de helft (55%) woont in de regio Groot-Amsterdam (Regio Waterland+, Amsterdam en Amstel-Meerlanden).

Figuur 1.2 Aandeel bevolking in de RSA naar regio

bron: CBS, 2003

Amsterdam heeft met haar 737.000 inwoners het grootste bevolkingsaandeel in de RSA. De regio's Amstel-Meerlanden en het Gooi en Vechtstreek volgen op een tweede en derde plaats met respectievelijk 288.000 en 242.000 personen.

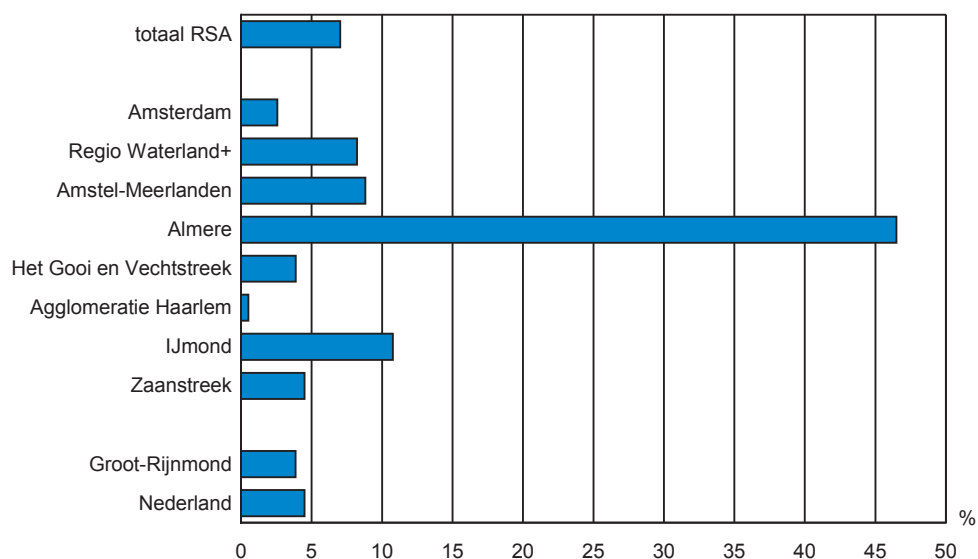
Bevolkingsgroei

De bevolking van de RSA is sinds 1996 gegroeid met 141.000 inwoners, een toename van 7%. Het landelijke groeicijfer is in dezelfde periode 5% en dat van Groot-Rijnmond 4%.

Binnen de RSA heeft de gemeente Almere, met een groei van 47% het grootste aandeel in de regionale groei. Van de andere RSA-regio's lopen alleen Waterland+ en Amstel-Meerlanden in de pas met het regionale groeicijfer.

De gemeentelijke herindeling van 2002 verklaart voor een groot deel de relatief sterke bevolkingstoename in IJmond. De inwoners van Limmen en Akersloot worden sinds 2002 bij de IJmond gerekend, in 1996 behoorden zij tot de regio Alkmaar. De relatief geringe bevolkingstoename in Het Gooi en Vechtstreek is voornamelijk het gevolg van de toevoeging van de gemeente Loosdrecht.

Figuur 1.3 Bevolkingsgroei 2003 ten opzichte van 1996

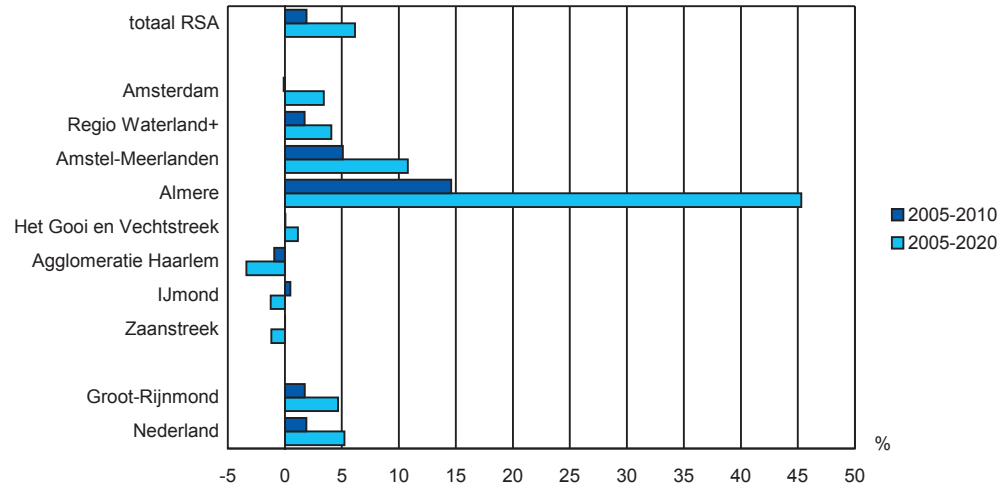
bron: CBS, 2003

Almere is in 2003 ten opzichte van 2002 het snelst gegroeid. De bevolking nam met vier procent toe. Amstel-Meerlanden volgt met twee procent groei, Waterland+ en Zaanstad beide met één procent.

Bevolkingsprognose tot 2020

De bevolking in de RSA zal volgens de bevolkingsprognose van het landelijke bevolkingsprognosemodel Primos 2003 blijven groeien. Er wordt tot 2010 een groei voorspeld van 2% ten opzichte van 2005. Tot 2020 wordt een groeicijfer van 6% verwacht.

Figuur 1.4 Prognose bevolking

bron: Primos 2003 / bewerking O+S

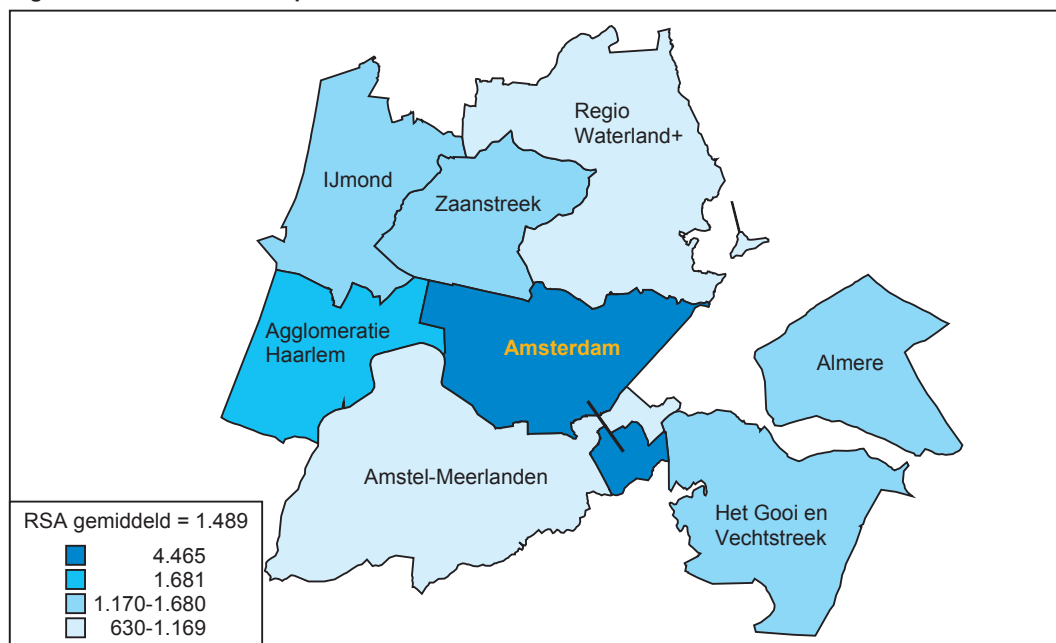
Binnen de RSA zijn er forse verschillen in groeiverwachtingen. Zo blijven Amsterdam, Almere en de regio's Waterland+ en Amstel-Meerlanden voorlopig nog doorgroeien. Voor de regio's Haarlem, IJmond en Zaanstreek wordt daarentegen verwacht dat de bevolkingsomvang zal afnemen.

In de rapportage van 2002 werd er voor de RSA als geheel nog een bevolkingsgroei van 12% verwacht. Inmiddels is dit cijfer drastisch bijgesteld tot 6% groei in de periode 2005-2020. Ook de prognose voor Almere is bijgesteld: van 60% naar 45% groei tot 2020. Het verschil wordt grotendeels verklaard door de sterke afname van het aantal immigranten in Nederland in 2002. Door deze afname is het aantal verwachte immigranten voor alle overige jaren bijgesteld, resulterend in een behoorlijke afname in de bevolkingsgroei.

1.3 Bevolkingsdichtheid

De bevolkingsdichtheid – dat is het aantal inwoners per vierkante kilometer land – in de RSA bedraagt gemiddeld 1.489 inwoners per vierkante kilometer. Groot-Rijnmond heeft een lagere dichtheid, daar wonen gemiddeld 1.146 mensen per vierkante kilometer.

Figuur 1.5 Aantal inwoners per vierkante kilometer 2003

bron: CBS / bewerking O+S

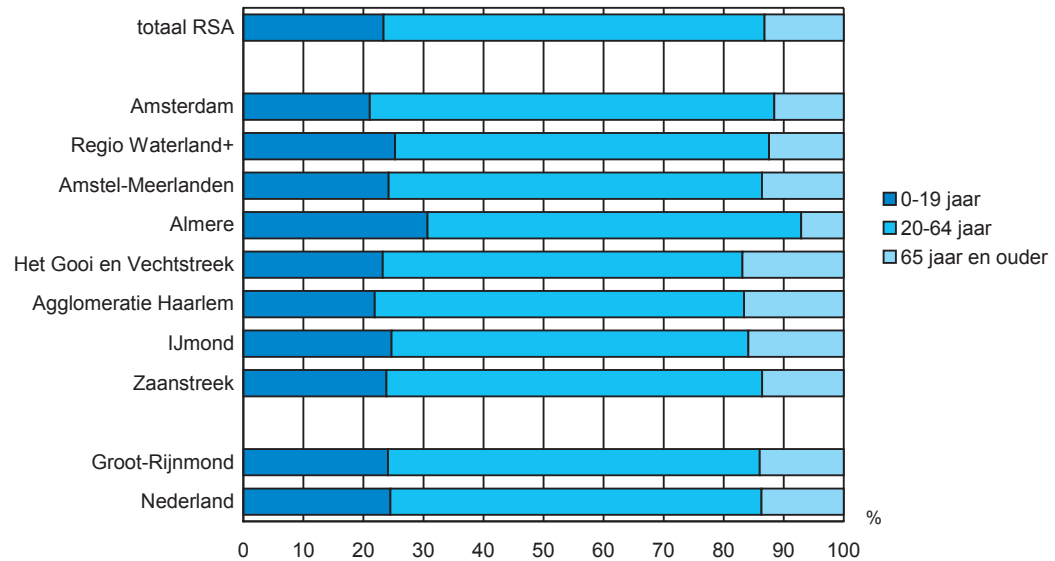
Amsterdam heeft binnen de RSA de hoogste dichtheid. Er wonen maar liefst 4.465 mensen op één vierkante kilometer. Andere regio's kennen een lagere bevolkingsdichtheid. Gestapelde bouw leidt tot een hoge bevolkingsdichtheid. Ruime bouw of de aanwezigheid van recreatiegebieden, agrarische gebieden of natuurgebieden in een regio geeft een lage bevolkingsdichtheid. Dit zien we vooral in Regio Waterland+ en Amstel-Meerlanden.

1.4 Samenstelling naar leeftijd

De leeftijdsopbouw van de bevolking van de RSA komt in grote lijnen overeen met die van Nederland en Groot-Rijnmond. Bijna een kwart (23%) van de bewoners van de RSA is jonger dan 19 jaar, tweederde (64%) valt in de leeftijdsgroep 20 t/m 64 jaar en de resterende 13% is 65 jaar en ouder.

Van de regio's in de RSA heeft Almere de jongste bevolking, 31% van haar inwoners is 19 jaar of jonger en 7% is 65 jaar of ouder. Amsterdam telt met 21% het laagste percentage kinderen. De regio's Agglomeratie Haarlem en Het Gooi en Vechtstreek hebben het hoogste percentage ouderen (beide 17%).

Figuur 1.6 Samenstelling bevolking naar leeftijd 2003

bron: CBS / bewerking O+S

Leeftijdsprognozes

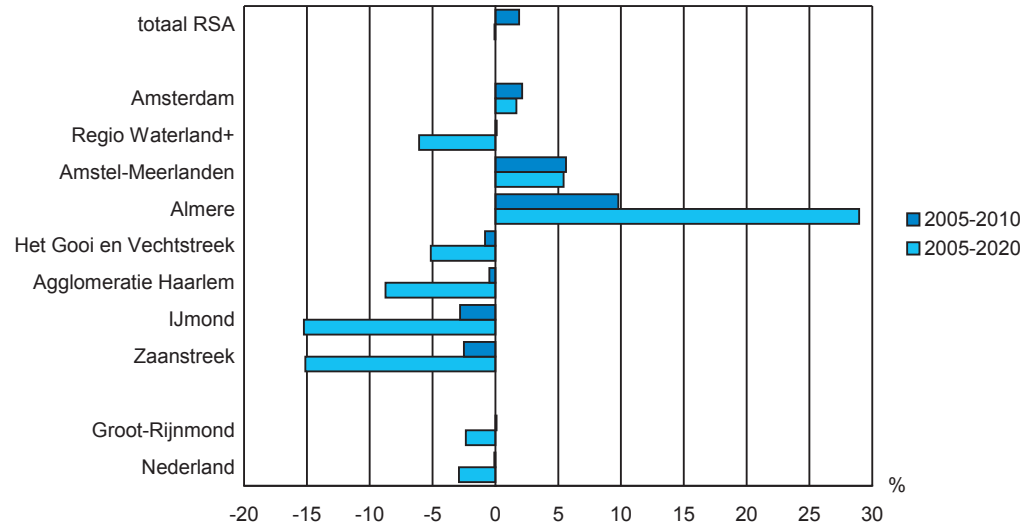
Het aantal kinderen tot en met 19 jaar zal in de periode 2005-2010 met 2% groeien. Dat is meer dan voor Nederland en Groot-Rijnmond wordt verwacht.

Voor de periode 2005-2020 wordt daarentegen een afname van het aantal kinderen met 0,1% verwacht. Landelijk zal het aantal kinderen in die periode met 3% zelfs sterker afnemen, in Groot-Rijnmond is de geschatte afname 2%.

Tussen de regio's in de RSA zijn er verschillen in leeftijdsprognozes. Zo zal volgens het Primos 2003 het aantal kinderen in Amsterdam, Amstelland-Meerlanden en Almere tot 2010 nog toenemen, terwijl het model voor de regio's Waterland+, Het Gooi en Vechtstreek, Haarlem, IJmond en Zaanstreek een afname van het aantal kinderen voorspelt.

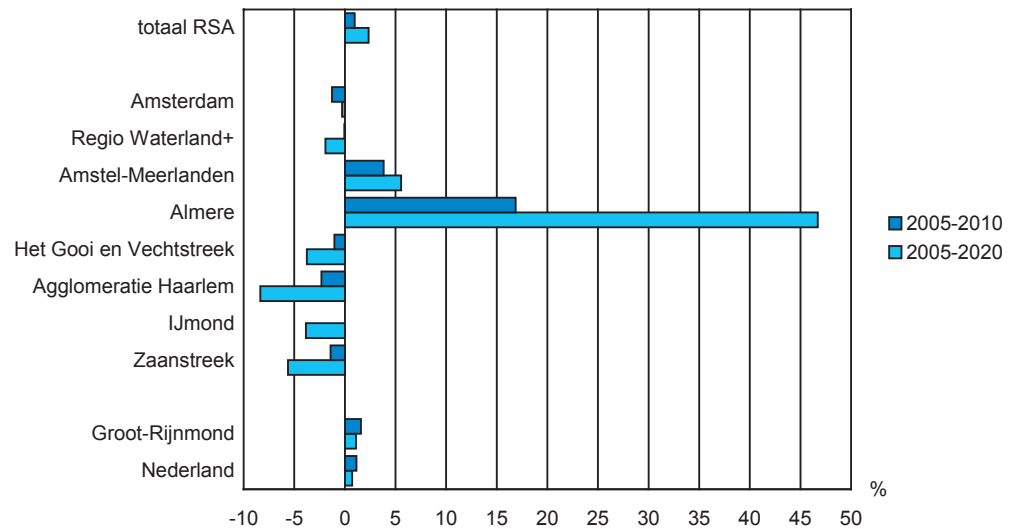
Ook voor deze prognoses geldt dat er in vergelijking met 2002 een sterke bijstelling heeft plaatsgevonden. Er wordt volgens het model van 2003 een afname van het aantal kinderen in de toekomst verwacht, omdat het aantal migranten in de vruchtbare leeftijd en het aantal kinderen van migranten in de komende jaren sterk zullen afnemen.

Figuur 1.7 Verwachte groei 0-19 jarigen

bron: Primos 2003 / bewerking O+S

Figuur 1.8 Verwachte groei 20-64 jarigen

bron: Primos 2003 / bewerking O+S

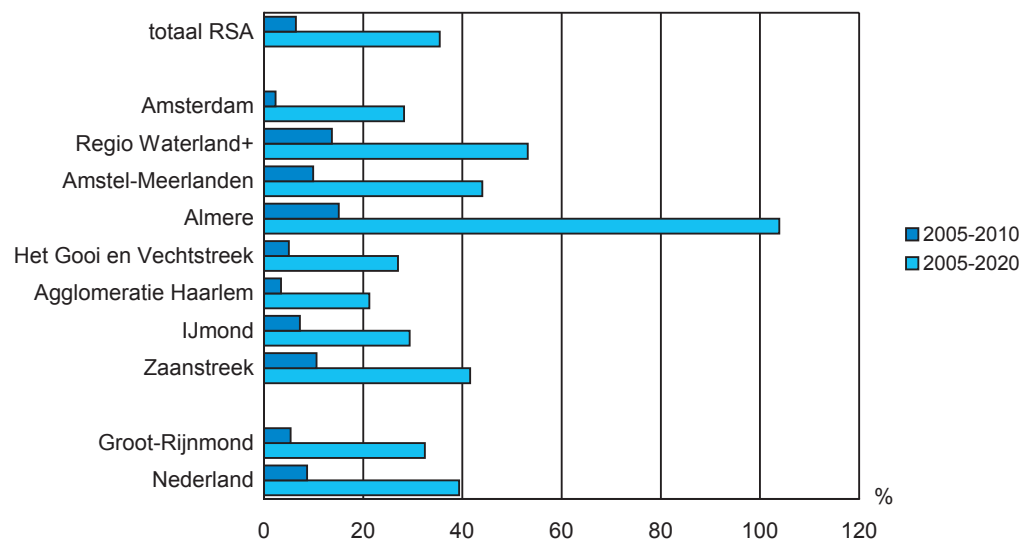
Het aantal actieven in de bevolking, dat is de groep van 20-64 jarigen, zal de komende jaren niet sterk toenemen. Tussen 2005 en 2010 wordt voor de regio een toename van 1% verwacht en voor de periode 2005-2020 een toename van 2%. Landelijk en in Groot-Rijnmond wordt een geringere groei verwacht.

Binnen de RSA wordt er alleen voor de gebieden Amstel-Meerlanden en Almere een toename van het aantal 20-64 jarigen verwacht. In de overige regio's wordt er een afname voorspeld.

De 20-64 jarigen vormen de potentiële beroepsbevolking. In gebieden waar deze groep in omvang afneemt heeft dat gevolgen voor de regionale economie. Er zullen in het geval van gelijkblijvende werkgelegenheid arbeidskrachten van buiten de regio moeten worden aangetrokken.

De bevolking van de RSA zal net als de bevolking van Nederland vergrijzen. Voor alle regio's binnen de RSA wordt tussen 2005 en 2020 een sterke toename van het aantal 65-plussers verwacht (+35%). Na 2010 is het de babyboomgeneratie van 1946-1964 die het aantal 65-plussers sterk doet toenemen.

Figuur 1.9 Verwachte groei inwoners 65 jaar en ouder

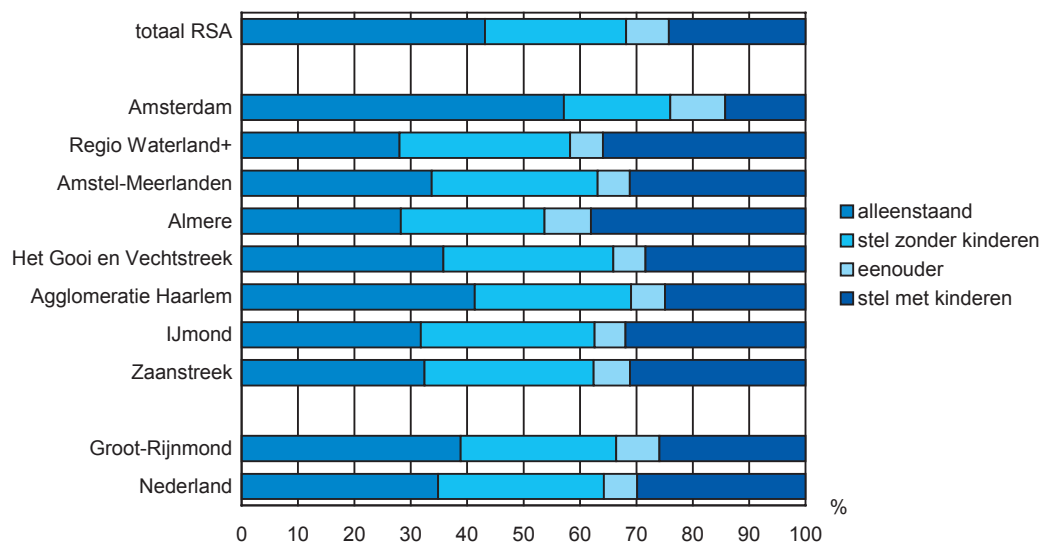
bron: Primos 2003 / bewerking O+S

In de Agglomeratie Haarlem is de verwachte stijging van het aantal 65-plussers met 21% tot 2020 het kleinste van alle regio's. Regio Waterland+ heeft, op Almere na, de grootste toename (53%) te verwachten. Almere wijkt af van de andere regio's; hier wordt verwacht dat het aantal 65-plussers in 2020 ten opzichte van 2005 met 104% zal zijn toegenomen. Almere is op dit moment een gezinsstad met weinig 65-plussers. Een groot aantal van de huidige 20-64 jarigen zal in 2020 tot de groep van 65-plussers behoren.

1.5 Samenstelling van huishoudens

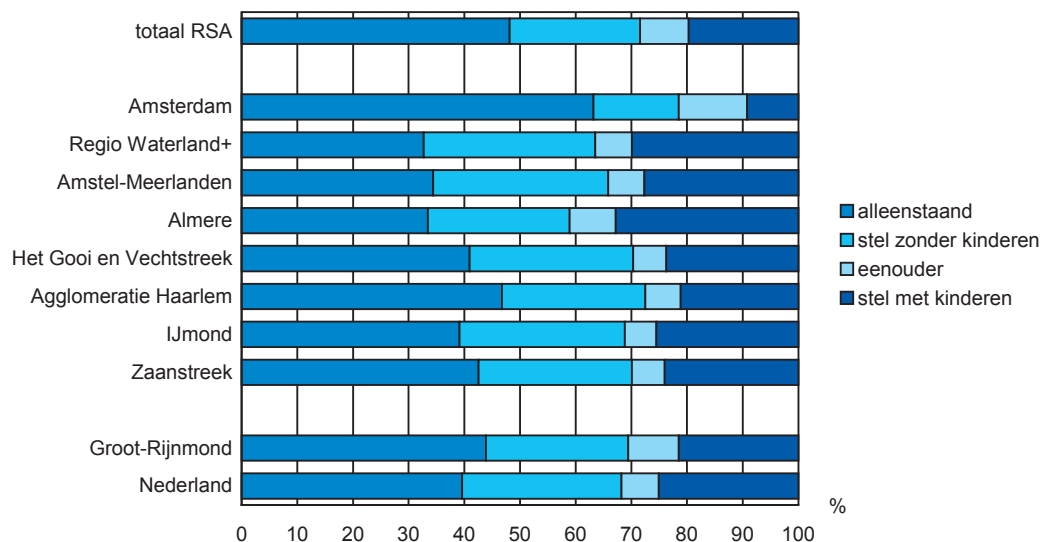
Het merendeel van de huishoudens in de RSA is een meerpersoonshuishouden (57%). Een meerpersoonshuishouden is een stel zonder kinderen, een eenoudergezin, een stel met kinderen of drie of meer samenwonende volwassenen. Landelijk ligt het percentage meerpersoonshuishoudens iets hoger (65%). Ook Groot-Rijnmond heeft met 61% een groter aandeel meerpersoonshuishoudens dan de RSA.

Figuur 1.10 Samenstelling bevolking naar samenstelling huishouden 2003

bron: Primos 2003 / bewerking O+S

Figuur 1.11 Prognose bevolking naar samenstelling huishouden 2020

bron: Primos 2003 / bewerking O+S

Alleen Amsterdam heeft een lager aandeel meerpersoonshuishoudens (43%) dan het regionaal gemiddelde. In Almere bestaat bijna driekwart (72%) van de huishoudens uit een meerpersoonshuishoudens. Ook Regio Waterland+ bestaat voor bijna driekwart (72%) uit meerpersoonshuishoudens en is daarmee een typische gezinsregio. Beide gebieden trekken veel gezinnen uit Amsterdam aan.

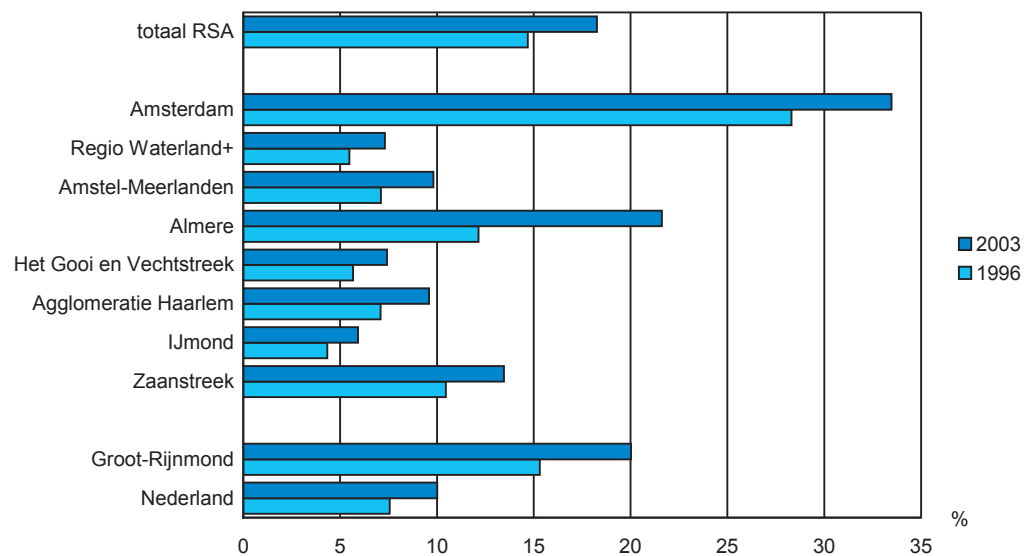
Tot 2020 wordt er voor de RSA een toename van het aandeel alleenstaanden en een afname van het aandeel huishoudens met kinderen verwacht. Ook landelijk en in Groot-Rijnmond wordt een groei van het aandeel alleenstaanden en een afname van het aandeel huishoudens met kinderen voorspeld.

Verwacht wordt dat Amsterdam in 2020 een aandeel van 63% eenpersoonshuishoudens zal hebben, wat typerend is voor een grote stad. De sterkste groei van het aandeel alleenstaanden wordt voor de Zaanstreek voorspeld. Daar zal het aandeel toenemen van 32% alleenstaanden in 2003 tot 43% in 2020.

1.6 Etniciteit

Het aandeel niet-westerse allochtonen in de RSA is sinds 1996 toegenomen¹. In 2003 behoorde 18% van de inwoners tot de groep niet-westerse allochtonen, in 1996 was dat nog 15%. Ook landelijk en in Groot-Rijnmond is het aandeel toegenomen van respectievelijk 8% en 15% in 1996 tot 10% en 20% in 2003.

Figuur 1.12 Niet-westerse allochtonen als percentage van de totale bevolking

bron: CBS

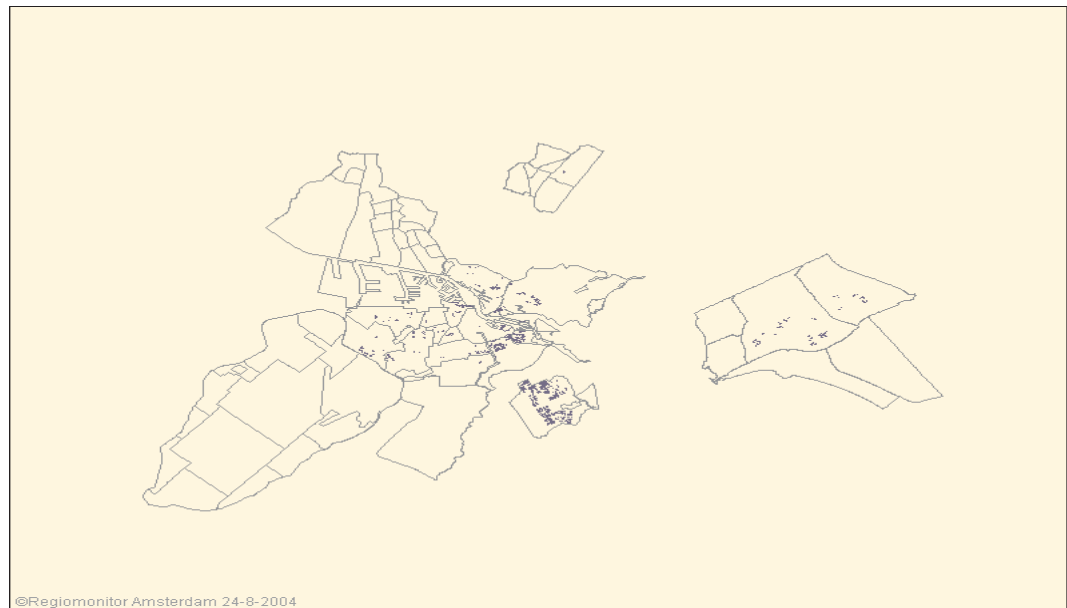
¹ Een persoon die zelf of van wie ten minste één ouder is geboren in Turkije, Afrika (inclusief Marokko), Latijns-Amerika, Azië of Oceanië (met uitzondering van Israël, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland) wordt tot de niet-westerse allochtonen gerekend.

De groei van het aantal niet-westerse allochtonen doet zich vooral in de grote steden voor. Binnen de RSA kent Almere de sterkste groei van mensen met een niet-westerse achtergrond. Tussen 1996 en 2003 groeide het aantal niet-westerse allochtonen in Almere met 161%, aanzienlijk sterker dan in Amsterdam dat een toename van 21% kende. In andere grote gemeenten in de regio groeide het aantal niet-westerse allochtonen eveneens sterker dan in Amsterdam. In Haarlemmermeer, Purmerend en Zaanstad nam het aantal niet-westerse allochtonen in dezelfde periode met respectievelijk 66%, 45% en 34% toe.

Etnische minderheden hebben zich altijd sterk op de grote steden gericht. Surinamers waren binnen Amsterdam vooral op de Bijlmermeer gericht. Al enige jaren vertrekt een aanzienlijk deel van hen naar elders in de regio, vooral Almere. De laatste paar jaar maken ook Turken en Marokkanen een wooncarrière. Eerst vestigden zij zich in de oude delen van Amsterdam. Daarna verhuisden zij naar de grotere woningen aan de rand van Amsterdam en nu vertrekken ook zij naar de regio en daarbij speciaal naar Almere.

In de onderstaande figuren zijn gebieden weergegeven waar zich concentraties van Surinamers, Turken en Marokkanen voordoen². Concentraties van Surinamers zijn zoals te verwachten te vinden in Amsterdam, in het bijzonder in Zuidoost, Oost-Amsterdam en Amsterdam-Noord. Buiten Amsterdam zijn er concentraties in Almere en in mindere mate in Purmerend.

Figuur 1.13 Gemeenten naar concentraties Surinamers, min. 25 personen, min. 10,9%

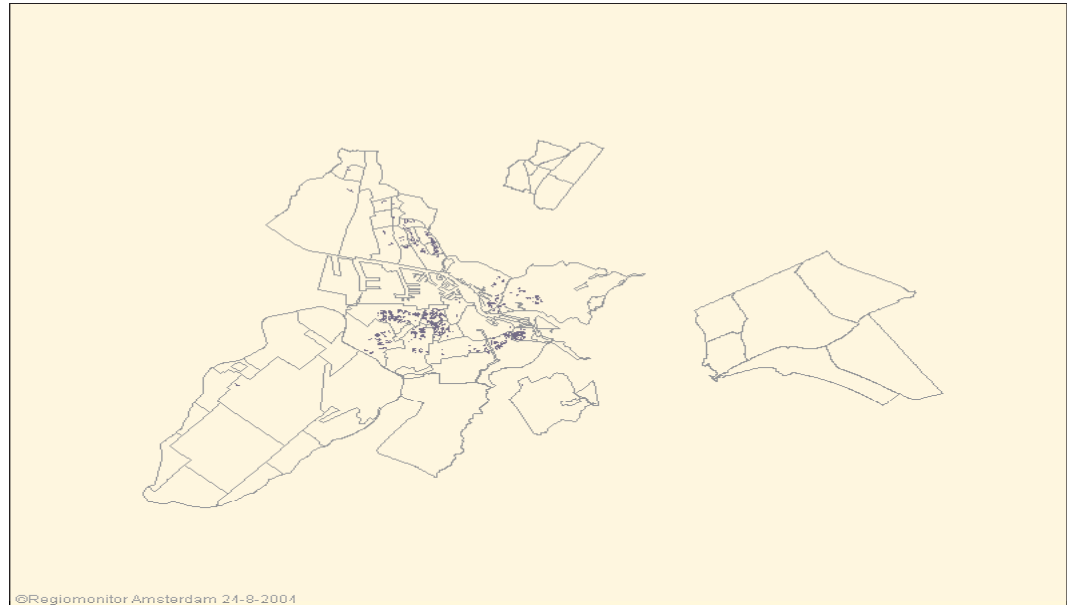
bron: UvA Regiomonitor

Concentraties van Turken komen voor in Amsterdam-West, -Oost en -Noord. Zaanstad kent van de regiogemeenten de grootste concentraties Turken.

² De gegevens zijn afkomstig uit de Regiomonitor, een regionale databank met gegevens over bevolking, werken en wonen. De Regiomonitor is een samenwerkingsverband van de Universiteit van Amsterdam en Dienst Onderzoek en Statistiek van de deelnemende gemeenten.

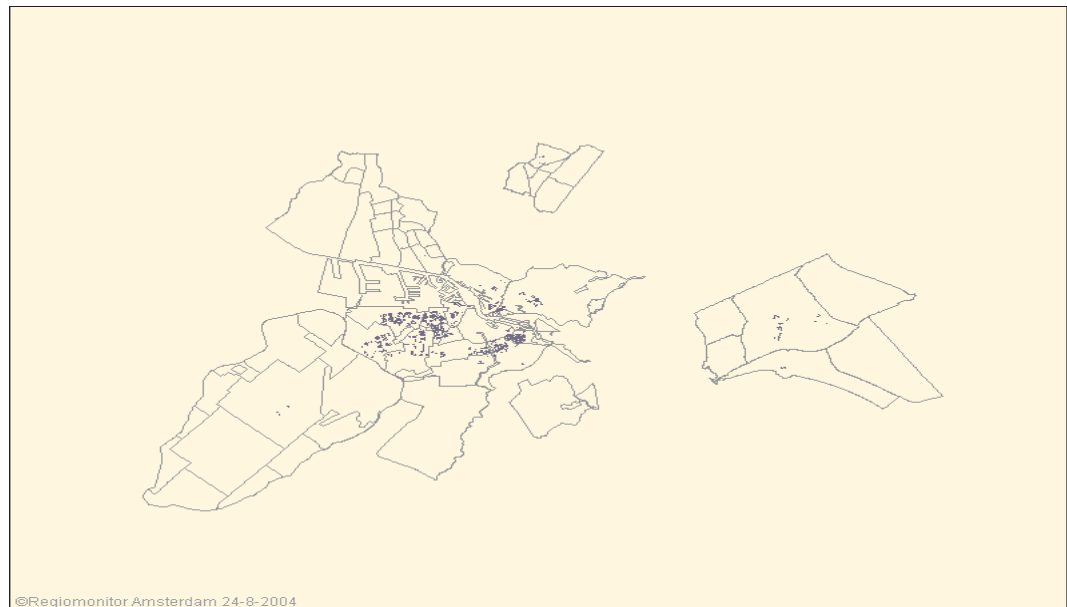
Marokkanen zijn ook in Amsterdam-West, -Oost en -Noord oververtegenwoordigd. Daar-
buiten bestaan er in delen van Almere en in kleine delen van Haarlemmermeer,
Purmerend en Zaanstad concentraties van Marokkanen.

Figuur 1.14 Gemeenten naar concentraties Turken, min. 25 personen, min. 9,8%

bron: UvA Regiomonitor

Figuur 1.15 Gemeenten naar concentraties Marokkanen, min. 25 personen, min. 10,4%

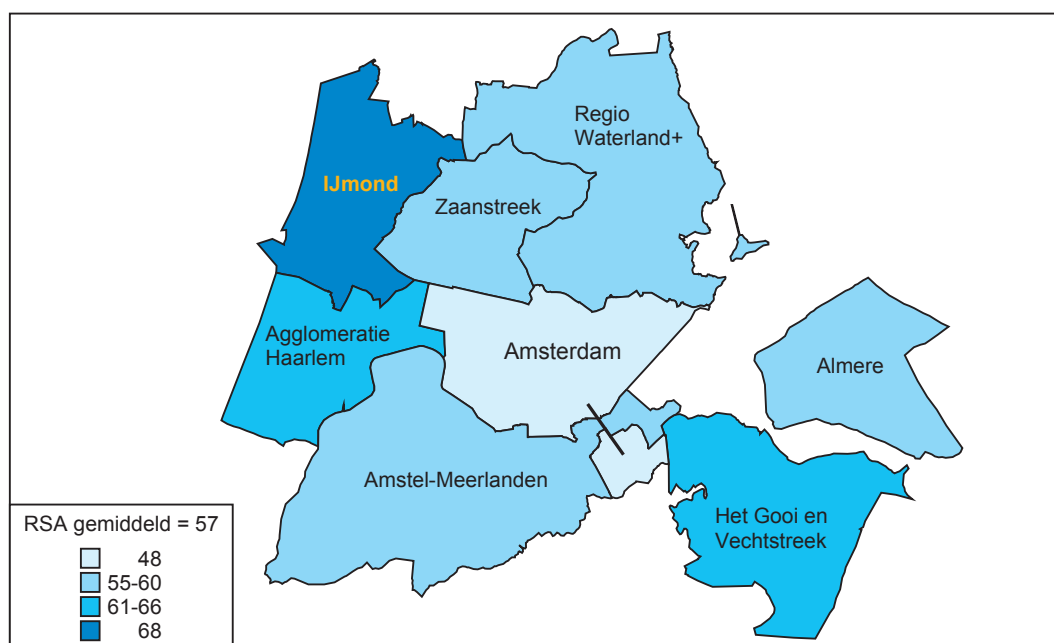
bron: UvA Regiomonitor

1.7 Demografische druk

De demografische druk is een maat die iets zegt over de bevolkingssamenstelling naar leeftijd en daarmee de actieve en inactieve bevolking. Het is het quotiënt van de inactieve bevolking (0-19 en 65 jaar en ouder) en actieve bevolking (20-64 jaar).

Hoe *lager* het quotiënt, hoe minder *inactieven* in relatie tot het aantal *actieven* in de bevolking. Als de demografische druk toeneemt betekent dat in economische zin dat er minder actieven voor meer inactieven moeten zorgen.

Figuur 1.16 Demografische druk 2003

bron: CBS

In de RSA is de demografische druk iets lager dan het landelijk gemiddelde: 57 in de RSA en 62 landelijk. De demografische druk in Groot-Rijnmond is gelijk aan die van het landelijk gemiddelde. De lage demografische druk van de RSA komt vooral door de lage druk van Amsterdam waar verhoudingsgewijs meer 20-64 jarigen wonen. Als Amsterdam niet meegerekend wordt dan heeft de RSA een demografische druk van 63, zelfs iets hoger dan de landelijke.

De regio IJmond heeft met 68 de hoogste demografische druk: veel inactieven in relatie tot het aantal actieven in de bevolking. Amsterdam heeft met een percentage van 48 de laagste druk. Dit komt doordat Amsterdam in relatieve zin zowel minder 0-19 jarigen als minder 65-plussers onder haar inwoners telt.

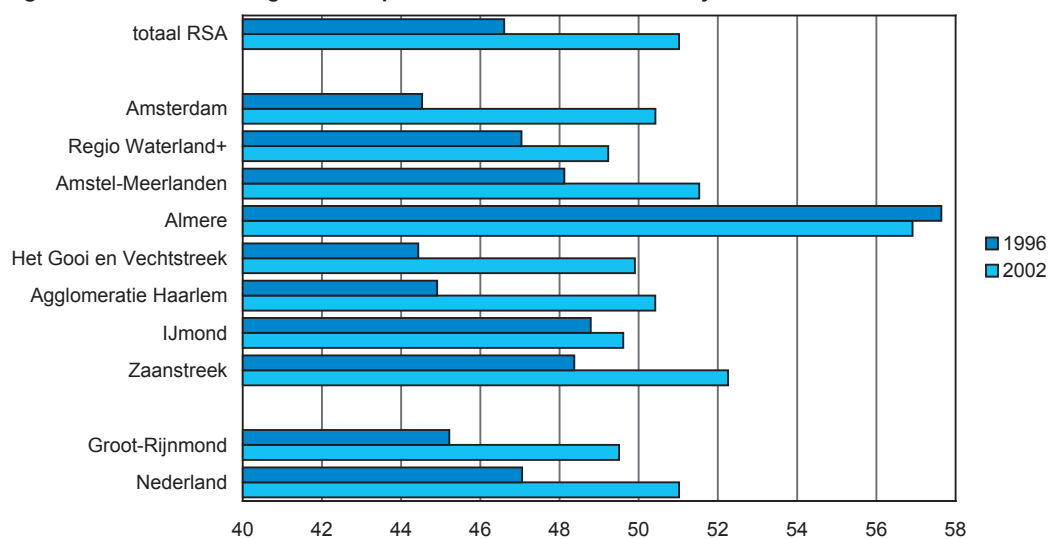
1.8 Geboorten

In 2002 zijn er ruim 28.000 kinderen in de RSA geboren. Dat zijn 13,2 kinderen op iedere duizend inwoners. In Nederland en Groot-Rijnmond ligt het *geboortecijfer* lager, respectievelijk 12,5 en 12,4.

Met 16,3 kinderen per duizend inwoners heeft Almere het hoogste geboortecijfer in de RSA. Ten opzichte van 2001 is het geboortecijfer voor Almere iets gedaald, toen lag het geboortecijfer op 17,5. Het Gooi en Vechtstreek en IJmond hebben het laagste geboortecijfer van de regio (11,5 kinderen op iedere duizend inwoners).

Nederland heeft de afgelopen zes jaar een flinke toename in het *vruchtbaarheidscijfer* gekend. Dit is het aantal levendgeborenen per duizend vrouwen van 15-49 jaar. Het vruchtbaarheidscijfer van 2002 in de RSA is gelijk aan het landelijke cijfer: 51. Dit is iets hoger dan in 1996, toen hadden de RSA en Nederland beide een vruchtbaarheidscijfer van 47.

Figuur 1.17 Aantal levendgeborenen per duizend vrouwen van 15-49 jaar

bron: CBS

In 2002 had Almere met 57 het hoogste vruchtbaarheidscijfer in de RSA. Dit is iets lager dan in 2001, toen was het vruchtbaarheidscijfer al 59. Regio Waterland+ heeft met 49 de laagste vruchtbaarheid. In 2001 had Het Gooi en Vechtstreek met 50 nog het laagste cijfer van de RSA.

De laatste jaren hebben zich sterke veranderingen voorgedaan in de vruchtbaarheid in de regio's. De sterkste groei ten opzichte van 1996 vertoont de stad Amsterdam (+5,9 meer levendgeborenen per duizend vrouwen), gevolgd door de regio's Het Gooi en Vechtstreek en Agglomeratie Haarlem (+5,5).

Almere is de enige regio in de RSA waar het vruchtbaarheidscijfer ten opzichte van 1996 is gedaald (-1), maar deze regio houdt het hoogste vruchtbaarheidscijfer.

2 Wonen

In dit hoofdstuk worden kenmerken van de woningmarkt en woningvoorraad belicht. De woningmarkt in de RSA is voor wat betreft de sociale huursector in het gebied van de Regionale Samenwerking Amsterdam (ROA) een regionale woningmarkt. In de overige regio's van de RSA is daar geen sprake van.

In het domein van de volkshuisvesting spelen zich allerlei processen af. Zo heeft de gemeente Almere een taakstelling te groeien naar 400.000 inwoners in 2010, maar het is nog maar de vraag of de gemeente Almere daaraan kan voldoen. Andere gemeenten zoals Amsterdam, Haarlemmermeer, Zaanstad en Velsen zijn druk bezig hun Vinex-locaties en andere in- en uitbreidingsgebieden te ontwikkelen om aan de vraag naar woningen tegemoet te komen.

Intussen zien we dat de woningmarkt in verschillende segmenten stagneert.

Voor aspirant-kopers is het door de economische recessie, de hoge koopprijzen en het achterblijvende aanbod moeilijk een betaalbare koopwoning in de grote stad of in de buurt daarvan te vinden. Dit heeft ook gevolgen voor het aantrekken of behouden van bijzondere beroepsgroepen voor de lokale economie zoals politiepersoneel, verpleegkundigen en onderwijskrachten. Voor deze groepen bestaat voldoende werkgelegenheid in de grote steden, alleen ontbreekt het aan huisvesting in de buurt van het werk.

Daarnaast zijn veel mensen met een hoog inkomen in relatie tot hun huur zo tevreden met hun woning dat zij niet verhuizen naar een huis met een gepaste huur. Daardoor blokkeren zij mede de doorstroming in de huursector. De vermindering van de doorstroming beperkt ook de mogelijkheden van starters op de woningmarkt – studenten en andere jongeren. Het is voor hen zeer moeilijk een betaalbare woning te vinden.

2.1 Vestiging, vertrek en binnengemeentelijke verhuizingen

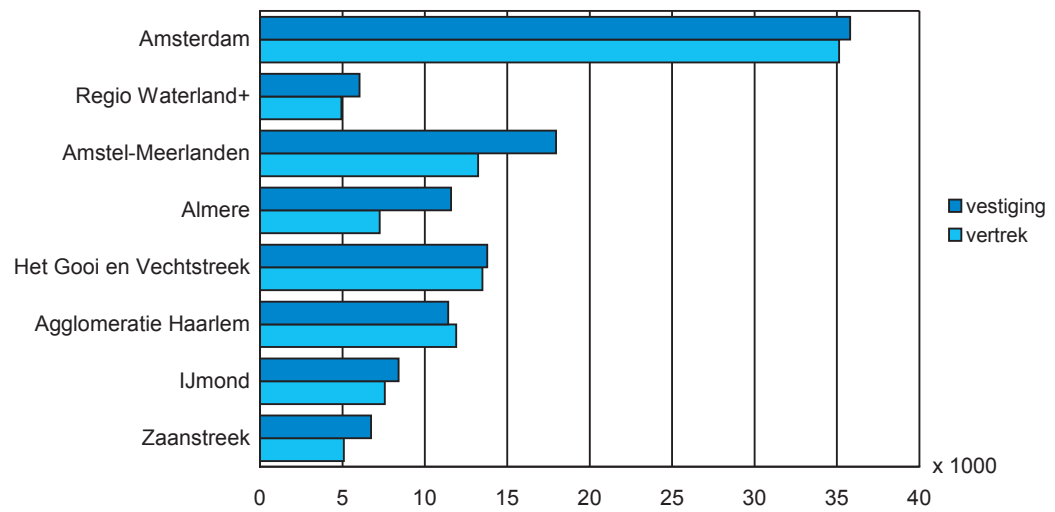
Ruim 111.000 mensen hebben zich in 2002 in één van de RSA-regio's gevestigd. Zij kwamen vanuit een andere regio binnen de RSA, van elders in Nederland of uit het buitenland.

Amsterdam ontving net als in voorgaande jaren het merendeel van de vestigers, ruim 35.000. Amstel-Meerlanden komt met bijna 18.000 vestigers op de tweede plaats.

Het vertrek uit de RSA-regio's bedroeg 98.000 personen, onder wie 35.000 die uit Amsterdam zijn vertrokken.

Alle regio's behalve Agglomeratie Haarlem hebben een positief vestigingssaldo. Almere en Amstel-Meerlanden hebben beide een hoog positief vestigingssaldo van ruim 4.300 personen. Deze gebieden hebben een grote voorraad beschikbare woonruimte waardoor de vestiging veel groter is dan het vertrek.

Figuur 2.1 Aantal vestigingen en vertrekken in de regio's 2002

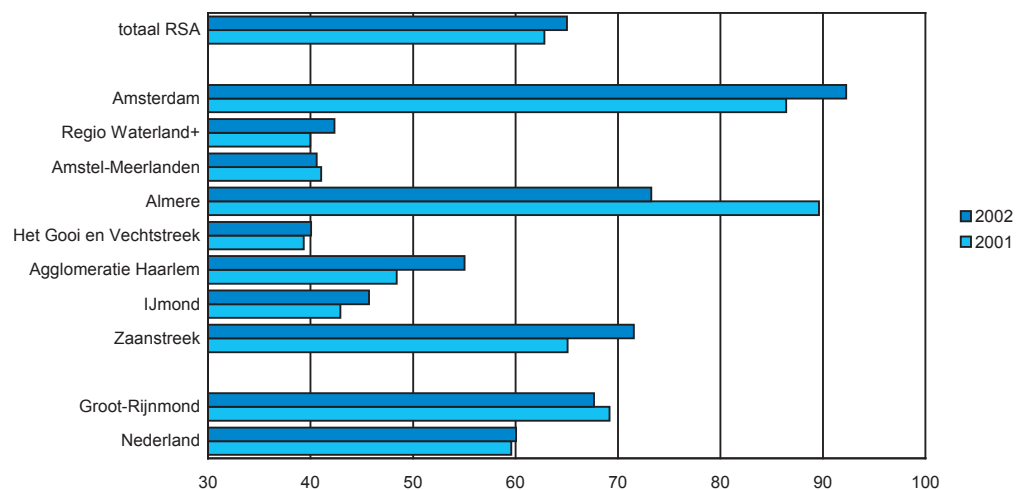

bron: CBS

De mobiliteit op de woningmarkt kan worden uitgedrukt als het aantal verhuizingen per duizend inwoners. Het aantal binnengemeentelijke verhuizingen in de RSA is vergeleken met 1996 afgenomen. In 2002 verhuisden gemiddeld 65 op iedere duizend inwoners van gemeenten in de RSA binnen hun gemeente, in 1996 waren dat er nog 74 op iedere duizend.

Niet alleen in de RSA-gemeenten, maar ook landelijk en in Groot-Rijnmond is het aantal binnengemeentelijke verhuizingen afgenomen (respectievelijk 70 en 81 in 1996 naar 60 en 68 op iedere duizend inwoners in 2002).

Figuur 2.2 Aantal binnengemeentelijke verhuizingen per duizend inwoners

bron: CBS

Een plausibele verklaring voor de algemene afname van binnengemeentelijke verhuizingen is de verstopping van de woningmarkt. Mensen kunnen door het beperkte woningaanbod heel moeilijk of zelfs niet verhuizen.

Toch lijkt de situatie zich iets te hebben verbeterd. Vergeleken met 2001 is het aantal binnengemeentelijke verhuizingen in 2002 in de meeste regiogemeenten weer toegenomen. Alleen in Almere is het aantal verhuizingen sinds 2001 afgenomen. Binnen de gemeente Almere verhuisden in 2001 90 van iedere duizend personen tegen 73 van iedere duizend personen in 2002.

2.2 Woningvoorraad en woningdichtheid

In 2003 omvatte de woningvoorraad in de RSA 973.000 woningen. Dat zijn er 8.500 meer dan in 2002. Vier van iedere tien woningen in de RSA (39%) staan in Amsterdam. De regio Amstel-Meerlanden, met daarin de gemeente Haarlemmermeer, telt 121.000 woningen, Het Gooi en Vechtstreek 106.000 en de Agglomeratie Haarlem 97.000. De woningvoorraad van de gehele RSA maakt 14% van de landelijke woningvoorraad uit.

In de regio varieert de dichtheid van de bebouwing oftewel het aantal woningen per vierkante kilometer. De gemiddelde woningdichtheid in de RSA bedraagt 673 woningen per vierkante kilometer.

Figuur 2.3 Woningdichtheid in 2002 (woningen/km²)

bron: DGW/SYSWOV / CBS / bewerking O+S

In vergelijking met Nederland (200 woningen/km²) is de RSA ruim drie keer zo dicht bebouwd. De regio Groot-Rijnmond (509) is minder dicht bebouwd dan de RSA. Amsterdam kent de hoogste woningdichtheid met 2.285 woningen per vierkante kilometer, het gevolg van compact en gestapeld bouwen. Agglomeratie Haarlem volgt op afstand met een dichtheid van 751. De laagste woondichtheid kent de sterk agrarische Regio Waterland+ met een waarde van 255.

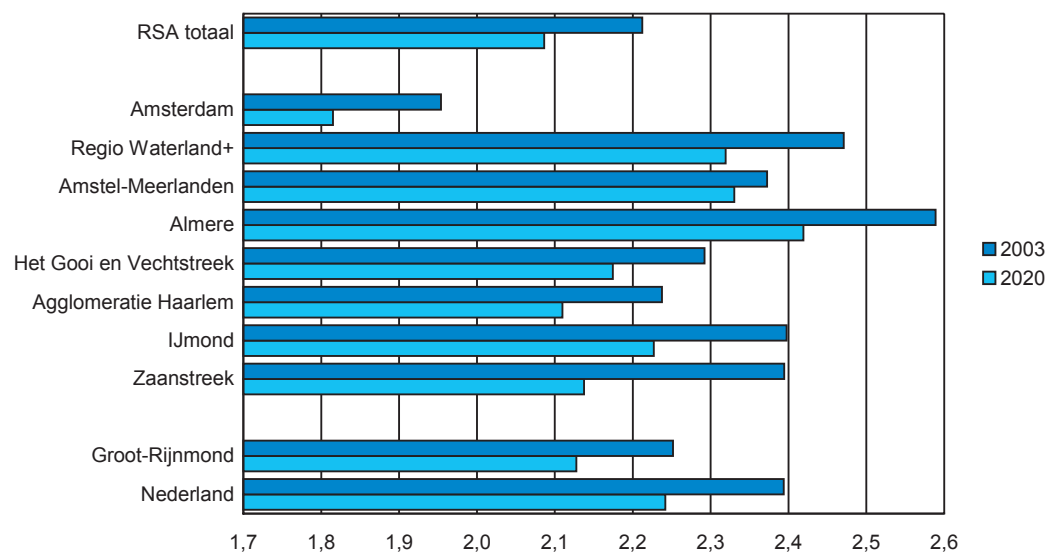
2.3 Kenmerken woningvoorraad

De gemiddelde bezetting van een woning in de RSA bedraagt 2,2 personen. Dit gemiddelde is net als in 2002 lager dan in Nederland en in Groot-Rijnmond.

Binnen de regio zijn de grootste huishoudens te vinden in Almere en Regio Waterland+ met 2,5 personen per huishouden. In Amsterdam wordt een woning door gemiddeld 2,0 personen bewoond.

De berekeningen van de Primos 2003 laten voor de periode tot 2020 zien dat de gemiddelde woningbezetting in geheel Nederland zal dalen. Minder mensen zullen in de toekomst een woning met elkaar delen door vergrijzing (verweduwing) en de toenemende behoefte van mensen om alleen te wonen.

Figuur 2.4 Gemiddelde woningbezetting (personen per woning)

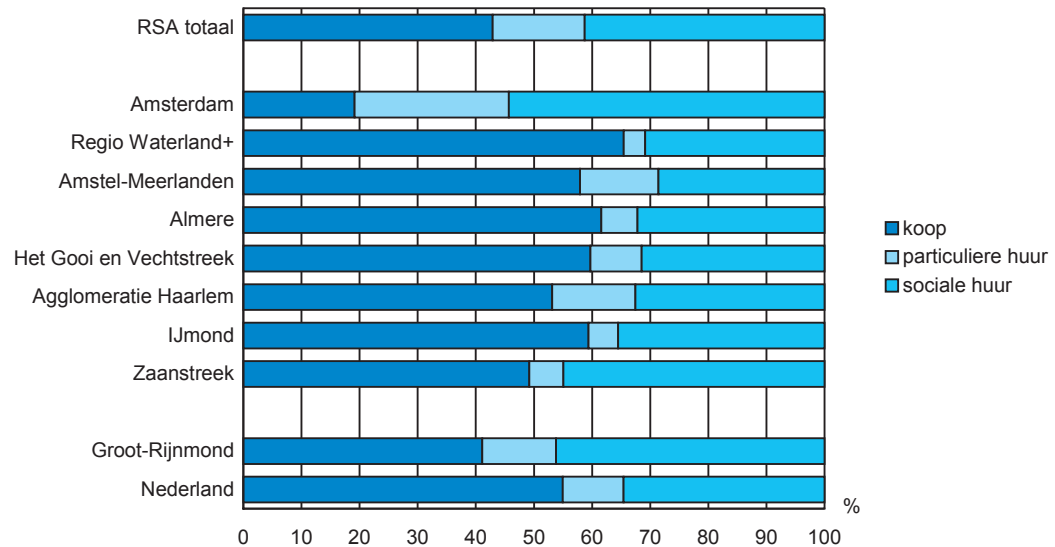

bron: DGW/SYSWOV / Primos 2003 / bewerking O+S

Eigendomsverhoudingen

Vier van iedere tien woningen in de RSA (43%) zijn koopwoningen. Nog eens vier van iedere tien woningen (41%) zijn sociale-huurwoningen. De resterende zestien procent bestaat uit particuliere huurwoningen. Het percentage koopwoningen is vergeleken met 2002 met twee procentpunten toegenomen.

Figuur 2.5 Woningvoorraad naar eigendomsverhoudingen 2003

bron: DGW/SYSWOV

De landelijke woningvoorraad bestaat voor meer dan de helft uit koopwoningen (55%) en voor het resterende deel uit huurwoningen. Groot-Rijnmond kent ongeveer hetzelfde aandeel koopwoningen als de RSA, maar telt relatief meer sociale-huurwoningen (46%). De woningvoorraad van Het Gooi en Vechtstreek, Almere en IJmond bestaat voor bijna 60% uit koopwoningen. In Amsterdam en in de Zaanstreek staan juist veel meer huurwoningen. Het aandeel huurwoningen in Amsterdam bedraagt 81% en in de Zaanstreek 52%.

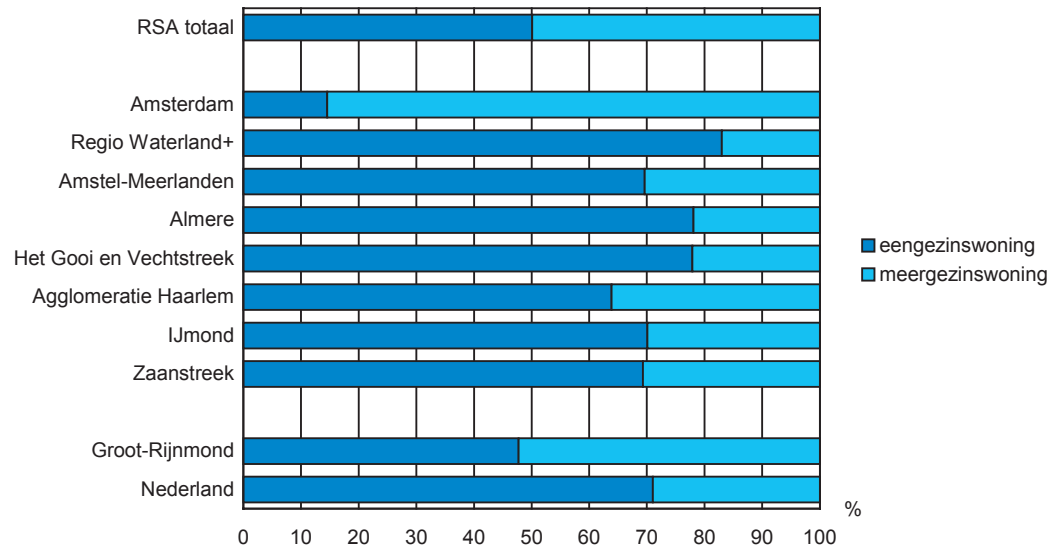
Eengezins- en meergezinswoningen

De woningvoorraad van de RSA bestaat voor de helft uit eengezinswoningen en voor de andere helft uit meergezinswoningen. In Nederland ligt het zwaartepunt van de woningvoorraad bij eengezinswoningen (71%). In Groot-Rijnmond bestaat 48% van de woningen uit eengezinswoningen.

Regio Waterland+, Almere en Het Gooi en Vechtstreek zijn regio's met het hoogste aandeel eengezinswoningen in de RSA (variërend van 78% tot 83%).

Amstel-Meerlanden, Zaanstreek, IJmond en Agglomeratie Haarlem scoren ook boven het regionaal gemiddelde. Amsterdam wordt gekenmerkt door een oververtegenwoordiging van meergezinswoningen (85%).

Figuur 2.6 Woningvoorraad naar type woning 2003

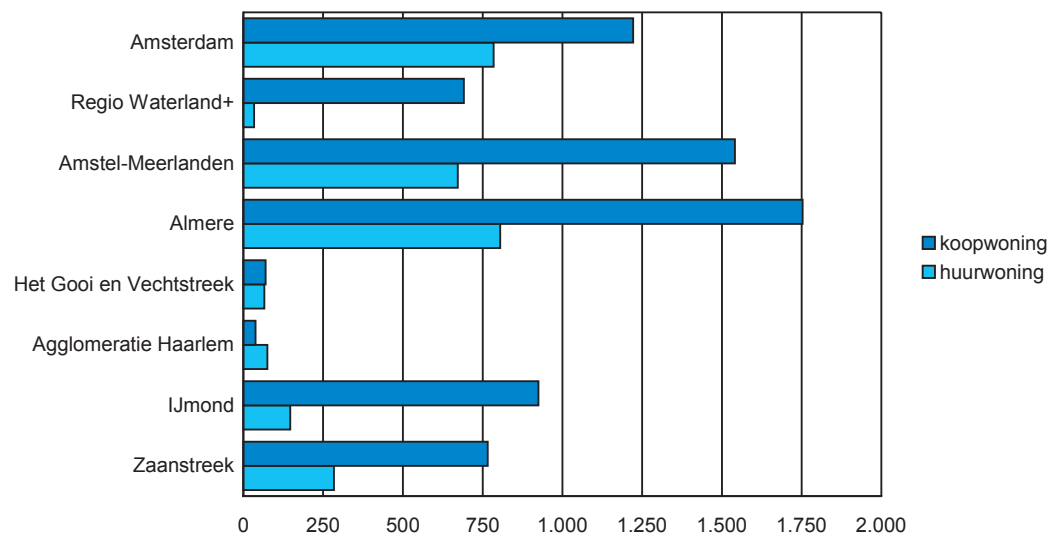

bron: DGW/SYSWOV

2.4 Woningproductie

In 2003 zijn er in de RSA 9.874 nieuwbouwwoningen opgeleverd. Dat zijn er 500 meer dan in het jaar ervoor. In Groot-Rijnmond zijn in hetzelfde jaar 5.220 woningen opgeleverd, 1.755 woningen minder dan in 2002.

Figuur 2.7 Aantal gereedgekomen woningen naar eigendomsverhouding 2003

bron: CBS

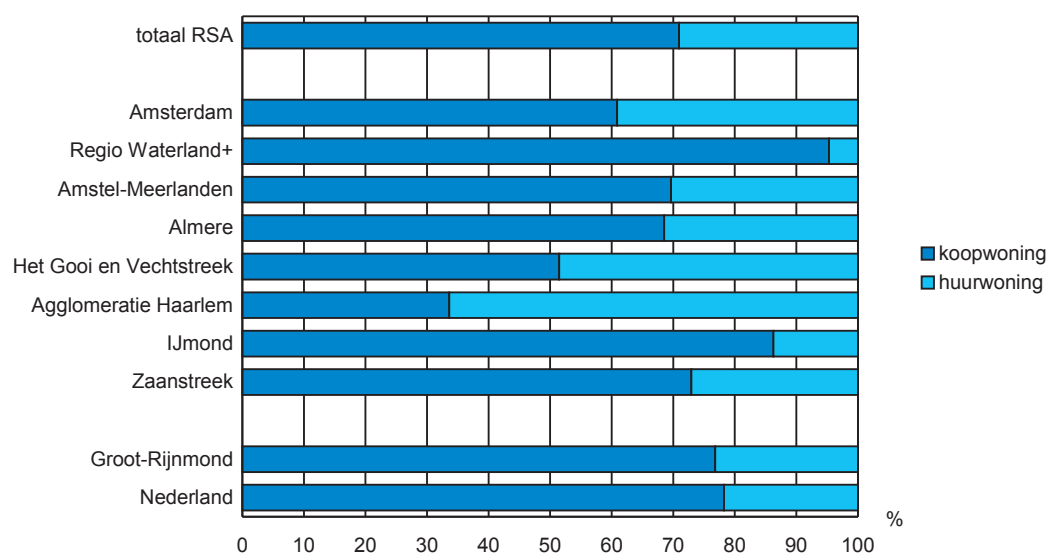
Almere heeft met 2.558 woningen de meeste nieuwbouwwoningen opgeleverd. Amstel-Meerlanden (met daarin de gemeente Haarlemmermeer) en Amsterdam volgen met

respectievelijk 2.213 en 2.007 woningen. In de Agglomeratie Haarlem en Het Gooi en Vechtstreek zijn de kleinste aantallen woningen opgeleverd: 113 en 136.

De regionale nieuwbouw bestaat voor 71% uit koopwoningen en voor 29% uit huurwoningen. In Nederland bestaat de nieuwbouwproductie voor 78% uit koopwoningen en in Groot-Rijnmond voor 77%.

In alle regio's, met uitzondering van Agglomeratie Haarlem, zijn er meer koop- dan huurwoningen gebouwd. In Regio Waterland+ bestond zelfs 95% van de 725 opgeleverde woningen uit koopwoningen.

Figuur 2.8 Gereedgekomen woningen naar eigendomsverhoudingen 2003

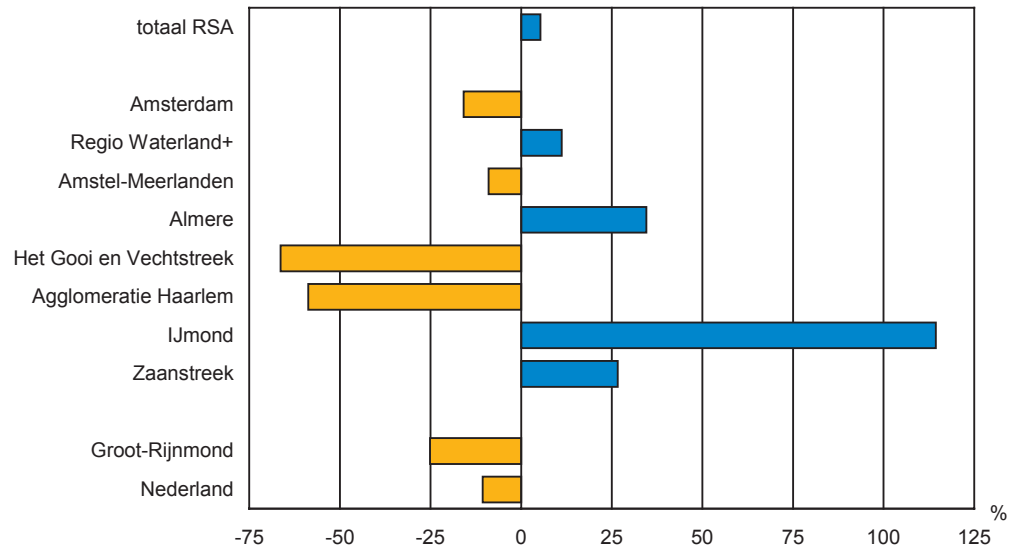
bron: CBS

In 2003 zijn er in de RSA 5% meer woningen gebouwd dan in 2002. Dat is gelet op de sterke vraag naar woningen een stap in de goede richting.

De regio's kennen aanzienlijke onderlinge verschillen in bouwproductie. In vier regio's nam de productie ten opzichte van het voorgaande jaar toe. Naast Almere betreft dit de drie regio's boven het Noordzeekanaal. In de overige vier regio's werd er in 2003 juist minder gebouwd dan het jaar daarvoor.

IJmond verdubbelde in één jaar zijn nieuwbouwcontingent (vooral in het Vinexgebied Haarlem, gelegen in Beverwijk, Heemskerk en Velsen) tot ruim duizend woningen. In Zaanstreek, Almere en de Regio Waterland+ was de productie ook bovengemiddeld. Het Gooi en Vechtstreek, Agglomeratie Haarlem, Amsterdam en Amstel-Meerlanden bouwden ook door, maar deden dat op minder grote schaal dan in 2002.

Figuur 2.9 Verandering aantal gereedgekomen woningen 2003 t.o.v. 2002

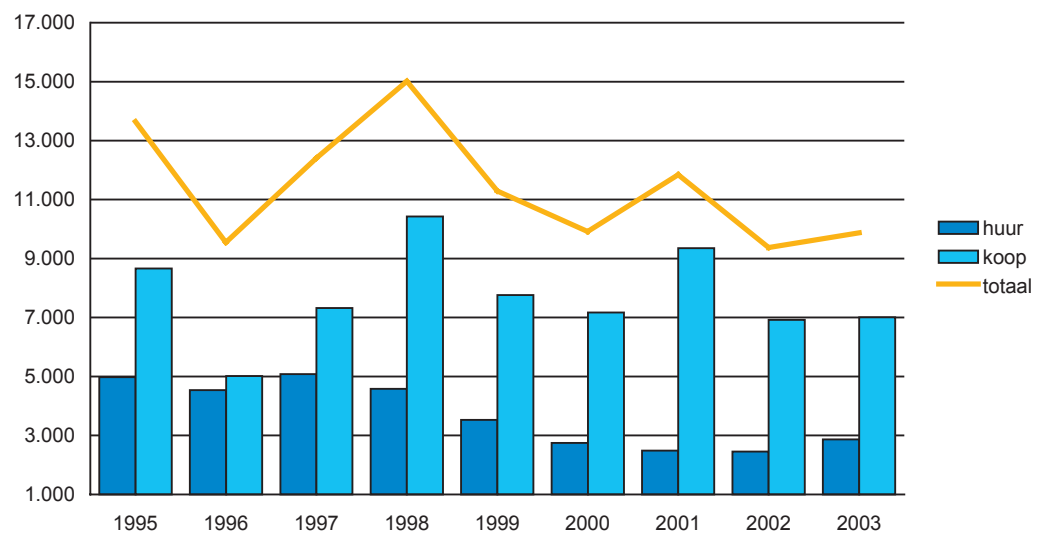
bron: CBS

Historische ontwikkeling woningproductie

De laatste negen jaar is er flink gebouwd in de RSA. Tussen 1995 en 2003 zijn 102.913 nieuwbouwwoningen in de RSA opgeleverd. Dit is meer dan in Groot-Rijnmond, waar in hetzelfde tijdvak 62.880 woningen zijn gebouwd.

Amsterdam heeft in deze negen jaar de meeste woningen laten bouwen: 27.342. Twee regio's volgen op de voet: Groot-Amsterdam (Regio Waterland+ en Amstel-Meerlanden) met 26.745 woningen en Almere met 26.219 woningen. Deze regio's zijn verantwoordelijk voor 78% van de totale regionale woningproductie.

Figuur 2.10 Aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen RSA 1995-2003

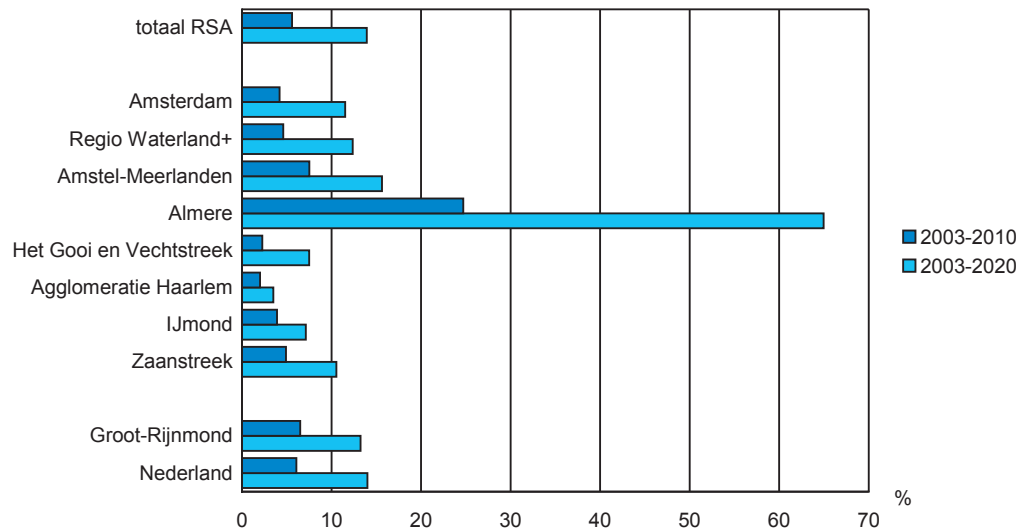
bron: CBS

In 2003 zijn 500 meer woningen opgeleverd dan in 2002, dat een absoluut dieptepunt is in de laatste negen jaar. De vraag naar koopwoningen is in de periode 1995-2003 twee keer zo groot als de vraag naar huurwoningen (68% tegen 32%). Het aantal huurwoningen in de totale woningproductie is na 1997 gestaag afgenomen. In 2003 nam het weer iets toe.

Prognose omvang woningvoorraad

Het prognosticeren van de woningvoorraad is een lastig proces. Vele factoren kunnen invloed hebben op een verandering van de woningvoorraad. De woningvoorraad kan groeien door nieuwbouw en het splitsen van woningen. Daarentegen kunnen woningen ook aan de voorraad onttrokken worden, bijvoorbeeld door sloop of samenvoeging. Deze processen kunnen worden versterkt of afgeremd door factoren als overheidsbeleid, economische conjunctuur, doorstroming op de woningmarkt, koopprijzen, hypotheekrente en (andere) autonome ontwikkelingen.

Figuur 2.11 Prognose omvang woningvoorraad

bron: Primos 2003 / bewerking O+S

Voor de periode 2003-2010 wordt verwacht dat de woningvoorraad in de RSA met 54.000 woningen zal toenemen. Dit is een stijging van 5,6%. In Nederland en in Groot-Rijnmond zal de woningvoorraad sterker toenemen, namelijk met respectievelijk 6,1% en 6,5%. De voorspelde groei is het sterkst in Almere, waar de woningvoorraad tot 2010 met 24,7% zal toenemen. Naast Almere wordt alleen voor Amstel-Meerlanden een bovengemiddelde groei verwacht.

Voor de langere termijn tot 2020 is een groei van de woningvoorraad met 13,9% voorspeld, overeenkomend met die voor Nederland. Er wordt door de overheid nog steeds ingezet op een forse uitbreiding van Almere met ruim 41.000 woningen, een groei van 64,9%. Ook voor Amstel-Meerlanden wordt een grote uitbreiding verwacht. Tot 2020 zullen daar 19.000 woningen worden gebouwd.

In de prognose van 2002 werd becijferd dat de regionale woningvoorraad tot 2010 met circa 64.000 woningen zou toenemen, waarvan bijna 18.000 in Almere en ongeveer even zoveel in Amsterdam (met name op IJburg). Deze aantallen zullen niet worden gehaald. In 2003 moest het model sterk worden bijgesteld. Het ongunstige economisch klimaat en stringente overheidsbezuinigingen hebben er hoogstwaarschijnlijk aan bijgedragen dat de woningvoorraad in Nederland en de RSA uiteindelijk minder sterk zal groeien dan in 2002 nog werd aangenomen.

2.5 Woonsituatie en woonwensen in ROA+

Uit een vierjaarlijks onderzoek in het gebied van de ROA en Almere (ROA+) zijn gegevens bekend over de woonsituatie en de woningbehoefte van inwoners van deze regio³. Op de verhuis- en vestigingsmotieven in de RSA wordt in deel 2 van deze rapportage dieper ingegaan.

In de periode 1998-2002 is het inkomen van huishoudens in de regio gestegen. Ondanks een stijgende huur en hogere koopprijzen zijn de woonlasten (als aandeel van het inkomen) gedaald, behalve bij kopers met een laag inkomen. Bij huurders en bij kopers met een midden of hoog inkomen daalden de woonlasten.

Een ruime meerderheid van de bewoners in de ROA+ is (zeer) tevreden met zijn woning (82%) en met zijn woonomgeving (84%). Meer dan de helft (56%) voelt zich net als in 1998 gehecht aan de buurt, zij het dat in Amsterdam dit percentage sinds 1998 is gedaald (van 62% naar 56%). Rommel op straat, hondenpoep op straat en geluidsoverlast vormen de topdrie van ergernissen.

In 2002 waren 246.500 huishoudens op zoek naar een andere woning. Dat is 36% van de 677.000 zelfstandig wonende huishoudens in de ROA+. Drie van iedere tien woningzoekenden (29%) zijn als urgent aan te merken. In 1998 waren er meer regiobewoners op zoek naar een andere woning.

De belangstelling voor een koopwoning is sterk afgenomen: van 46% naar 36%. Dit hangt hoogstwaarschijnlijk samen met de sterk gestegen koopprijzen. De vraag naar huurwoningen is wel gestegen, met name in het segment van eengezinswoningen.

De regio Amsterdam is minder in trek bij mensen die willen verhuizen. Per saldo willen meer mensen de regio verlaten dan er zich in de regio willen vestigen. Het potentiële aanbod van woningen (mensen die de regio willen verlaten en een woning achterlaten) is groter dan de potentiële vraag naar woningen (mensen die van buiten naar de regio Amsterdam willen verhuizen). Het betreft 6.000 huishoudens. Deze ontwikkeling zou het gevolg kunnen zijn van de achterblijvende nieuwbouwproductie en de sneller stijgende koopprijzen in de regio Amsterdam.

³ Kernpublicatie WBO 2002. ROA. Gemeente Amsterdam, Dienst Wonen. September 2003.

2.6 Huursubsidie

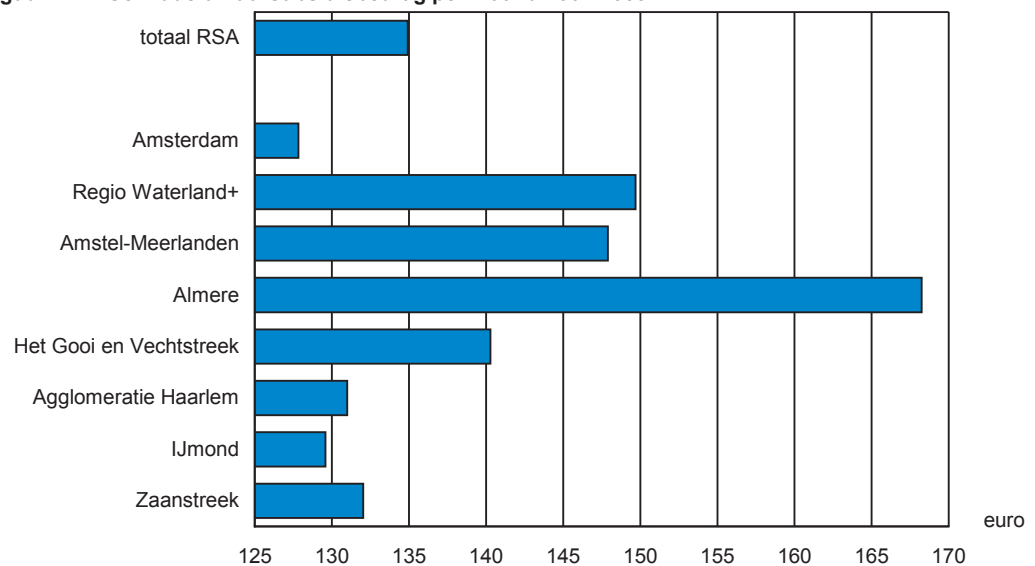
De huurprijs van woningen in de ROA+ is tussen 1998 en 2002 met 18% gestegen (van gemiddeld 299 euro naar 325 euro per maand). Een toenemend aantal huurders maakt gebruik van individuele huursubsidie. In 1994 was dat 19% van de huurders, in 2002 was dat 25%.

Het gemiddelde maandbedrag aan huursubsidie heeft tussen 1998 en 2002 gelijke tred gehouden met de huurprijsontwikkeling (+19%).

In het huursubsidietijdvak 2001-2002 ontvingen 141.182 huurders in de RSA huursubsidie. In de periode 2002-2003 is het aantal mensen dat huursubsidie ontvangt opgelopen tot 146.983 huurders.

Het gemiddelde huursubsidiebedrag in de RSA bedraagt in de periode 2002-2003 135 euro per maand. In vier van de acht subregio's van de RSA wordt een gemiddeld hoger bedrag aan huursubsidie uitgekeerd. In deze subregio's zijn de huren ook hoger dan in de andere subregio's. In Almere is het huursubsidiebedrag met 168 euro per maand het hoogst.

Figuur 2.12 Gemiddeld huursubsidiebedrag per maand 2002-2003

bron: VROM / O+S

3 Regionale economie

De economie van de RSA is een open economie. Dit betekent dat de regionale economie voor een groot deel afhankelijk is van handelsrelaties met andere regio's in Nederland en de wereld. Daardoor is de regionale economie ook gevoelig voor negatieve en positieve ontwikkelingen in de Nederlandse en wereldeconomie.

De laatste jaren zien we dat de recessie, SARS en dreiging van terreur een sterk negatieve invloed hebben op de omzet en werkgelegenheid in conjunctuurgevoelige sectoren als industrie, handel, horeca en transport en communicatie. Dit zien we terug in het aantal vacatures dat sinds het voorjaar 2001 sterk is afgenomen. Daarnaast is de werkloosheid sinds het voorjaar van 2003 na een lange periode van daling weer toegenomen, ook onder de jeugd en hoger opgeleiden. Het gevolg is dat het aantal uitkeringsgerechtigden is gegroeid en de harde kern van werkloosheid onveranderd blijft. Op de arbeidsmarkt is de concurrentie niet alleen in het algemeen sterker geworden, maar ook tussen specifieke groepen werkzoekenden in het bijzonder (jongeren, ouderen, allochtonen, arbeidsgehandicapten en herintredende vrouwen).

Daar staat tegenover dat een aantrekkende wereldeconomie in de open economie van de RSA met haar vele conjunctuurgevoelige sectoren weer snel tot een regionale opleving kan leiden – zowel in termen van een groeiende werkgelegenheid als een toename van startende of expanderende bedrijfsvestigingen.

De regio beschikt over vele sterke punten. De RSA kent een unieke en stevige economische structuur met de aanwezigheid van de nationale luchthaven, de tweede zeehaven van Nederland, het financiële centrum van Nederland en een sterke agrarische sector. Naast conjunctuurgevoelige sectoren kent de regio een sterke vertegenwoordiging van sectoren als onderwijs, zorg en overheid, die niet heftig op schommelingen in de wereldeconomie reageren.

3.1 Beroepsbevolking

In de RSA wonen ruim 1,4 miljoen personen van 15-64 jaar. Van deze groep maakt 71% deel uit van de beroepsbevolking. Dat zijn één miljoen personen. Drie van iedere tien mensen van 15-64 jaar (29%) maken geen deel uit van de beroepsbevolking⁴.

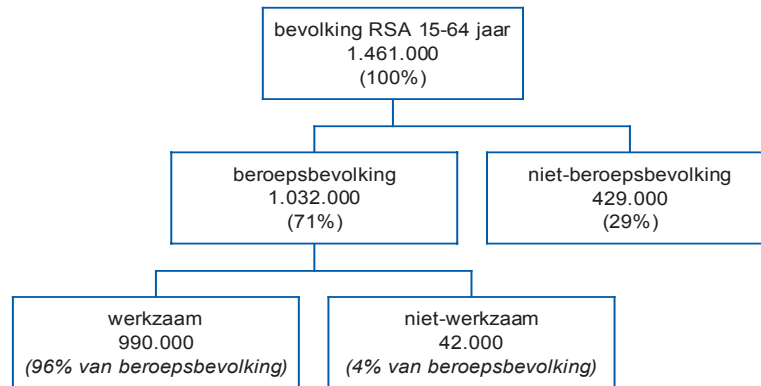
De beroepsbevolking bestaat uit twee groepen: werkzame personen van 15-64 jaar met een werkweek van minimaal 12 uur en niet-werkzamen⁵. Het aandeel mensen met betaald werk bedraagt 96% van de beroepsbevolking. Het aandeel mensen dat zichzelf als werkloos beschouwt, bedraagt 4%. Dit is één procentpunt hoger dan in 2001.

⁴ De niet-beroepsbevolking (429.000 inwoners) volgt onderwijs, is huisvrouw/man, arbeidsongeschikt, gepensioneerd, werkt minder dan 12 uur per week of doet iets anders dan betaald werk.

⁵ De niet-werkzame beroepsbevolking bestaat uit personen die niet werken of minder dan 12 uur per week werken én actief op zoek naar werk zijn van minimaal 12 uur per week én binnen twee weken beschikbaar zijn.

Het deel van de bevolking dat tot de beroepsbevolking wordt gerekend, wordt *bruto-participatie* genoemd. De RSA kent relatief meer mensen op de arbeidsmarkt dan elders. De bruto-participatie van 71% in de RSA ligt drie procent boven het Nederlands gemiddelde en vijf procent boven dat van Groot-Rijnmond.

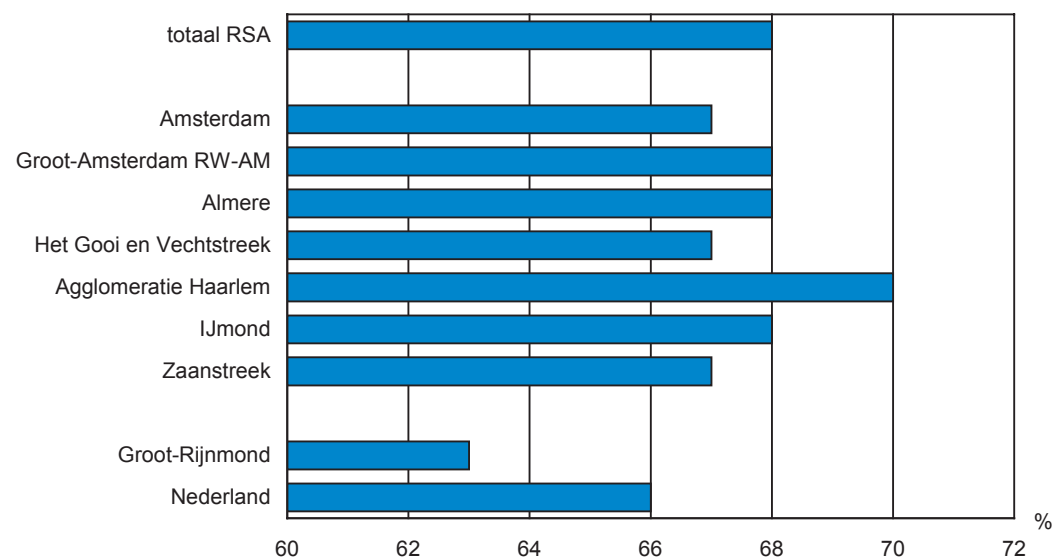
Diagram 3.1 Deelname aan beroepsbevolking in RSA 2002

bron: CBS

Een andere maat waarin het aandeel van de bevolking in de beroepsbevolking tot uitdrukking wordt gebracht is de *netto-participatie*. Dit is het aandeel van de *werkzame* bevolking in de totale bevolking van 15-64 jaar. In de RSA bedraagt de netto-participatie gemiddeld 68%. Net als de bruto-participatie is ook de netto-participatie in de RSA hoger dan in de rest van Nederland (66%) en in Groot-Rijnmond (63%).

Figuur 3.2 Netto-participatie beroepsbevolking 2002

bron: CBS

De regio's verschillen wat betreft participatiegraad niet sterk van elkaar. Het hoogste percentage werkzame personen woont in de Agglomeratie Haarlem (70%). Amsterdam, Zaanstreek en Het Gooi en Vechtstreek scoren met 67% net onder het gemiddelde.

Aanbod van arbeid: geregistreeerde werkloosheid

Voor de CWI-regio's in het gebied van het Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Zuidelijk Noord-Holland (RPA) is het aanbod van arbeid in kaart gebracht⁶. Het aanbod van arbeid bestaat uit werkloze werkzoekenden, werkende werkzoekenden en de stille reserve – mensen zonder werk die niet bij het CWI zijn geregistreerd, maar die wel zouden kunnen of willen werken. Het aandeel van deze drie groepen in het totaal van alle werkzoekenden in het RPA-gebied bedraagt respectievelijk 51%, 26% en 23%.

Hieronder wordt het aanbod van arbeid belicht voor de werkloze werkzoekenden in het gebied van het RPA. Het gebied van het RPA komt niet geheel overeen met het gebied van de RSA⁷, maar de gegevens over het RPA geven een goede indruk van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt binnen de gehele RSA.

Het aantal werkloze werkzoekenden is tussen 1 januari 2003 en 1 april 2004 gestegen van 37.000 tot 47.000. Dit is een toename met 27%. Landelijk steeg in dezelfde periode de werkloosheid met 30%.

Tabel 3.3 Ontwikkeling werkloze werkzoekenden naar subregio (aantallen x 1000)

	2003		2004				2003				2004
	1 jan	1 apr	1 jul	1 okt	1 jan	1 apr	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw
	abs.	abs.	abs.	abs.	abs.	abs.	%	%	%	%	%
Amstelveen	1,6	1,7	1,8	2,0	2,2	2,3	9	6	8	9	5
Amsterdam	24,8	26,1	26,8	27,9	29,4	30,3	5	3	4	5	3
Haarlem	3,6	3,2	3,4	3,6	3,8	4,0	-10	5	8	6	5
Meerlanden	1,2	1,3	1,4	1,6	1,8	2,0	11	11	13	10	11
IJmond	1,9	2,1	2,2	2,3	2,5	2,7	12	4	7	8	7
Waterland	1,3	1,5	1,5	1,7	1,9	2,2	10	2	12	11	16
Zaanstreek	2,7	2,9	3,0	3,3	3,4	3,6	7	3	11	2	6
RPA-ZNH totaal	37,0	38,8	40,1	42,5	44,9	47,0	5	3	6	6	5
Nederland	302,9	326,6	330,7	351,5	375,5	395,1	8	1	6	7	5

bron: RPA-ZNH juni 2004

In alle CWI-regio's is de werkloosheid in de laatste vier kwartalen toegenomen, maar in sommige regio's is de groei relatief sterker dan gemiddeld. Deze regio's zijn: Meerlanden, Waterland en IJmond. De regio's Haarlem en Amstelveen lopen in het eerste kwartaal van 2004 weer in de pas met de regio. In Amsterdam stijgt de werkloosheid in procentuele zin minder snel, maar in absolute zin is de groei het grootst.

Meer dan de helft van de 47.000 werkloze werkzoekenden (56%) is laag geschoold. Een kwart (26%) is middelbaar opgeleid en een vijfde (18%) is hoog geschoold.

⁶ Regionale Arbeidsmarktmonitor Zuidelijk Noord-Holland. RPA-ZNH. juni 2004.

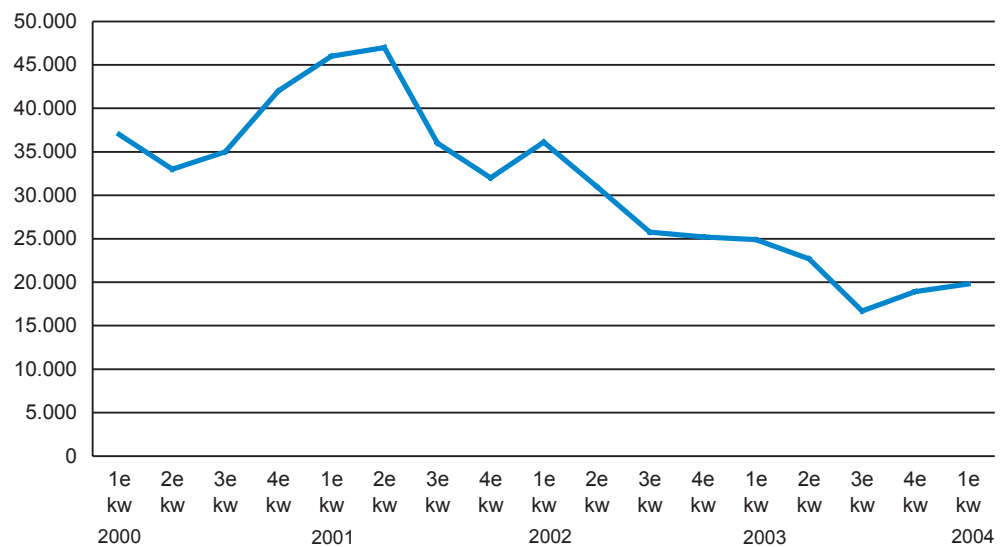
⁷ Gegevens over Het Gooi en Vechtstreek en de gemeente Almere vallen buiten het bestek van de RPA-rapportage.

De werkloosheid treft vooral personen van 40 jaar en ouder (41%), gevolgd door personen van 24-39 jaar (38%). Het aandeel jeugdig werklozen bedraagt 21%.

Vraag naar arbeid: vacatures

Sinds het voorjaar van 2001 vertoont het aantal vacatures in de regio een dalende lijn. In het derde kwartaal van 2003 is hieraan een voorlopig einde gekomen. Het aantal vacatures is in deze periode gedaald van 46.000 naar 16.700. In het eerste kwartaal van 2004 is het aantal opgelopen tot 19.850 vacatures. Volgens het RPA is dit niet alleen het gevolg van seizoensinvloeden, maar ook van economisch herstel.

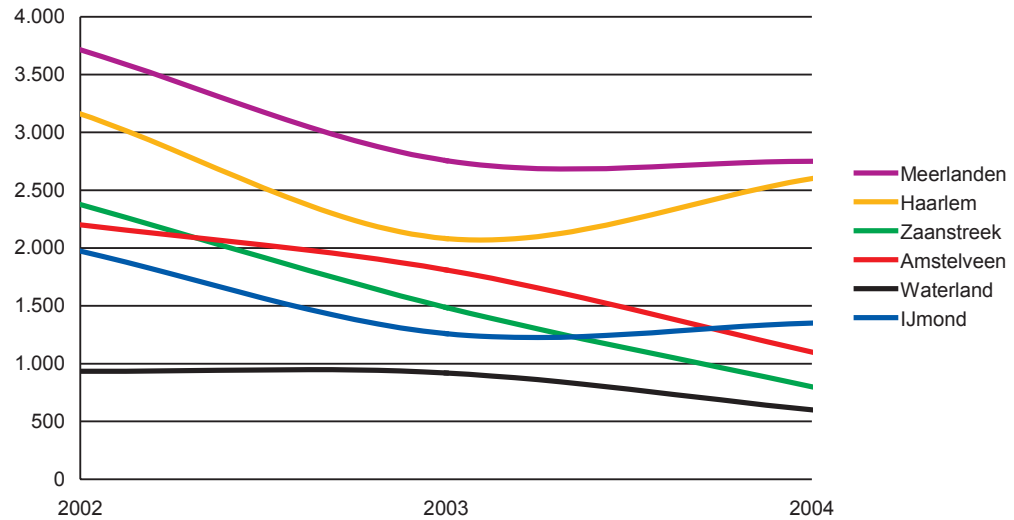
Figuur 3.4 Ontwikkeling aantal vacatures 2000-2004

bron: RPA-ZNH, 2004

In de CWI-regio Amsterdam stonden in het eerste kwartaal van 2004 ruim tienduizend vacatures open, 54% van de vacatures in de regio. In 2002 en 2003 telde Amsterdam respectievelijk 22.000 en 13.000 vacatures. Meerlanden en Haarlem volgen in 2004 op ruime afstand met 2.750 en 2.600 vacatures.

Figuur 3.5 Ontwikkeling aantal vacatures naar CWI-regio (peildatum: 1 januari)

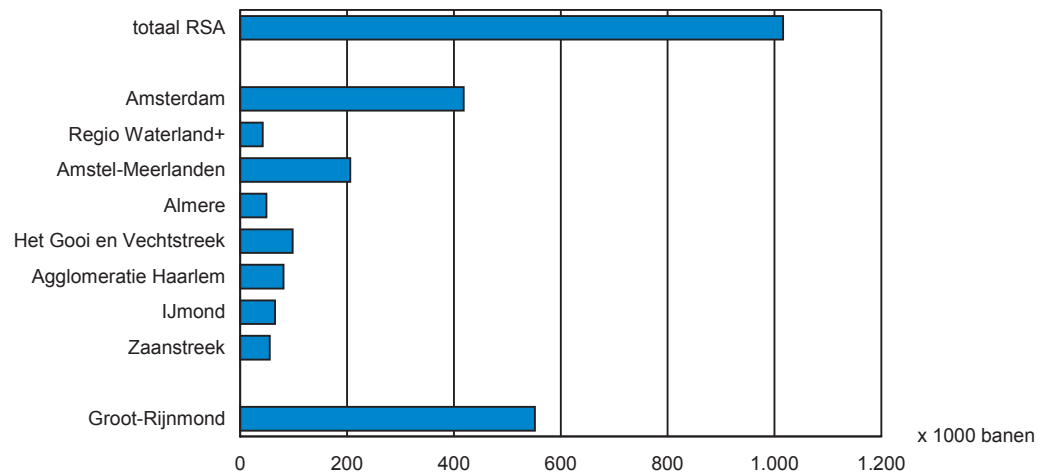
bron: RPA-ZNH, 2004

De meeste vacatures bestonden in de volgende bedrijfstakken: zakelijke diensten (5.900), handel (4.100), zorg en welzijn (2.400), industrie (1.400) en transport en communicatie (1.300).

3.2 Werkgelegenheid

In 2003 bedroeg de werkgelegenheid in de RSA 1,01 miljoen voltijdbanen (LISA, 2004). De grootste banenmotor is Amsterdam met 460.000 banen (41% van de regionale werkgelegenheid). De tweede regio wat betreft werkgelegenheid is Amstel-Meerlanden met 206.000 arbeidsplaatsen. Een belangrijke banenmotor in deze regio is luchthaven Schiphol met een bijdrage van 57.000 banen.

Figuur 3.6 Omvang werkgelegenheid 2003

bron: LISA, 2004 / bewerking O+S

De recessie heeft de RSA niet ongemoeid gelaten. Na jaren van groei (tussen 1999 en 2002 gemiddeld 11,0%) is in 2003 het aantal banen ten opzichte van 2002 met 0,3% afgenomen. Landelijk nam de werkgelegenheid met 0,8% af.

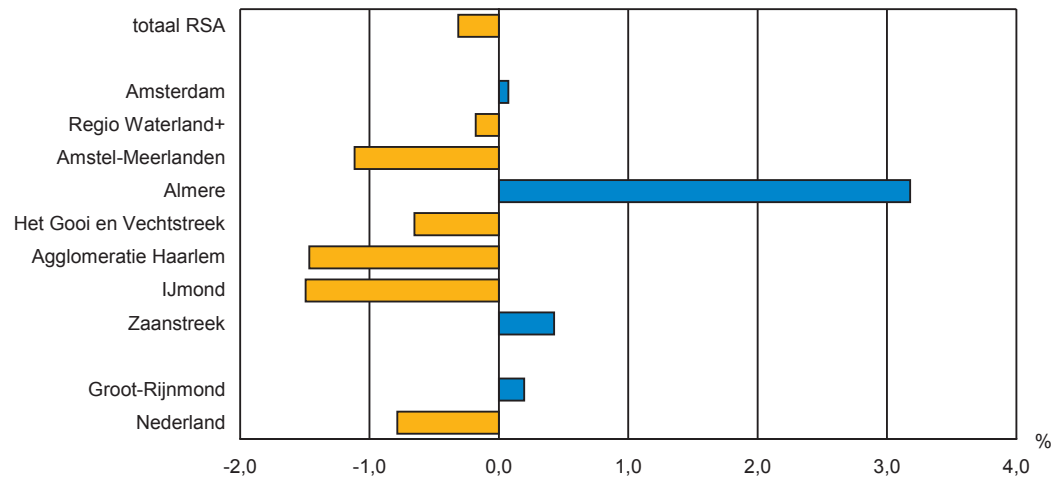
De regio's IJmond, Agglomeratie Haarlem en Amstel-Meerlanden hebben het meest te lijden onder de recessie. Daar nam het aantal banen met meer dan één procent af. In Almere nam de werkgelegenheid echter met drie procent toe.

Sommige bedrijfstakken zijn hard door de recessie en andere invloeden als SARS en dreiging van terreur getroffen. Deze bedrijfstakken zijn: transportsector, ICT, toerismesector, industrie en (internationale) handel.

Er was tegelijkertijd sprake van verlies en groei van werkgelegenheid. De groei van de werkgelegenheid deed zich vooral voor in sectoren die minder conjunctuurgevoelig zijn, zoals gezondheidszorg, onderwijs, openbaar bestuur en overige niet-commerciële dienstverlening.

De sterke groei van werkgelegenheid in Almere kwam vooral op conto van de gezondheidszorg, openbaar bestuur, onderwijs en industriële bedrijvigheid. Opmerkelijk is dat in Amsterdam de werkgelegenheid in een conjunctuurgevoelige sector als de zakelijke dienstverlening in 2003 met ruim 4.000 banen is gegroeid.

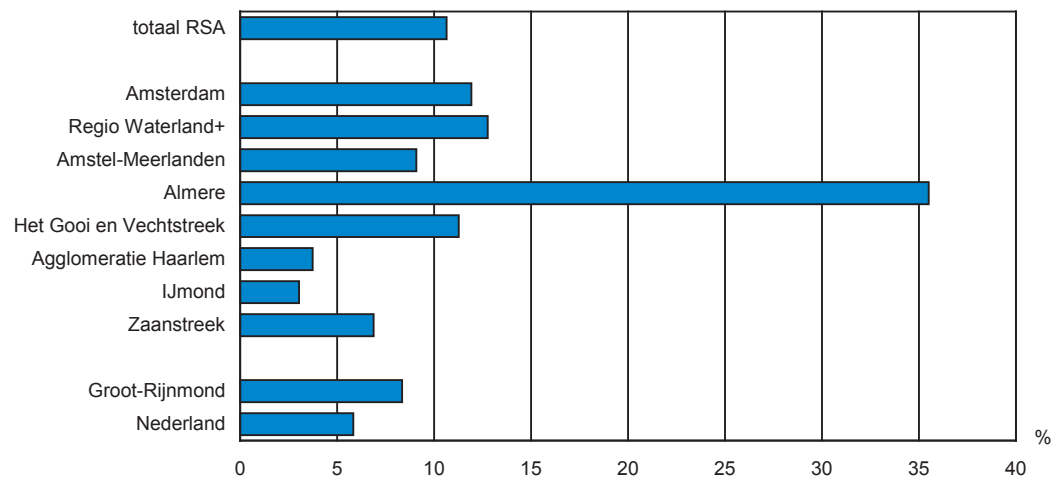
Figuur 3.7 Ontwikkeling werkgelegenheid 2002-2003

bron: LISA, 2004 / bewerking O+S

Tussen 1999 en 2003 groeide de werkgelegenheid in de RSA met 10,6% tegen 5,8% in Nederland. Almere, Regio Waterland+, Het Gooi en Vechtstreek en Amsterdam kenden een bovengemiddelde toename van het aantal arbeidsplaatsen.

Figuur 3.8 Ontwikkeling werkgelegenheid 1999-2003

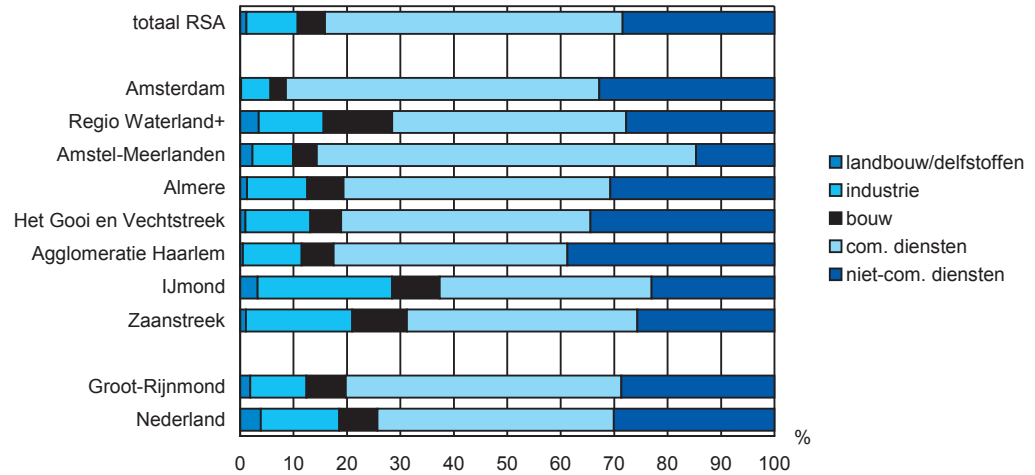
bron: LISA, 2004 / bewerking O+S

Economische sectoren

De commerciële dienstensector (groothandel, transport en communicatie, financiële en zakelijke dienstverlening, horeca en overige commerciële dienstverlening) biedt aan 566.000 personen werk, meer dan de helft van de totale werkgelegenheid. De niet-commerciële dienstverlening is goed voor 289.000 arbeidsplaatsen, 28% van het totaal.

De RSA is een typische diensteneconomie waar acht van iedere tien werknemers (84%) werken in de commerciële of niet-commerciële dienstverlening. Landelijk ligt dat aandeel tien procent lager.

Figuur 3.9 Werkgelegenheid naar sectoren 2003

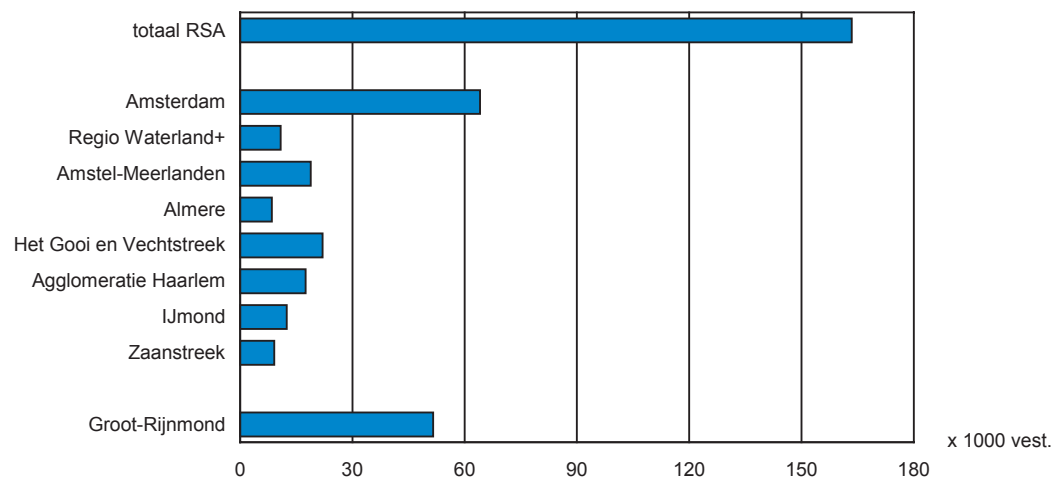

bron: LISA, 2004 / bewerking O+S

3.3 Bedrijfsvestigingen

In 2003 waren er 163.000 bedrijven in de RSA gevestigd. Het merendeel van de bedrijven is in Amsterdam gevestigd (64.000), op afstand gevolgd door Het Gooi en Vechtstreek en Amstel-Meerlanden met respectievelijk met 22.000 en 19.000 vestigingen.

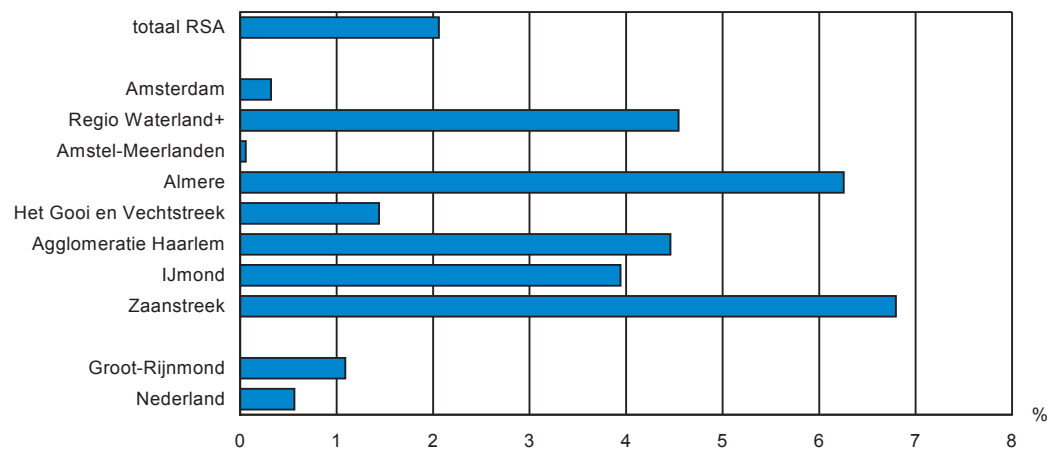
Figuur 3.10 Aantal bedrijfsvestigingen 2003

bron: LISA, 2004 / bewerking O+S

Het ongunstige economische klimaat lijkt nauwelijks invloed te hebben op het aantal bedrijfsvestigingen in de regio. Het aantal bedrijven is in 2003 met 2,1% gegroeid. Dit is een hoger groeicijfer dan in Nederland, waar het aantal met slechts 0,6% steeg.

Figuur 3.11 Ontwikkeling bedrijfsvestigingen 2002-2003

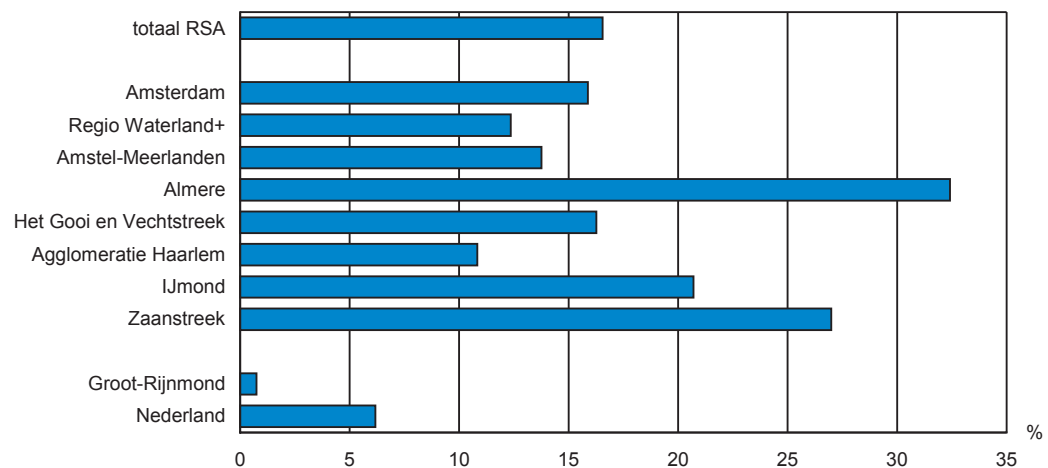
bron: LISA, 2004 / bewerking O+S

Het aantal vestigingen groeide het sterkst in de Zaanstreek, Almere, Regio Waterland+ en de Agglomeratie Haarlem.

Tussen 1999 en 2003 groeide het aantal vestigingen met 16,5%, meer dan twee keer zo veel als in Nederland en vele keren hoger dan in Groot-Rijnmond. Hieruit blijkt dat de RSA aantrekkelijk is voor bedrijven en een goed incubatiemilieu voor nieuwe bedrijvigheid heeft.

Sterke groeiers in de regio zijn Almere, Zaanstreek en IJmond. De groei in Amsterdam ligt net boven het gemiddelde groeicijfer, maar in absolute zin heeft hier de grootste stijging plaatsgevonden (+8.785 bedrijven).

Figuur 3.12 Ontwikkeling bedrijfsvestigingen werkgelegenheid 1999-2003

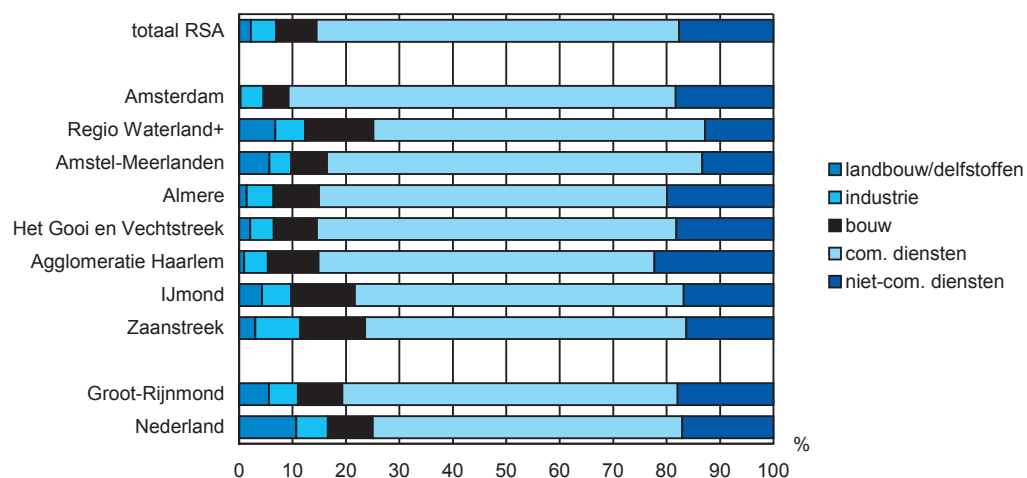
bron: LISA, 2004 / bewerking O+S

Economische sectoren

De regio is een diensteneconomie. Dit komt vooral door de samenstelling van de Amsterdamse economie. Bijna negen van iedere tien bedrijfsvestigingen in de RSA (86%) vallen onder de commerciële dienstensector of non-commerciële dienstensector. In Nederland is dat 74%, in Groot-Rijnmond 81%.

In Amsterdam is 91% van de bedrijven actief in één van beide dienstensectoren. De Regio Waterland+, Zaanstreek en IJmond kennen een sterkere vertegenwoordiging van bedrijven in de primaire sector (grondstoffenwinning, landbouw en visserij), industrie en bouwnijverheid.

Figuur 3.13 Bedrijfsvestigingen naar bedrijfstak 2003

bron: LISA, 2004 / bewerking O+S

3.4 Economische prestaties

In een economie worden goederen gemaakt en diensten geleverd. De productie kan in geld worden uitgedrukt. Zo worden de economische prestaties van een regio zichtbaar en kunnen regio's met elkaar worden vergeleken.

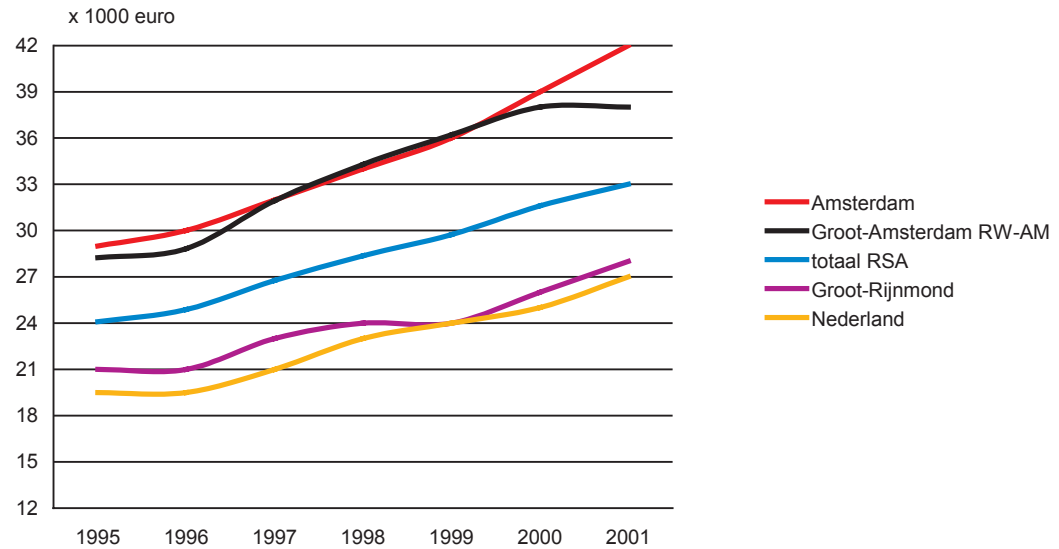
Er zijn twee indicatoren waarmee de economische prestaties van de RSA zichtbaar kunnen worden gemaakt: het productievolume en de toegevoegde waarde.

De eerste indicator die hieronder wordt beschreven betreft het productievolume. Dit wordt uitgedrukt in het bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking (bbph)⁸.

Voor de jaren 1995-2001 is in de onderstaande afbeeldingen de ontwikkeling van het productievolume voor de regio's weergegeven. Daaruit valt af te lezen dat in 2001 het bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking voor de hele regio 33.000 euro bedroeg. Landelijk lag het bbph op 27.000 euro, in Groot-Rijnmond op 28.000 euro.

⁸ Het productievolume van een regio oftewel het bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking (bbph) is de toegevoegde waarde tegen marktprijzen. Dit is de som van de omzet van alle bedrijven (uit goederen en diensten) in een regio. Om regio's met elkaar te kunnen vergelijken wordt het bruto binnenlands product gedeeld door het aantal inwoners van de regio.

Figuur 3.14 Ontwikkeling bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking

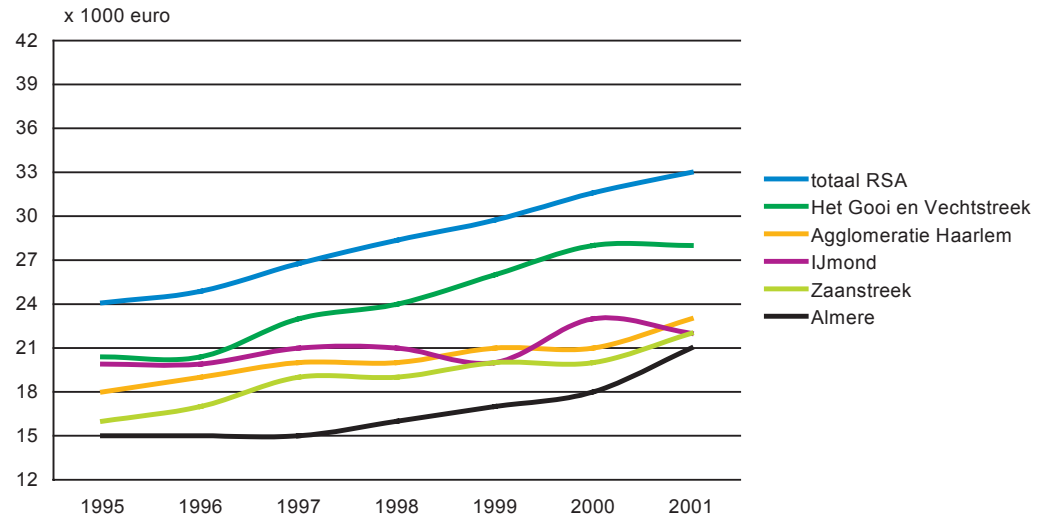

bron: CBS

Amsterdam kent samen met Groot-Amsterdam RW-AM een hoger bruto binnenlands product. In de andere regio's van de RSA wordt er minder dan het regionaal gemiddelde verdiend. In Amsterdam wordt er bij de productie van goederen en levering van diensten twee keer zoveel verdiend als in Almere, Zaanstreek, IJmond en de Agglomeratie Haarlem.

In de regio's Groot-Amsterdam RW-AM en Het Gooi en Vechtstreek is de groei van het bruto binnenlands product in 2001 tot stilstand gekomen. In IJmond is het bruto binnenlands product voor de tweede keer sinds 1995 gedaald – waarschijnlijk het gevolg van een geslonken omzet in de industrie.

Figuur 3.15 Ontwikkeling bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking

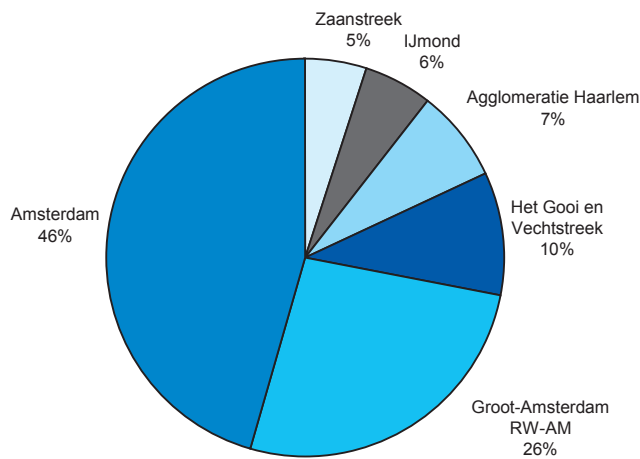

bron: CBS

Toegevoegde waarde

De tweede indicator voor economische prestaties is de toegevoegde waarde. Daarmee kan de welvaart van een regio of land worden uitgedrukt. De toegevoegde waarde is de hoeveelheid goederen en diensten die in een bepaalde periode worden voortgebracht⁹.

Figuur 3.16 Verdeling toegevoegde waarde in RSA, 2001¹⁰

bron: CBS

⁹ Ongelijksoortige goederen en diensten kunnen echter niet zomaar worden opgeteld; daarom worden deze naar geld omgerekend. De toegevoegde waarde tegen basisprijzen is gelijk aan het verschil tussen productie en het intermediair verbruik (aankooprijzen). De toegevoegde waarde wordt uitgedrukt in euro's.

¹⁰ Voor Almere zijn geen gegevens over de toegevoegde waarde beschikbaar.

In 2001 bedroeg de toegevoegde waarde voor de RSA (zonder Almere) 61,2 miljoen euro. De stad Amsterdam levert bijna de helft van de regionale toegevoegde waarde. De regio Groot-Amsterdam RW-AM draagt een kwart bij.

Deze twee regio's hebben hun aandeel in de regionale welvaart sinds 1995 vergroot. In 1995 bedroeg het gezamenlijke aandeel 69,2%, in 2001 was het aandeel opgelopen tot 72,0%. Dit ging ten koste van de regio's Zaanstreek, IJmond en de Agglomeratie Haarlem.

In 2001 is de regionale welvaart gegroeid met 5,6%. Dit is minder dan in Nederland waar de welvaart met 6,1% groeide. In Groot-Rijnmond groeide de welvaart ook harder (6,2%). Alle regio's behalve IJmond hebben hun welvaart in 2001 zien toenemen. De groei was in vier regio's van de RSA bovengemiddeld. In Het Gooi en Vechtstreek (2,9%) bleef de groei daarentegen achter. IJmond noteerde een achteruitgang (-4,8%); een gevolg van omzetverlies in de industrie en bouw.

Tabel 3.17 Groei regionale welvaart (toegevoegde waarde) 2000-2001 naar sector (procenten)

	industrie en bouw	com. dienst- verlening	overheid en zorg	totaal
Nederland	4,2	5,6	8,9	6,1
Groot-Rijnmond	4,6	5,9	9,2	6,2
Zaanstreek	6,1	4,3	12,1	6,6
IJmond	-15,2	2,5	6,8	-4,8
Agglomeratie Haarlem	21,7	4,2	7,0	7,8
Het Gooi en Vechtstreek	0,2	1,5	7,9	2,9
Groot-Amsterdam RW-AM	4,3	7,3	8,2	6,8
Amsterdam	7,0	5,9	7,6	6,4
totaal RSA*	2,5	5,6	7,8	5,6

(*) zonder Almere

bron: CBS, 2002

Beschouwd naar economische sectoren kende de sector overheid en zorg in elke regio een bovengemiddelde groei. In de commerciële dienstverlening werden alleen in Groot-Amsterdam RW-AM en Amsterdam betere resultaten geboekt.

Na in 2000 nog verlies te hebben geleden, kenden de sectoren industrie en bouw in de Agglomeratie Haarlem in 2001 weer een positief resultaat.

3.5 Schiphol

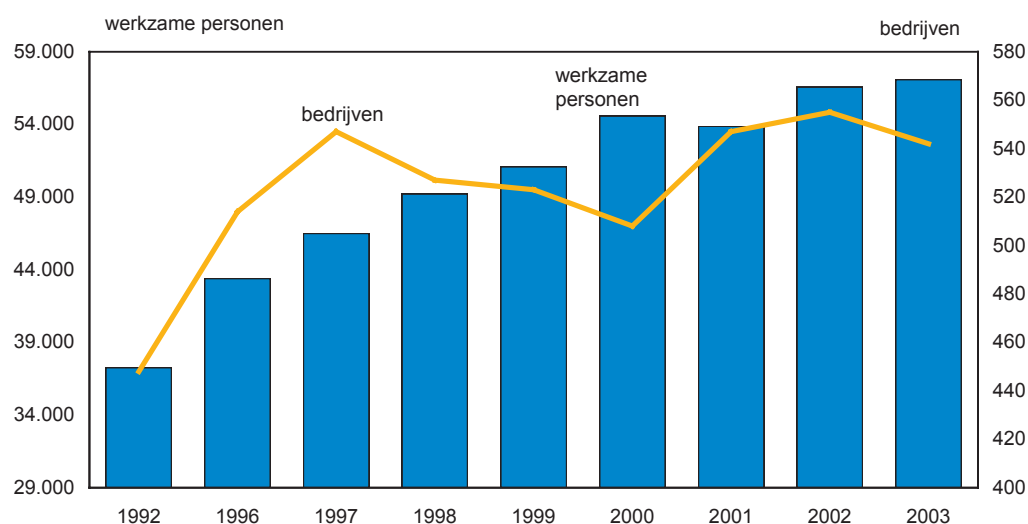
De luchthaven Schiphol blijft één van de economische zwaartepunten in de regio en in Nederland. De luchthaven vervult de functie van toegangspoort tot Nederland en Europa en van een *hub* voor transitverkeer.

In 2003 telde Schiphol 39,8 miljoen in- en uitstappende passagiers (exclusief transit), een afname van 1,2% ten opzichte van 2002. Verloor de luchthaven in 2003 passagiers, de passage van vracht nam daarentegen toe. In 2003 passeerde 1,3 miljoen ton vracht de luchthaven, een stijging van 5,3%.

De luchthaven Schiphol kende ondanks het moeilijke economische klimaat en SARS in 2003 een groei in werkgelegenheid van 0,9%. Er waren ruim 57.000 personen werkzaam op de luchthaven. Tussen 1992 en 2003 is de werkgelegenheid op de luchthaven, met een kleine terugval in 2001, met ruim de helft (53%) tot een nieuwe recordhoogte toegenomen.

In 2003 waren 542 bedrijven op de luchthaven gevestigd, dertien minder dan het jaar daarvoor. Dat is een afname met 2,3%.

Figuur 3.18 Ontwikkeling werkgelegenheid Luchthaven Schiphol

bron: Regioplan, 2004

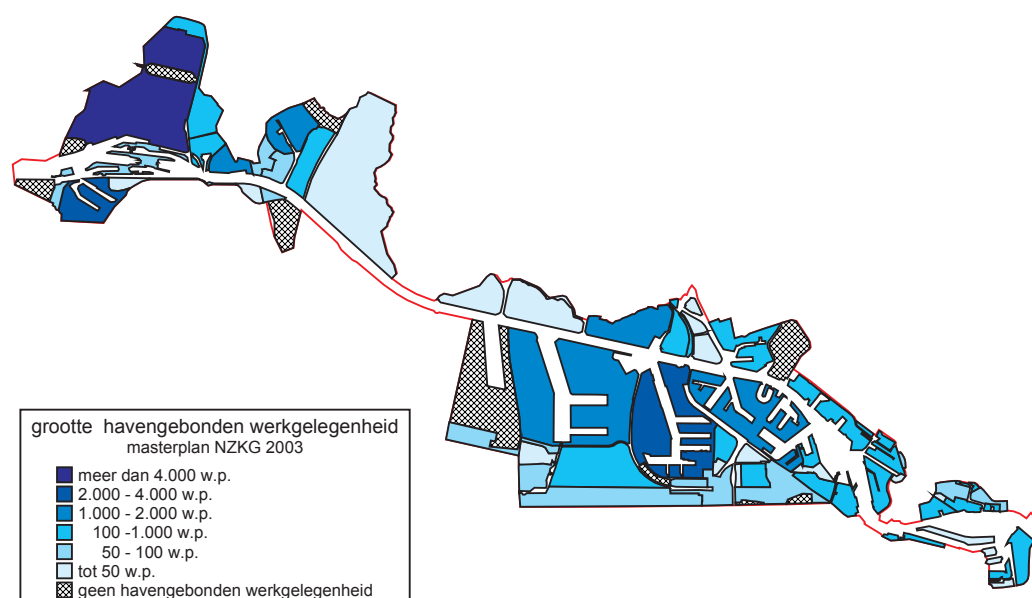
De 336 bedrijven die direct betrokken zijn bij transport van goederen en passagiers - zoals luchtvaartmaatschappijen, expediteurs, afhandelingsbedrijven, douane en verkeersleiding - zijn goed voor 89% van de totale werkgelegenheid op Schiphol.

Dat de luchthaven belangrijk is voor de regio blijkt ook als naar de herkomst van het personeel wordt gekeken. Van de werkzame personen op de luchthaven woont 62% in Noord-Holland (van wie 20% in Amsterdam en 11% in Haarlemmermeer). Een vijfde van de banen op Schiphol wordt vervuld door inwoners uit Zuid-Holland. Vijf procent komt uit Almere.

3.6 Noordzeekanaalgebied

Een andere belangrijke slagader van de regionale economie is het gebied langs het Noordzeekanaal. Dit gebied wordt vooral gekenmerkt door industriële activiteiten en andere havengebonden activiteiten zoals overslag, opslag en vervoer. Vier gemeenten gelegen aan het Noordzeekanaal participeren in het zogenaamde Masterplan Noordzeekanaalgebied: Velsen, Beverwijk, Zaanstad en Amsterdam. Jaarlijks wordt ten behoeve van de uitvoering van dit Masterplan de ontwikkeling in bedrijvigheid en werkgelegenheid in kaart gebracht.

Kaart 3.19 Omvang havengebonden werkgelegenheid in het gebied van het Masterplan NZKG

bron: O+S, 2003

Het Noordzeekanaalgebied telde in 2003 ruim acht duizend bedrijven die aan meer dan honderdduizend personen werkgelegenheid verschaffen.

Eén op de acht bedrijven (12%) en een kwart van de werknemers (26%) in dit gebied houdt zich bezig met havengebonden activiteiten.

Tabel 3.20 Vestigingen en werkzame personen binnen het Masterplan NZKG in 2003

	totaal		havengebonden			
	vest	wp	vest	wp	vest	wp
	abs.	abs.	abs.	abs.	%	%
Amsterdam	5.129	66.171	489	8.896	10	13
Zaanstad	971	11.650	118	2.456	12	21
Velsen	968	20.510	260	14.533	27	71
Beverwijk	1.031	8.845	89	1.569	9	18
totaal Noordzeekanaalgebied	8.099	107.176	956	27.454	12	26

vest = vestigingen; wp = werkzame personen

bron: O+S, 2003

De meeste werkgelegenheid bevindt zich in de gemeente Amsterdam (66.171 arbeidsplaatsen, 62% van de totale werkgelegenheid in het gebied), gevolgd door Velsen met 19%.

Velsen is van de vier gemeenten het meest afhankelijk van de havengebonden economie. Een kwart van de Velsense bedrijvigheid (27%) en 71% van de lokale werkgelegenheid is havengebonden.

Tussen 2002 en 2003 is de werkgelegenheid in het gebied van het Masterplan Noordzeekanaalgebied met 0,2% afgenomen. Deze ontwikkeling is minder gunstig dan in de vier gemeenten die samen het gebied van het Masterplan Noordzeekanaalgebied vormen. Per saldo steeg in deze vier gemeenten samen de werkgelegenheid met 0,9%. De werkgelegenheid steeg vooral in de zakelijke dienstverlening, groothandel, onderwijs en de (semi-)overheidssector. De werkgelegenheid daalde met name in de ICT-sector en de sector post en telecommunicatie. De industriële werkgelegenheid nam in de vier gemeenten af met 1,6%.

In de periode 1998-2003 is in het gebied van het Masterplan NZKG het aantal vestigingen met 1.524 toegenomen, een groei van 23%. De werkgelegenheid is in deze periode gestegen met 12.314 arbeidsplaatsen, een groei van 13%.

De werkgelegenheid beschouwd naar economische sectoren bood de industrie de meeste werkgelegenheid met ruim 29.000 banen. De zakelijke dienstverlening volgt op afstand met bijna 18.000 banen, de groothandel met 11.000 banen en de sector transport en logistiek met iets minder dan 10.000 banen.

3.7 Kenniseconomie

In de discussie over kenniseconomie spelen twee begrippen een rol: kennis en creativiteit. In het economisch productieproces is de rol van kennis tweeledig. Ten eerste is kennis een productiefactor. Met behulp van ideeën worden producten en diensten ontwikkeld en geproduceerd. Kennis bestaat in dit geval vooral uit vaardigheden en ervaring van mensen. In de postindustriële samenleving zijn bedrijven steeds minder vaak routinematig bezig en moeten ondernemingen – willen zij kunnen groeien – het meer hebben van maatwerk, flexibiliteit en creativiteit.

De tweede rol van kennis in de economie is die van product (of dienst). Deze kennis kan worden opgeslagen, bijvoorbeeld op papier of elektronisch. Dit product is het resultaat van onderzoek bij universiteiten, hogescholen, onderzoeksinstituten en de 'research and developmentafdelingen' van bedrijven.

Personeel dat kennis als productiefactor gebruikt of zelf kennis creëert noemen we kenniswerkers. Kenniswerkers zijn in het onderzoek geoperationaliseerd als personen met een afgeronde hbo-opleiding of universitaire opleiding.

Bij creativiteit spitst de discussie zich vooral toe op sectoren waarbij producten als 'content' en 'meaning' centraal staan. Delen van de economie zijn te beschrijven als 'creative industries'. Voorbeelden van deze sectoren zijn de wetenschap, media, ICT, reclame, architectuur, ontwerp en vormgeving.

Daarnaast kan bij creativiteit ook worden gedacht aan managementachtige functies in sectoren als gezondheidszorg en de zakelijke, juridische of financiële dienstverlening.

Managers in deze sectoren worden geacht hun kennis creatief aan te wenden om problemen op te lossen of een aanzet daartoe te geven.

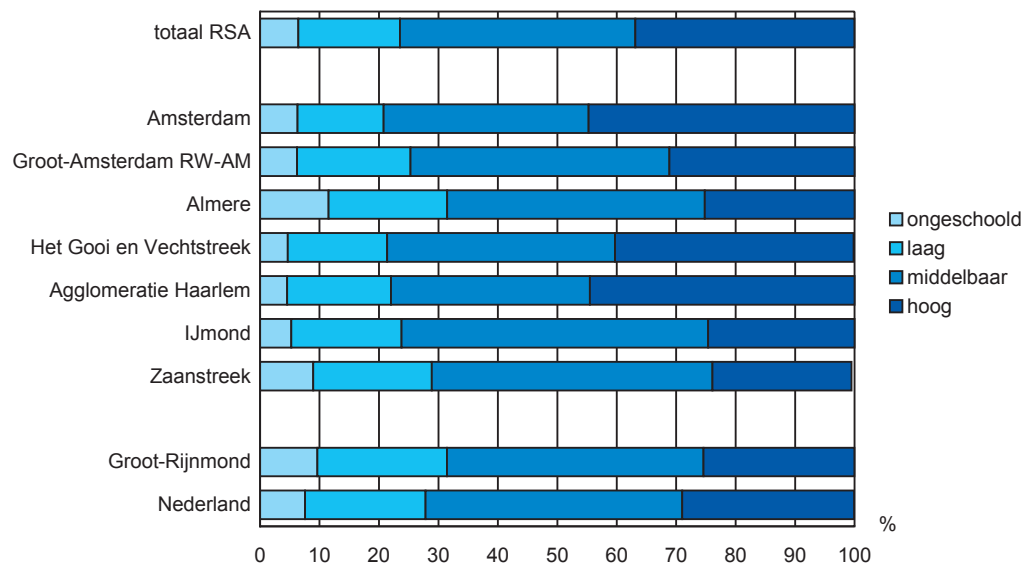
Aan regio's met veel kenniswerkers en creatieve-beroepsbeoefenaren wordt een groot economisch potentieel en economische vitaliteit toegekend. Voor een deel van de RSA zijn gegevens beschikbaar over kennisintensieve en creatieve werkgelegenheid. Maar eerst wordt hieronder voor de beroepsbevolking van de regio's in de RSA het opleidingsniveau in kaart gebracht. Vervolgens wordt de behoefte aan kennis in de afzonderlijke regio's van de RSA beschreven.

Opleidingsniveau regionale beroepsbevolking

De onderstaande grafiek laat zien dat in de RSA de regionale beroepsbevolking (werkzamen en werklozen tezamen) gemiddeld hoger (middelbaar of hoog opleidingsniveau) is opgeleid dan in Nederland als geheel en Groot-Rijnmond.

Met name in Amsterdam, de Agglomeratie Haarlem en Het Gooi en Vechtstreek wonen relatief veel hoog opgeleiden (minimaal 40%). Dit betekent dat het arbeidspotentieel in de RSA een voorsprong heeft op andere regio's in Nederland.

Figuur 3.21 Opleidingsniveau beroepsbevolking naar woonregio 2002

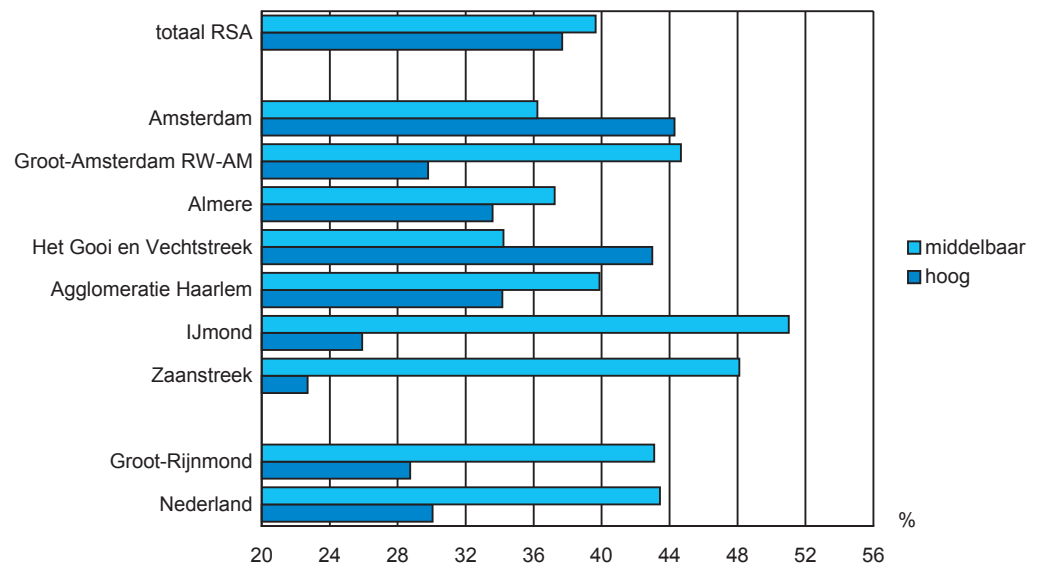

bron: CBS (EBB), 2003

Vraag naar geschoold personeel

Hieronder is voor de regio's de aantrekkingskracht op hoger opgeleid personeel in kaart gebracht. Daarbij is het opleidingsniveau van de beroepsbevolking die in de regio's werkzaam is als uitgangspunt genomen.

Figuur 3.22 Aantrekkingskracht regionale economie op hoger geschoolden: middelbaar en hoger opgeleiden in werkgelegenheid 2002

bron: CBS (EBB), 2003

Uit de bovenstaande grafiek wordt duidelijk dat de Amsterdamse economie een sterke aantrekkingskracht heeft op hoog opgeleiden uit Amsterdam én daarbuiten: 44% van het personeel heeft een hbo-diploma of heeft het wetenschappelijk onderwijs afgerond. Dat zijn ruim 205.000 personen die in de Amsterdamse economie werkzaam zijn.

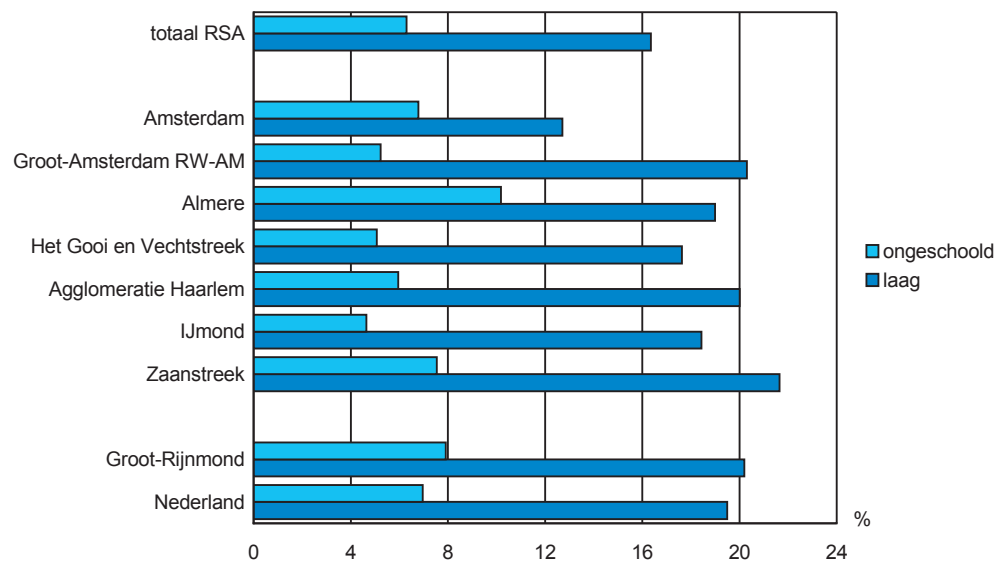
Na Amsterdam heeft de regionale economie van Het Gooi en Vechtstreek ook een sterke aantrekkingskracht op hoog opgeleiden (43%). De Agglomeratie Haarlem en Almere scoren weliswaar onder het gemiddelde percentage hoog opgeleiden in de RSA, maar altijd nog hoger dan het landelijk gemiddelde. De andere regio's in de RSA volgen op afstand.

Het middenkader (afgeronde opleiding mbo, havo of vwo) vindt vooral emplooi in IJmond, Zaanstreek en Groot-Amsterdam RW-AM.

Onderaan de opleidingsladder staan ongeschoolden en laaggeschoolden. Laag geschoolden (personeel met een mavo- of vbo-diploma) vinden naar verhouding wat vaker werk in zes van de zeven regio's in de RSA. Alleen in Amsterdam is de kans op werk iets kleiner dan elders in de regio.

Ongeschoolde arbeid wordt vooral in Almere en de Zaanstreek verricht.

Figuur 3.23 Aantrekkingskracht regionale economie op lager geschoolden: aandeel ongeschoolden en lager opgeleiden in werkgelegenheid 2002

bron: CBS (EBB), 2003

Kennisintensieve werkgelegenheid in regio Amsterdam

Voor de Amsterdamse regio is nagegaan in welke sectoren van de economie zogenaamde kenniswerkers en creatieven werkzaam zijn. Dit is gedaan aan de hand van gegevens over de regionale beroepsbevolking van wie enkele kenmerken naar de werkgelegenheid zijn vertaald. De gegevens zijn voor een beperkt deel van de regio bekend¹¹.

Een derde van de regionale werkgelegenheid (34%) is kennisintensief. Dit betekent dat een derde van de banen door hoog opgeleiden wordt bezet. De totale werkgelegenheid in de Amsterdamse regio bestaat uit 550.000 arbeidsplaatsen waarvan er 190.000 kennisintensief zijn. Verreweg het grootste deel van deze arbeidsplaatsen is geconcentreerd in de gemeente Amsterdam (152.000). In Amsterdam is 36% van de werkgelegenheid kennisintensief.

De gemeenten Haarlem en Haarlemmermeer vallen buiten de onderzoeksregio, maar een schatting – op basis van het aandeel kenniswerkers per bedrijfstak in Amsterdam – laat zien dat het gaat om respectievelijk 21.000 en 29.000 kenniswerkers.

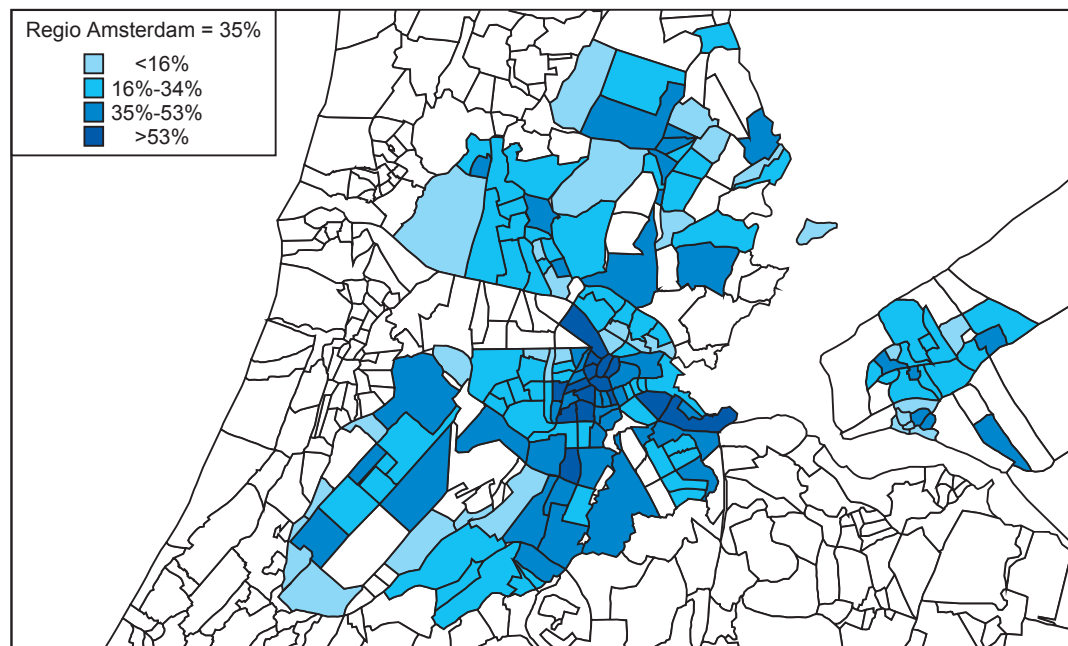
De kennisintensieve werkgelegenheid in de Amsterdamse regio concentreert zich in Amsterdam-Centrum, bij de Zuid-as, in Zuidoost en in Teleport.

Het aandeel kenniswerkers in de werkgelegenheid verschilt sterk per bedrijfstak. In de onderwijssector is het aandeel kennisintensieve werkgelegenheid het hoogst (74%). Ook in de zakelijke dienstverlening (48%), de overige dienstverlening (45%) en de gezondheids- en welzijnssector (41%) ligt het aandeel kennisintensieve werkgelegenheid boven het regionaal gemiddelde van 34%. In de horeca, bouwnijverheid en vervoersector blijft het aandeel kennisintensieve werkgelegenheid met aandelen rond de 15% ver achter bij het regionaal gemiddelde.

¹¹ O+S (2004, niet gepubliceerd). De regio omvat de gemeenten: Zaanstad, Oostzaan, Landsmeer, Amsterdam, Almere, Diemen, Ouderkerk, Amstelveen en Uithoorn.

In onderstaande kaart is het aandeel kenniswerkers in de regio weergegeven. Kenniswerkers hebben wat betreft hun woonplaats een voorkeur voor een stedelijke omgeving. In sommige delen van de Amsterdamse binnenstad zijn zij sterk oververtegenwoordigd. Daarnaast zijn zij oververtegenwoordigd in verstedelijkte gebieden als Diemen, Amstelveen, Haarlemmermeer, Almere, Zaandam en Purmerend. Ook zijn zij oververtegenwoordigd in kleinere kernen met een dorps karakter, zoals in Zuidoostbeemster, Krommenie, Ouderkerk aan de Amstel en Broek in Waterland.

Figuur 3.24 Kenniswerkers naar woonadres (postcodegebieden)

Creativiteit in de regio Amsterdam

De creatieve werkgelegenheid (mensen met een cultureel-creatief beroep of met een managementfunctie) maakt in de RSA 41% van de totale werkgelegenheid uit. In Amsterdam ligt het aandeel met 43% op het hoogste niveau.

Het aandeel professioneel-creatieve werkgelegenheid (mensen met managementfunctie) in de totale werkgelegenheid ligt op 24%. Het aandeel cultureel-creatieve werkgelegenheid bedraagt 17%.

Het aandeel creatieve werkgelegenheid ligt in de onderwijssector met 74% afgetekend boven dat van de andere sectoren. Het aandeel creatieve werkgelegenheid in de financiële instellingen en de zakelijke dienstverlening volgt op afstand met respectievelijk 58% en 54%.

Aan de andere kant van de schaal vinden we de bouwnijverheid, de handel en de horeca. In deze bedrijfstakken blijft het aandeel creatieve werkgelegenheid beperkt tot globaal 20%.

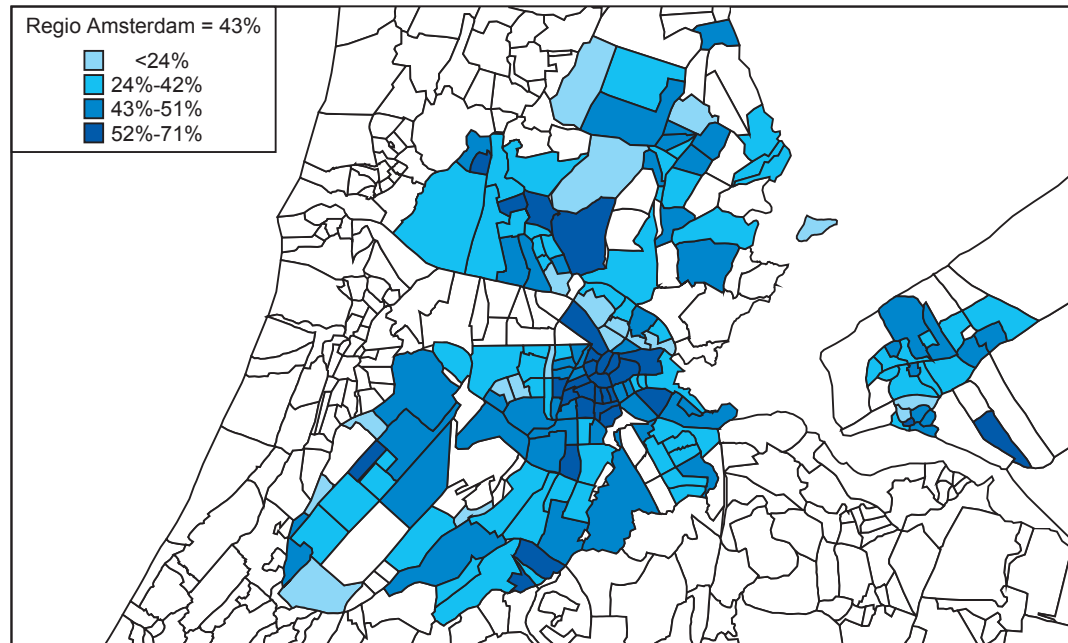
De bedrijfstakken met het hoogste aandeel creatieve banen hebben ook het hoogste percentage kenniswerkers. Er bestaat een sterke samenhang tussen kennisintensieve en creatieve werkgelegenheid.

Het aantal kennisintensieve banen in Amsterdam is ten opzichte van 1995 met 34% gegroeid. De groei in het aantal creatieve banen is met 33% vergelijkbaar.

De kennisintensieve en de creatieve werkgelegenheid is aanmerkelijk sneller gegroeid dan de totale werkgelegenheid. De totale werkgelegenheid is met 26% gegroeid.

De creatieve beroepsbevolking heeft wat betreft woonplaats een voorkeur voor Amsteland (47%) en Amsterdam (44%). Daar wonen naar verhouding meer creatieven dan op basis van het regionaal gemiddelde verwacht kan worden.

Figuur 3.25 Creatieve beroepsbevolking naar woonadres (postcodegebieden)

In de Zaanstreek, Meerlanden en Almere liggen de percentages één tot twee procent lager. Waterland kent het kleinste percentage (38%) mensen met een creatief beroep.

3.8 Regionale arbeidsmarkt: werk- en woonpendel

Bij de beschrijving van de RSA is gekozen voor een regionale indeling gebaseerd op Corop-gebieden¹². Een Corop bestaat uit een kern met daaromheen een verzorgingsgebied. Eén van de uitgangspunten voor dit nodale principe betrof de relatie op het gebied van wonen en werken: mensen uit het ommeland vonden werk in de stad.

De laatste decennia zijn de grenzen tussen de Corop-gebieden onderling en tussen kern en ommeland van een Corop door ruimtegebrek in de grote steden en ruimtelijke schaalvergroting minder scherp geworden. Er zijn als het ware schemerzones ontstaan waarin de functies van de grote stad door andere stedelijke kernen voor een deel zijn overgenomen. In dit kader wordt ook wel eens gesproken over een netwerkstad waarbij de grote stad in economisch en cultureel opzicht nog wel dominant is.

Het wegvallen van de scherpe grenzen tussen stad en ommeland en tussen Corop-gebieden onderling is in het dagelijkse leven goed zichtbaar in de omvangrijke pendelstromen tussen regio's.

Deze ontwikkelingen spelen ook in het gebied van de RSA en tonen de noodzaak aan van één functionele regio als de RSA. De RSA is een regio met één zeer grote stedelijke zone Amsterdam en enkele stedelijke zones als Haarlem, Haarlemmermeer (Schiphol, Hoofddorp), Almere, Zaanstad en Hilversum, omgeven door een lappendeken van subkernen

¹² De naam COROP komt van Coördinatie Commissie Regionaal Onderzoeksprogramma. Dit was de naam van de commissie die in 1971 de indeling van Nederland in Corop-gebieden ontwierp. Elk Corop-gebied bestaat uit een samenvoeging van gemeenten.

en overige verzorgingsgebieden. De grenzen tussen deze regio's zijn morfologisch minder scherp en de onderlinge relaties tussen kernen en subkernen zijn groter dan voorheen. De eenheid van de RSA in ruimtelijke zin begint wat betreft de arbeidsmarkt ook steeds meer gestalte te krijgen. Dat blijkt als de binding van de beroepsbevolking met de werkgelegenheid in de RSA wordt gezien. Op basis van een analyse van het woon- en werkadres van regiobewoners en overige Nederlanders komt naar voren dat in 1996 79% van de regionale beroepsbevolking in het gebied van de RSA werkzaam was. In 2000 was dit aandeel opgelopen tot 83% en in 2002 werkte 89% van de regiobewoners ook in de RSA. De mogelijkheid om in de regio te wonen én te werken is in deze periode groter geworden.

Hieronder worden voor 2002 de dagelijkse pendelstromen binnen de RSA en tussen de RSA en andere delen van Nederland in kaart gebracht. Eerst worden de uitgaande en inkomende pendel belicht, waarna de balans van deze stromen wordt opgemaakt.

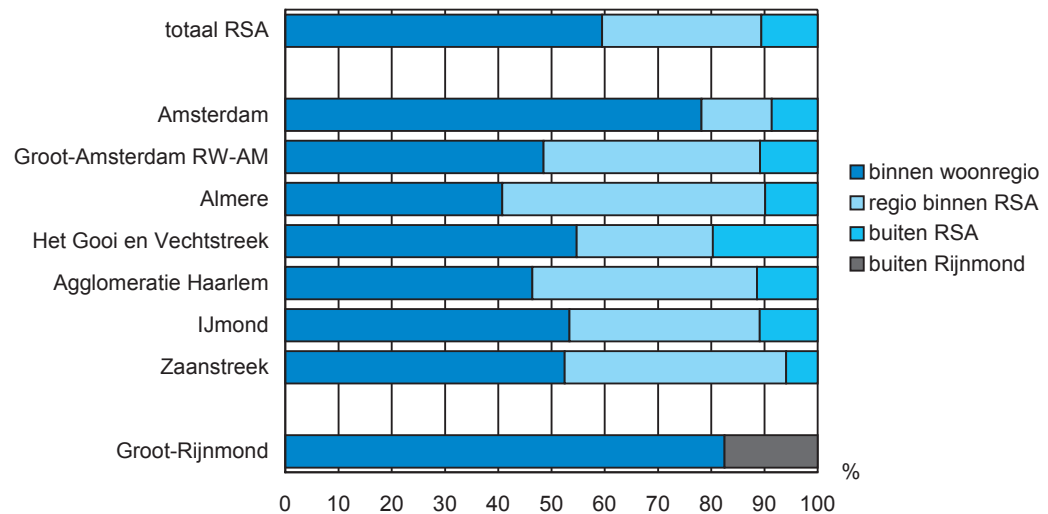
Uitgaande pendel

Veel van de dagelijkse verplaatsingen hebben te maken met woon-werkverkeer. Voor de regio is nagegaan hoe groot de werkpendel bedraagt.

In de RSA hebben 884.000 inwoners een vast werkadres buitenshuis van wie er 527.000 in de eigen woonregio werken. Dat is 59% van de werkzame beroepsbevolking.

De resterende 358.000 regiobewoners werken niet in hun eigen woonregio, maar in andere regio's van de RSA (30%) of daarbuiten (11%).

Figuur 3.26 Uitgaande pendel in 2002

bron: CBS (EBB), 2003

Amsterdammers vinden het vaakst van alle RSA-bewoners werk in hun woonregio. Acht van iedere tien werkende Amsterdammers (78%) hebben een werkkring binnen de gemeentegrenzen. In de andere regio's heeft ongeveer de helft werk in de eigen regio. In Almere moeten bewoners het vaakst de stad uit.

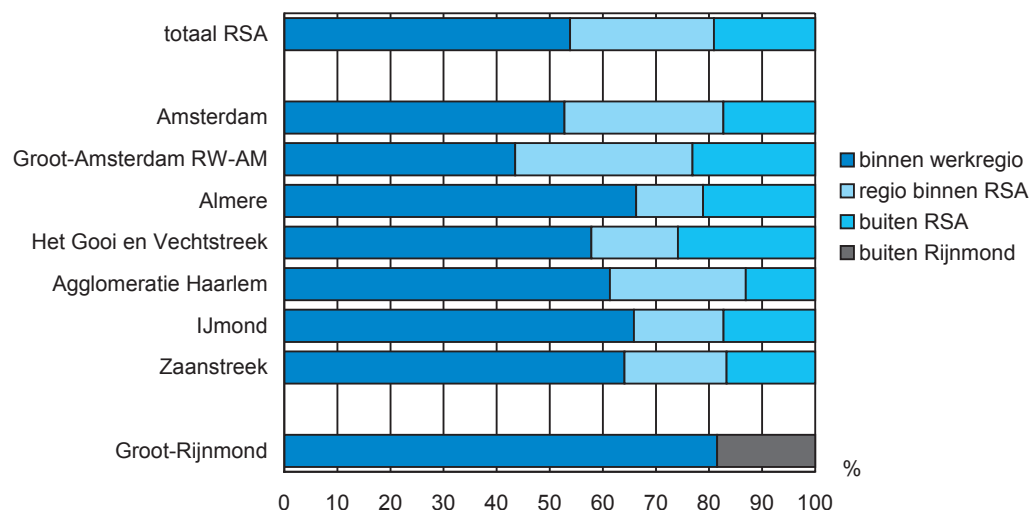
De werkende beroepsbevolking van Het Gooi en Vechtstreek oriënteert zich vaker op regio's buiten de RSA, zoals Utrecht en Amersfoort.

Inkomende pendel

Het aandeel inkomende pendel in de regionale werkzame beroepsbevolking bedraagt 46%. Dit betekent dat de regio's iets minder dan de helft van alle arbeidskrachten buiten de regio rekruteren.

Bij de inkomende pendel heeft Amsterdam als centrum van werkgelegenheid de grootste aantrekkingskracht. Dagelijks pendelen ruim 543.000 mensen uit de RSA en van elders in Nederland naar de hoofdstad. Dat is 47% van de werkende beroepsbevolking in Amsterdam.

Figuur 3.27 Inkomende pendel in 2002

bron: CBS (EBB), 2003

Groot-Amsterdam RW-AM is het meest afhankelijk van de bijdrage van arbeidskrachten uit andere regio's. De inkomende pendel bedraagt 57% van de werkzame beroepsbevolking. In deze regio fungeren de luchthaven Schiphol en de omliggende bedrijvigheid in de gemeente Haarlemmermeer als pendelmagneet.

Het Gooi en Vechtstreek trekt relatief de meeste arbeidskrachten van buiten de RSA aan (vooral Utrecht en Amersfoort), op korte afstand gevolgd door Groot-Amsterdam RW-AM. De regio met de minste aantrekkingskracht op arbeidskrachten buiten de regio is Almere: een derde (34%) van de arbeidskrachten woont niet in Almere. IJmond en Zaanstreek trekken ook relatief weinig mensen van buiten aan.

Saldo in- en uitgaande pendel

Voor de RSA als geheel en de regio's binnen de RSA is nagegaan of er per saldo arbeidskrachten de regio verlaten om elders te werken of er juist arbeidskrachten worden aangetrokken. In het eerste geval spreken we van een negatief saldo (er is onvoldoende werk voor de regionale bevolking). In het tweede geval is er sprake van een positief saldo: er zijn meer arbeidsplaatsen dan de regionale bevolking kan bezetten.

Voor de RSA als geheel kan een positief pendelsaldo worden vastgesteld. De vraag naar arbeid in de regio kan niet alleen door de regionale beroepsbevolking worden beantwoord. Dagelijks verlaten ruim 358.000 inwoners van de RSA hun woonregio om in een andere regio te gaan werken. Dat zijn vier van iedere tien regiobewoners (40,5%). Daar staat tegenover dat 451.000 personen uit de regio en daarbuiten naar een (andere) RSA-regio pendelen.

Tabel 3.28 Uitgaande en inkomende pendel 2002

	uitgaande pendel		inkomende pendel		saldo
	abs.	% van de regionale inwonende beroepsbevolking	abs.	% van de regionale werkzame beroepsbevolking	abs.
Zaanstreek	29.356	47,5	18.194	35,9	-11.162
IJmond	34.135	46,6	20.272	34,1	-13.863
Agglomeratie Haarlem	49.932	53,6	27.224	38,6	-22.708
Het Gooi en Vechtstreek	40.685	45,3	35.855	42,2	-4.830
Almere	40.768	59,2	14.295	33,7	-26.473
Groot-Amsterdam RW-AM	95.361	51,5	116.678	56,5	21.317
Amsterdam	68.236	21,8	218.825	47,2	150.589
totaal RSA	358.473	40,5	451.343	46,2	92.870

bron: CBS (EBB), 2003

Het positieve pendelsaldo komt op conto van Amsterdam en Groot-Amsterdam AM-RW. Deze regio's hebben een tekort aan arbeidskrachten en rekruteren personeel uit andere regio's van de RSA en uit andere delen van Nederland.

Amsterdam is de enige regio met zowel een positief pendelsaldo uit de RSA als uit andere delen van Nederland. Groot-Amsterdam AM-RW heeft ook een positief pendelsaldo, maar dat is het gevolg van de sterke aantrekkingskracht op personeel dat buiten de RSA woont. De andere vijf regio's in de RSA trekken ook arbeidskrachten uit de RSA en overig Nederland aan, maar zij zien dagelijks meer arbeidskrachten de eigen regio verlaten om elders – voor het overgrote deel in andere regio's van de RSA – te werken.

4 Mobiliteit in de regio

Mobiliteit is één van de knelpunten binnen de RSA. Dagelijks zijn miljoenen mensen in de regio op weg voor familie- en vriendenbezoek, hun werk of ontspanning. De meeste mensen verplaatsen zich in de auto (als bestuurder of als passagier). Het openbaar vervoer en de fiets hebben een kleiner marktaandeel. Vooral tijdens piekuren slibben wegen in de regio snel dicht en hebben reizigers in het openbaar vervoer moeite een zitplaats te bemachtigen.

Het transport van personen en goederen is een wezenlijk onderdeel van de regionale economie en stremmingen of vertragingen in het transport hebben dan ook schadelijke gevolgen voor de economie.

Toegenomen mobiliteit in Nederland

Nederlanders hebben de laatste decennia sterk hun ruimtelijke actieradius vergroot. We zijn ons vaker en verder gaan verplaatsen. Die verplaatsingen gebeuren het meest in de auto. Andere vervoermiddelen zoals het openbaar vervoer en de fiets hebben de laatste jaren aan marktaandeel verloren.

Daarvoor zijn enkele oorzaken aan te dragen. Een belangrijke oorzaak is de toegenomen welvaart waardoor mensen makkelijker een auto kunnen aanschaffen en ook meer de auto kunnen gebruiken. Daarnaast is het aantal auto's per huishouden ook gegroeid, met name in huishoudens met tweeverdieners. Het autobezit in Nederland is tussen 1992 en 2002 met 36% tot 8,2 miljoen auto's gegroeid. Noord-Holland hield iets minder gelijke tred met een groei van 33% tot 1,2 miljoen auto's (RWS-NH, 2003).

De laatste decennia is de gemiddelde werkweek korter geworden en beschikken Nederlanders over meer vrije tijd en vakanties. Deze tijd vullen Nederlanders met allerlei uitstapjes met sociale en recreatieve doeleinden.

De ruimtelijke ordening heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de gestegen mobiliteit. Woonkernen zijn sinds de jaren zestig verder weg van het werk gebouwd, waardoor er een dagelijkse pendelstroom naar de grote steden is ontstaan. In grote steden zien we dat stedelijke voorzieningen, zoals sportterreinen, winkelcentra en uitgaansgelegenheden minder vaak op loop- of fietsafstand van woonbuurten worden gebouwd en meer naar de rand van de stad zijn verschoven. Met het openbaar vervoer zijn deze bestemmingen niet altijd even makkelijk te bereiken en dan is de keuze voor een autorit naar een dergelijke bestemming snel gemaakt.

De demografische component speelt ook een belangrijk rol. Het aantal inwoners van Nederland is gegroeid waardoor er in absolute zin meer mensen reizen.

Tot slot heeft het openbaar vervoer in vooral minder verstedelijkte gebieden terrein aan de auto verloren.

Niet alleen het personenvervoer over de weg heeft een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Hetzelfde geldt voor het vrachtvervoer. De ontwikkeling van Nederland als diensten- en distributieland heeft eraan bijgedragen dat er meer vracht wordt vervoerd, vooral over de weg.

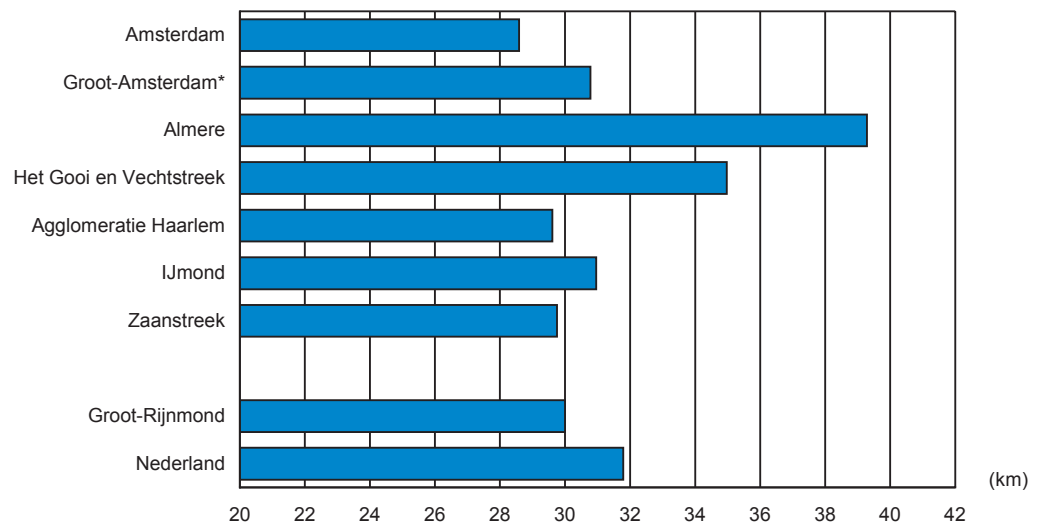
Viervijfde van de binnenlandse vracht (82% van 547 miljoen vervoerde ton in 2002) wordt over de weg vervoerd. De binnenvaart heeft een aandeel van 17% in het binnenlands vrachtverkeer en de spoorwegen heeft minder dan één procent marktaandeel. In 1990 werd nog 298 miljoen ton vervoerd, maar ook in dat jaar had het wegtransport het grootste aandeel van 83% (CBS, 1997 en 2004).

Mobiliteit in de regio

Hieronder is nagegaan hoe mobiel bewoners van de regio zijn en in hoeverre de mobiliteit over de jaren is veranderd. Mobiliteit is hier gedefinieerd als de afgelegde afstand in kilometers per persoon van 12 jaar of ouder per dag.

Uit de onderstaande grafiek wordt duidelijk dat de mobiliteit van de meeste regio's in de RSA achterblijft bij die van Nederland als geheel. Alleen in Almere en Het Gooi en Vechtstreek wordt door bewoners over een langere afstand gereisd, gemiddeld 39 en 35 kilometer per persoon per dag. Bij inwoners van Almere komt dat vooral door het woon-werkverkeer zoals verderop in dit hoofdstuk zal blijken. In Het Gooi en Vechtstreek leggen bewoners langere afstanden voor sociale contacten en recreatiedoeleinden af.

Figuur 4.1 Gemiddeld afgelegde afstand per persoon (2001-2002, 2 jaarsgemiddelde)

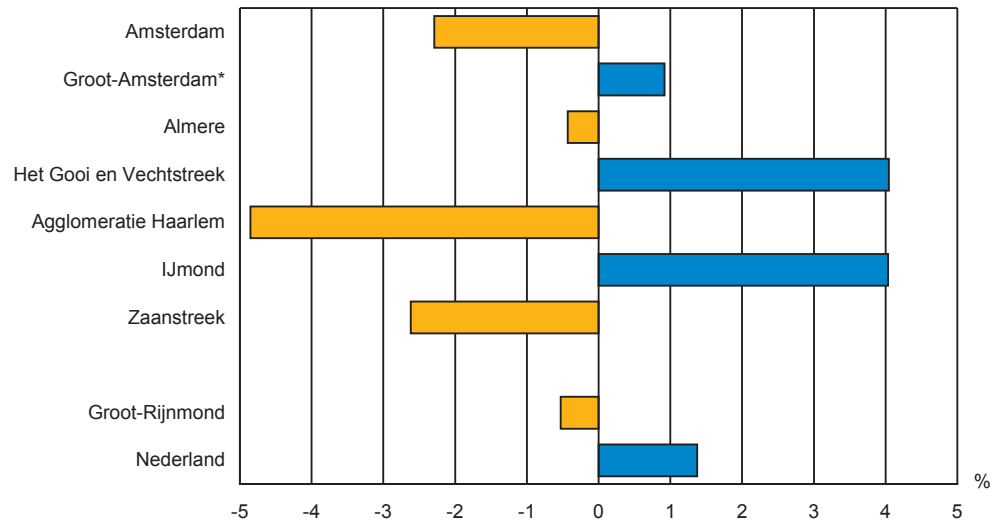

(*) Groot-Amsterdam inclusief gemeente Amsterdam

bron: CBS, 2004

De mobiliteit is in Nederland tussen 1995 en 2002 met ruim één procent gegroeid. De twee belangrijkste oorzaken voor deze groei zijn de stijging van de afstand bij het bezoek aan familie en vrienden en de groei van het woon-werkverkeer. Mensen zijn meer bereid om een langere afstand naar hun werk af te leggen.

Figuur 4.2 Groei mobiliteit (gemiddeld afgelegde afstand per persoon (2 jaarsgemiddelde 1995/96-2001/02))

(*) Groot-Amsterdam inclusief gemeente Amsterdam

bron: CBS

In de RSA bestaan er tussen regio's opmerkelijke verschillen in verandering van de mobiliteit. In Het Gooi en Vechtstreek, IJmond en Groot-Amsterdam met uitzondering van Amsterdam is een toename van de mobiliteit te constateren. In Almere is de mobiliteit nauwelijks veranderd. In de overige regio's is er juist sprake van een afname van het aantal afgelegde kilometers. De veranderingen in mobiliteit hangen samen met veranderingen in reismotieven. In het onderstaande overzicht zijn alleen de motieven vermeld die het sterkst bijdragen aan de verandering in mobiliteit in een regio.

Tabel 4.3 Bijdrage van reismotieven aan verandering mobiliteit 1995/96-2001/02

	woon-werk	zakelijk bezoek	sociaal motief	recreatief	verandering mobiliteit
Amsterdam		afname		afname	afname
Groot-Amsterdam	toename			toename	toename
Almere					onveranderd
Het Gooi en Vechtstreek			toename	toename	toename
Agglomeratie Haarlem			afname	afname	afname
IJmond	toename		toename		toename
Zaanstreek		afname		afname	afname
Groot-Rijnmond				afname	afname
Nederland	toename		toename		toename

Vervoerwijzekeuze

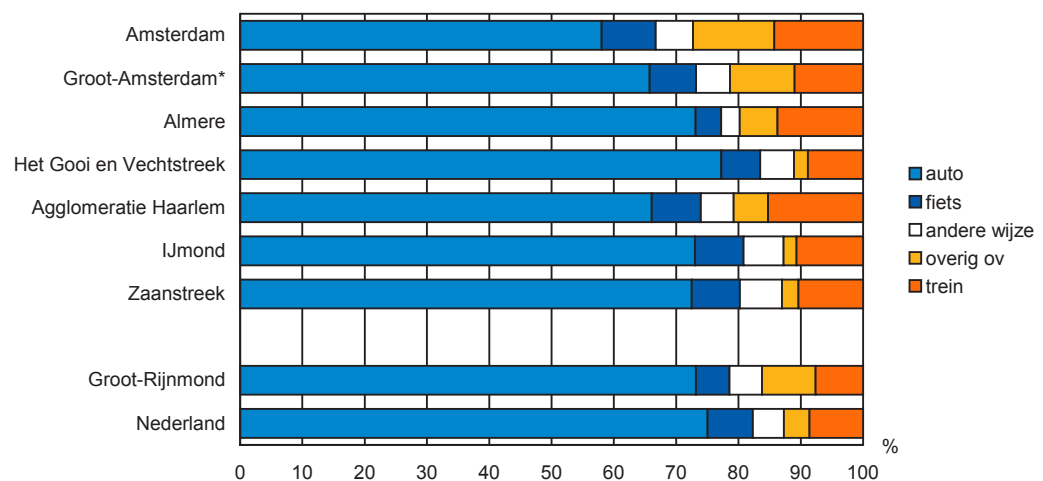
Als de mobiliteit van de regiobewoners naar vervoerwijze wordt beschouwd zien we dat circa 70% van de reisweg met de auto wordt afgelegd. Het openbaar vervoer neemt in een sterk verstedelijkte regio als de RSA zo'n twintig procent voor zijn rekening. De fiets heeft een aandeel van vijf procent.

Landelijk wordt er iets meer van de auto gebruik gemaakt (75%) en minder van het openbaar vervoer (13%).

In Amsterdam wordt van alle regio's in de RSA het minst van de auto gebruik gemaakt. Naast het lagere autobezit van Amsterdammers kunnen de aanwezigheid van een (alternatief) dicht openbaar-vervoernetwerk en de hoge dichtheid van voorzieningen op loop- of fietsafstand hiervoor als verklaring worden aangedragen.

Bewoners van Het Gooi en Vechtstreek leggen daarentegen meer dan 80% van hun reisweg in de auto af.

Figuur 4.4 Meest gebruikte vervoerwijze (2 jaarsgemiddelde 2001/02)

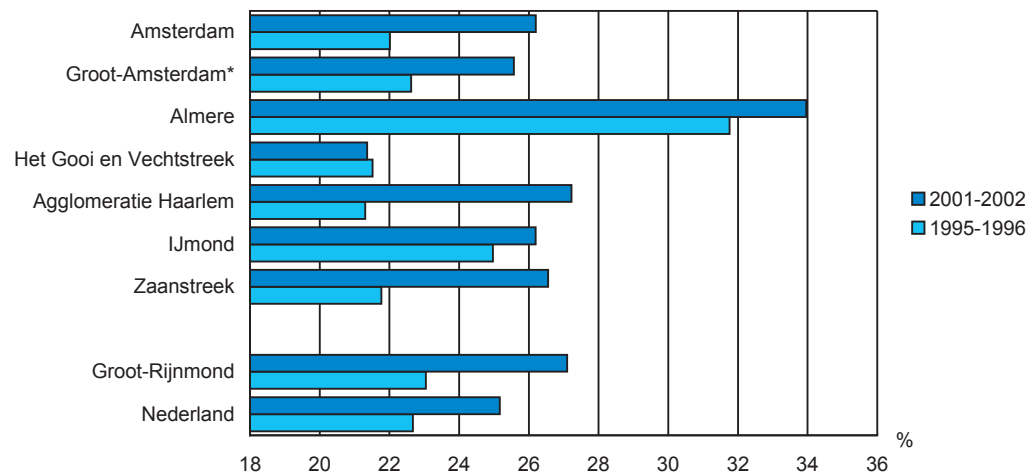
(*) Groot-Amsterdam inclusief gemeente Amsterdam

bron: CBS

Woon-werkverkeer

In 2002 heeft een kwart van alle verplaatsingen in het gebied van de RSA betrekking op woon-werkverkeer. In 1995 was dat iets minder dan een kwart. In nagenoeg alle regio's van de RSA is het belang van woon-werkverkeer in de tussenliggende periode toegenomen. Deze toename heeft eraan bijgedragen dat de regio in de ochtend- en avondspits te maken heeft met congestie en vertraging, zowel in de auto als in de trein.

Figuur 4.5 Aandeel woon-werkverkeer in afgelegde afstand per persoon (2 jaarsgemiddelde)

(*) Groot-Amsterdam inclusief gemeente Amsterdam

bron: CBS

In de bovenstaande grafiek wordt voor de periode 1995-2002 zichtbaar in hoeverre het woon-werkverkeer is gegroeid. Bewoners van Almere leggen de meeste kilometers af. Bewoners van Het Gooi en Vechtstreek reizen verhoudingsgewijs het minst voor het werk, terwijl zij juist veel in de vrije tijd reizen.

Ontwikkeling wegennet in de regio

Hierboven is het al aangestipt: de groei van het woon-werkverkeer heeft ook geleid tot meer congestie tijdens de ochtend- en avondspits. Tijdens piekuren schiet op sommige trajecten de capaciteit van het wegennet en de frequentie van het treinverkeer dan wel het aantal beschikbare zitplaatsen bij de spoorwegen tekort.

Voor het rijkswegennet in het gebied van de RSA zijn enkele interessante gegevens over de capaciteit en het gebruik bekend.

Het gebruik van het regionaal rijkswegennet is de laatste tien jaar sterk gegroeid. Voor het rijkswegennet zijn cijfers beschikbaar die dat beeld bevestigen. Tussen 1992 en 2002 nam de verkeersintensiteit (gemiddeld aantal motorvoertuigen per werkdag op een wegvak) met 40% toe. In 1992 reden gemiddeld 2,2 miljoen auto's per werkdag op de rijkswegen in de RSA, tien jaar later waren dat er ruim 3,1 miljoen.

De drukste wegvakken in 2002 met meer dan 150.000 voertuigen per werkdag staan in onderstaande tabel weergegeven. Het zijn vooral wegen in of in de buurt van Amsterdam of Schiphol.

Tabel 4.6 Gemiddelde aantal motorvoertuigen per werkdag 2002 naar wegvak

A4	knooppunt Badhoevedorp - Schiphol	210.100
A10 Zuid	RAI S109 – Amstelveen S108	190.300
A1	Muiden - Muiderslot	183.400
A4	Sloten - knooppunt Badhoevedorp	180.400
A4	Hoofddorp - Nieuw Vennep	169.300
A2	knooppunt Holendrecht 2 - Abcoude	167.600
A10 Oost	Diemen S113 - Duivendrecht S112	163.900
A10 West	Sloten S107 - Osdorp S106	158.000

bron: RWS-NH, 2003

Drie van de zes wegvakken die sinds 1992 een bovengemiddelde groei hebben gemaakt, zijn onderdeel van de A10 in Amsterdam. Vooral aan de oostzijde is de ontwikkeling sterk geweest. Dat zien we ook terug in de min of meer aansluitende wegvakken van de A1 en A6 (richting Amersfoort en Almere). De A9 – een belangrijke verbinding tussen het noordelijke en zuidelijke deel van Noord-Holland – sluit het rijtje van snel groeiende wegvakken.

Tabel 4.7 Groei gemiddeld aantal motorvoertuigen per werkdag 1992-2002 naar wegvak (procenten)

A10 Oost	Diemen S113 - Duivendrecht S112	87,5
A10 Noord	Kadoelen S117 – Volendam S116	74,1
A1	Muiden - Muiderslot	52,7
A6	Muiderberg - Muiderzand	51,1
A10 Oost	Nieuwendam S115 - Zeeburg S114 (Zeeburgertunnel)	50,4
A9	knooppunt Rottepolderplein - knooppunt Velsen	46,6

bron: RWS-NH, 2003

Knelpunten hoofdwegenet regio

Delen van het hoofdwegenet worden tijdens piekuren fors belast. Het grote aanbod van het verkeer is dan oorzaak van filevorming. Aan de hand van de verhouding tussen de intensiteit van het verkeer en de capaciteit van het wegvak kan worden voorspeld waar de kans op files het hoogst zal zijn. Als deze verhouding (*i/c*-verhouding genaamd) de grens van 0,85 passeert is er sprake van structurele filevorming. Bij een *i/c*-verhouding van 0,75 tot 0,85 doen zich ook files voor, maar niet zo vaak als bij een *i/c*-verhouding hoger dan 0,85.

Tabel 4.8 I/C-verhouding ochtendspits 2002 naar wegvak en richting

heen			terug		
A4	Sloten - kp. Badhoevedorp	0,95	A10 Z	RAI S109 - Amstelveen S108	1,08
A10 O	Diemen S113 - Duivendrecht S112	0,93	A10 W	Hemh. S101 - Coenplein (Coentunnel)	1,05
A10 Z	RAI S109 - Amstelveen S108	0,93	A1	Muiden - Muiderslot	0,95
A10 O	S115 - S114 (Zeeburgertunnel)	0,90	A9	Amstelveen - Aalsmeer	0,93
			A9	Badhoevedorp - Haarlem-Zuid	0,90
			A2	kp. Holendrecht 2 - Abcoude	0,85
A6	Muiderberg - Muiderzand	0,84	A44	kp. Burgerveen - Oude Wetering	0,81
A10 N	Kadoelen S117 - Volendam S116	0,80	A7	Zaandijk - Wijdewormer	0,81
A9	Amstelveen - Aalsmeer	0,80	A9	kp. Rottepolderplein - kp. Velsen	0,80
A9	Gaasperplas - Bijlmermeer	0,78	A4	kp. Badhoevedorp - Schiphol	0,79
A1	Diemen N - Diemen	0,75	A4	Hoofddorp - Nieuw Vennep	0,79
			A4	Sloten - kp. Badhoevedorp	0,78
			A10 W	Sloten S107 - Osdorp S106	0,78

bron: RWS-NH, 2003

Tabel 4.9 I/C-verhouding avondspits 2002 naar wegvak en richting

heen			terug		
A8	Oostzaan - kp. Zaandam	1,01	A10 Z	RAI S109 - Amstelveen S108	1,01
A10 W	Hemh. S101 - Coenplein (Coentunnel)	0,95	A10 O	Diemen S113 - Duivendrecht S112	0,96
A9	Badhoevedorp - Haarlem-Zuid	0,92	A1	Muiden - Muiderslot	0,92
A9	kp. Rottepolderplein - kp. Velsen	0,90	A10 O	S115 - S114 (Zeeburgertunnel)	0,89
A4	Sloten - kp. Badhoevedorp	0,88			
A7	Zaandijk - Wijdewormer	0,85			
A1	Muiden - Muiderslot	0,83	A6	Muiderberg - Muiderzand	0,84
A2	kp. Holendrecht 2 - Abcoude	0,82	A9	Amstelveen - Aalsmeer	0,83
A4	Hoofddorp - Nieuw Vennep	0,80	A10 N	Kadoelen S117 - Volendam S116	0,81
A9	Amstelveen - Aalsmeer	0,78	A9	Badhoevedorp - Haarlem-Zuid	0,77
A1	Diemen N - Diemen	0,77	A10 W	Hmh. S101 - Coenplein (Coentunnel)	0,76
A10 Z	RAI S109 - Amstelveen S108	0,76			

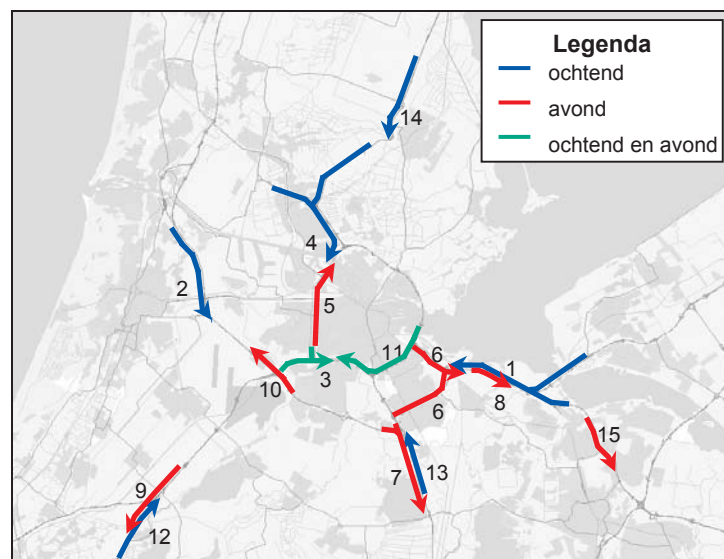
bron: RWS-NH, 2003

Uit de twee bovenstaande tabellen komt een aantal wegvakken met een structureel probleem naar voren. Deze wegvakken hebben de hoogste i/c-verhouding.

- A1: tussen kp. Diemen en kp. Muiderberg;
- A2: tussen Holendrecht en Abcoude;
- A4: tussen kp. De Nieuwe Meer en kp. Badhoevedorp;
- A7: tussen kp. Zaandam en Hoorn;
- A8: tussen kp. Coenplein en kp. Zaandam;
- A9: kp. Holendrecht en kp. Velsen;
- A10: A10-oost, A10-zuid en de Coentunnel.

Tot slot een beeld van de file topvijftien in de regio. De gegevens zijn gebaseerd op de filezwaarte. Dit het aantal files vermenigvuldigd met de duur van de file in minuten berekend over een jaar. Voor 2002 zijn de wegvakken met de meeste files in de regio in de volgende figuur afgebeeld. De cijfers refereren aan de positie in de topvijftien.

Figuur 4.10 File top 15 in 2002

bron: RWS-NH, 2003

Deel 2

Resultaten onderzoek nieuwe bewoners in de regio

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de gemeenten:

**Almere
Amstelveen
Amsterdam
Diemen
Haarlem
Haarlemmermeer
Hilversum
Purmerend
Zaanstad**

Inhoud

Inleiding	77
1 Achtergrond vestigers in regio	81
2 Vestigingsmotieven	91
2.1 Vestigingsmotieven	91
2.2 Belangrijkste vestigingsredenen	94
2.3 Alternatieve gemeenten	95
2.4 Verwachtingen van nieuwe gemeente	97
3 Huidige woonsituatie	101
3.1 Kenmerken van de woning	101
3.2 Dynamiek op de woningmarkt	102
3.3 Overige kenmerken van de woning	106
3.4 Afstand woning - studie / werk	107
4 Beoordeling woongemeente	109
4.1 Beoordeling woning en woonbuurt	109
4.2 Veiligheid	114
4.3 Beoordeling voorzieningen	115
5 Zoekgedrag op woningmarkt	119
5.1 Informatiebronnen	119
5.2 Zoekduur op woningmarkt	122
6 De toekomst	123
6.1 Andere gemeente als nieuwe bestemming	123
6.2 Verhuisgeneigdheid	126
6.3 Mogelijke vertrekmotieven	127
Conclusies	130
Verantwoording dataverzameling	139

Inleiding

Na de onstuimige groei van stedelijke kernen rond Amsterdam in de jaren tachtig en negentig en de plannen voor verdergaande schaalvergroting van Amsterdam als netwerkregio bestaat er in de regio behoefte aan inzicht in de achtergrond van nieuwe inwoners, de keuze van vestigers voor een nieuwe gemeente, de verwachtingen van vestigers en de verhuisstromen in de regio.

Tot nu toe hebben gemeenten afzonderlijk in het verleden in meer of mindere mate studie verricht naar hun vestigers. Ook door de provincie is geregeld onderzoek gedaan naar de vestiging in nieuwbouwlocaties in Noord-Holland, maar nooit is vanuit een regionale samenwerking, met een 'regionaal perspectief' naar die vestiging gekeken.

Wanneer inzicht bestaat in achtergronden van vestigers en de motieven van de nieuwe inwoners om zich in een bepaalde gemeente te vestigen of juist niet te vestigen, zou dit ondersteunend kunnen zijn voor regionaal beleid. Dan is er meer inzicht in de doorstroming op de woningmarkt, in motieven om al dan niet voor een gemeente te kiezen bij een stagnerende woningmarkt. Veel beelden leven over de vestigers en over de verhuismotieven ('witte vlucht', 'vlucht van hoog opgeleide allochtonen', 'wegvloeien van koopkrachtige middeninkomens' of 'fenomeen van volgouders: ouders die bij kinderen willen wonen'), maar een toetsing van die beelden in een breder, regionaal kader ontbreekt. Sinds 2003 is er in RSA-verband een uitwisseling van kennis van gemeentelijke onderzoekers. Een eerste product daarvan vormt de publicatie 'Kennismaken in de regio' waarin tal van statistische gegevens staan over de regio en waarin een aantal stadsstudies van enkele gemeenten is opgenomen.

Voor 2004 is het plan opgevat voor het tweede gedeelte van de publicatie als gemeenten samen te werken aan kennis over de verhuisstromen en de migratie binnen de regio, om te zien waaruit de bevolkingsdynamiek in de regio bestaat en waar die dynamiek aansluit bij mogelijkheden in de regio.

Dergelijk onderzoek kan het uitwisselen van mogelijkheden en onmogelijkheden van gemeenten stimuleren. Het onderzoek biedt inzicht in vestigingspatronen en -motieven en daarmee op de eigen kwaliteiten en concurrerende kwaliteiten van de gemeenten.

Het karakter van het onderzoek is vooral verkennend. Dit houdt in dat het een globaal overzicht geeft van verschillen en overeenkomsten tussen gemeenten op het gebied van de regionale woningmarkt. De resultaten kunnen het startpunt vormen voor een regionale discussie over de dynamiek op de woningmarkt. Met de uitkomsten kunnen gemeenten zelf inhoud geven aan hun vestigingsbeleid.

Onderzoeksopzet

In het onderzoek wordt antwoord gegeven op twee hoofdvragen:

- 1 Welke motieven hebben mensen om zich te vestigen in de gemeente?
- 2 In hoeverre verschillen de motieven van vestigers tussen de onderzochte gemeenten?

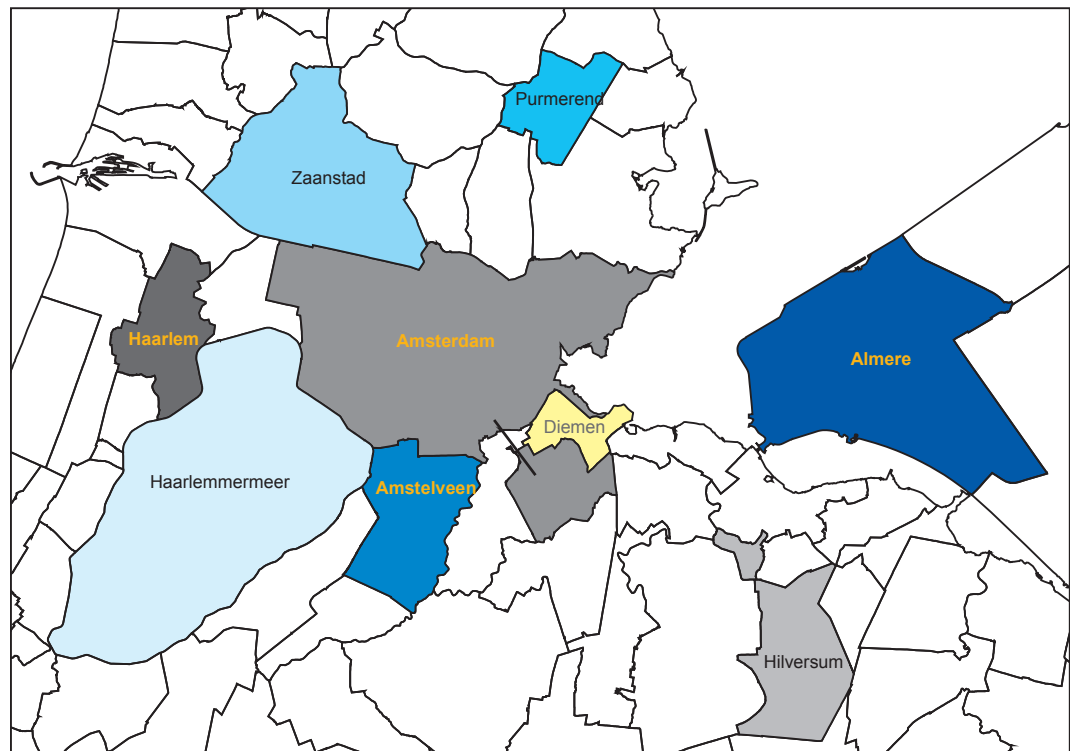
ad 1) Bij de beantwoording van deze onderzoeksvraag naar vestigingsmotieven worden de volgende deelvragen beantwoord:

- Waarom kiezen mensen ervoor om zich in een RSA-gemeente te vestigen?
- Hoe beoordelen de vestigers hun nieuwe woongemeente?
- Welke verwachtingen hebben vestigers ten aanzien van hun nieuwe woonomgeving?

ad 2) - Welke groepen vestigers trekt een gemeente aan als je kijkt naar achtergronden als gezinssamenstelling, leeftijd, etniciteit, inkomen en opleiding?

Het onderzoek is uitgevoerd in negen grote gemeenten in het gebied van de RSA: Almere, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Haarlem, Haarlemmermeer, Hilversum, Purmerend en Zaanstad.

De eerste resultaten van het onderzoek zijn in deze rapportage vervat. In de rapportage wordt antwoord gegeven op de twee hoofdvragen. De deelnemende gemeenten kunnen – mocht daar behoefte aan bestaan – zelf aanvullende analyses op het complete databestand verrichten. Met het databestand kunnen zij de resultaten voor hun eigen gemeente vergelijken met die van de andere deelnemende gemeenten.

Methode van onderzoek

In elk van de negen deelnemende gemeenten is door de gemeente zelf een steekproef van personen getrokken uit de Gemeentelijke Basisadministratie. De personensteekproef bestond uit volwassenen die zich in 2002 of 2003 vanuit een andere Nederlandse gemeente in één van de negen gemeenten hebben gevestigd.

De steekproefpersonen zijn vervolgens met een schriftelijke vragenlijst door O+S aangeschreven. De dataverzameling vond in juni 2004 plaats.

Er zijn ruim elf duizend vragenlijsten verstuurd. Een respons van vierhonderd respondenten per gemeente was voldoende om betrouwbare uitspraken te doen.

Na een algemeen rappel onder steekproefpersonen uit alle gemeenten behalve Amsterdam bedraagt de totale respons voor acht gemeenten 3.391 ingevulde vragenlijsten¹. De respons is, na correctie voor administratieve fouten, 31%.

Begeleiding onderzoek

Het onderzoek is begeleid door een commissie die is samengesteld uit onderzoekers van de deelnemende gemeenten. De leden van de commissie zijn: mevrouw T. Bouchier (Purmerend), de heer E. van Straten (Zaanstad), mevrouw W. Bosveld (Haarlemmermeer) en mevrouw M. Huisman (Almere).

Opbouw rapportage

In het eerst hoofdstuk wordt ingegaan op achtergrondkenmerken van de vestigers. In hoofdstuk twee staan de vestigingsmotieven centraal. In hoofdstuk drie wordt de woon-situatie in kaart gebracht. De beoordeling van de huidige woongemeente staat centraal in het vierde hoofdstuk. In hoofdstuk vijf wordt ingegaan op het zoekgedrag van vestigers op de woningmarkt. In hoofdstuk zes, waarin de toekomst centraal staat, wordt de verhuisgeneigdheid van vestigers bekeken. Conclusies besluiten het geheel.

¹ De resultaten voor Diemen zullen in verband met een verlate dataverzameling separaat verschijnen.

1 Achtergrond vestigers in regio

In 2002 hebben circa 62.000 personen zich gevestigd in één van de acht gemeenten die in het onderzoek zijn opgenomen. Deze personen zijn afkomstig uit een andere Nederlandse gemeente. Ruim een derde van deze groep (37%) heeft zich gevestigd in Amsterdam. Almere en Haarlemmermeer trokken respectievelijk 16% en 12% van de vestigers aan. De andere gemeenten hebben een aandeel variërend van vijf tot tien procent (CBS, 2004).

Tabel 1.1 Vestigers naar gemeente en aandeel vestigers van de bevolking (2002)

	aantallen	procenten van bevolking
Almere	9.918	6,0
Amstelveen	3.982	5,2
Amsterdam	22.658	3,1
Haarlem	5.950	4,0
Haarlemmermeer	7.080	6,0
Hilversum	3.882	4,7
Purmerend	3.351	4,5
Zaanstad	4.845	3,5
totaal	61.666	4,0

bron: CBS, Statline 2004

Amsterdam telde in 2002 met 22.658 personen de meeste vestigers. Almere en Haarlemmermeer volgen op afstand met 9.900 en 7.000 personen.

Almere en Haarlemmermeer ontvangen relatief de meeste vestigers (elk 6,0%) als we kijken naar het aandeel vestigers in de lokale bevolking. In Amsterdam en Zaanstad zijn deze percentages het laagst.

Achtergrondkenmerken respondenten

In het onderzoek worden uitspraken gedaan over personen die zich in 2002 of 2003 in één van de acht gemeenten hebben gevestigd. Het betreft personen van 18 jaar of ouder afkomstig uit een andere Nederlandse gemeente. Van deze groep zijn de volgende kenmerken bekend: leeftijd, samenstelling van het huishouden, etniciteit, opleidingsniveau, inkomen, voornaamste bezigheid en de herkomstgemeente.

Deze kenmerken worden hieronder voor de gemeenten afzonderlijk beschreven en geven inzicht in de samenstelling van de verhuisstromen naar de acht gemeenten.

In de tabellen en grafieken wordt ook een gemiddelde gepresenteerd. Dit gemiddelde representeert niet het regionaal gemiddelde gebaseerd op de bevolkingaantallen van de acht gemeenten, maar louter het gemiddelde van de totale respons. Dit gemiddelde dient als referentie voor scores van gemeenten.

Leeftijd

Zes van iedere tien vestigers zijn jonger dan 35 jaar. Amsterdam en Haarlem hebben een gemiddeld sterkere aantrekkingskracht op de jonge leeftijdsgroepen: driekwart is jonger dan 35 jaar. Purmerend trekt daarentegen vaker personen van 45 jaar en ouder aan, onder wie 19% 55-plussers.

Tabel 1.2 Gemeenten naar leeftijdssamenstelling van vestigers (in procenten)

	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad	totaal respons
18-24	20	22	38	28	11	20	13	23	22
25-34	40	33	39	46	41	43	36	38	39
35-44	22	23	13	14	27	21	22	21	20
45-54	9	10	6	6	10	7	10	9	8
55 en ouder	9	12	4	6	11	8	19	9	10

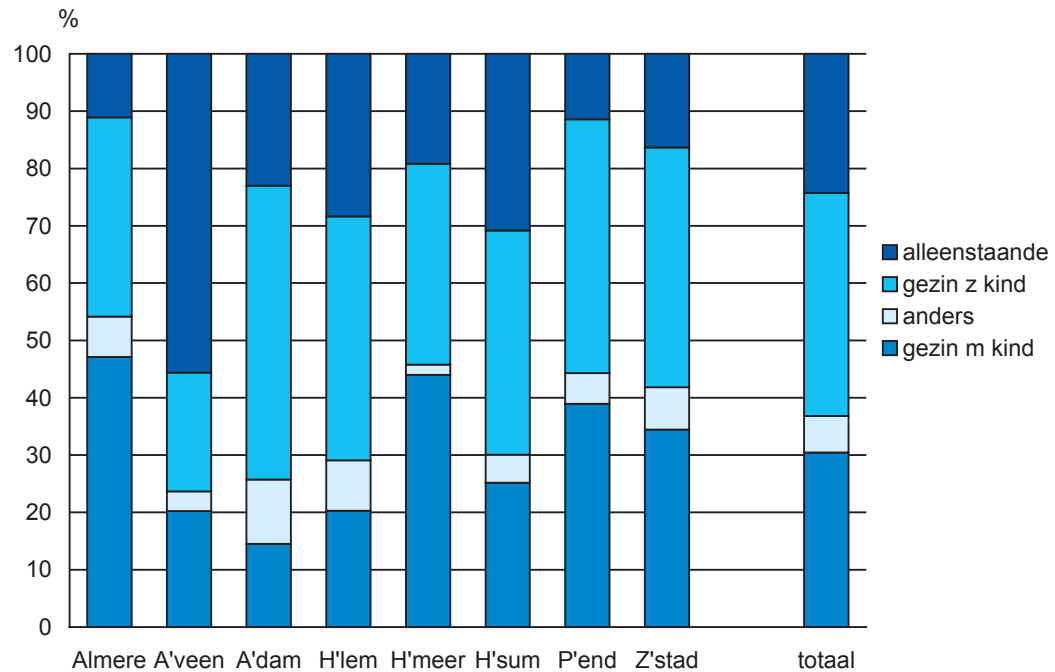
Samenstelling huishouden

De belangrijkste verhuismotieven – zoals in hoofdstuk twee duidelijk zal worden – hebben betrekking op een verandering in het huishouden en de daaraan meestal gerelateerde behoefte aan een andere woning.

De verandering in de samenstelling van het huishouden is een belangrijk kenmerk van de groep van vestigers.

Een kwart van de vestigers (24%) is alleenstaande. Vier van iedere tien vestigers (39%) wonen samen met een partner. Dertig procent van de vestigers woont in een gezin (al dan niet met een partner) met kinderen. Achter gemiddelden gaan interessante verschillen schuil als we naar de gemeenten afzonderlijk kijken.

Figuur 1.3 Gemeenten naar samenstelling van het huishouden van vestigers

Alleenstaanden zijn oververtegenwoordigd onder vestigers in Amstelveen (meer dan de helft van de vestigers), Haarlem en Hilversum. Het hoge percentage alleenstaanden in Amstelveen bestaat vooral uit studenten en werkende jongeren die zich in grote wooncomplexen als Uilenstede vestigen.

Stellen zonder kinderen hebben een bovengemiddelde voorkeur voor Amsterdam (de helft van de vestigers). Gezinnen met kinderen kunnen hun woonwensen hoogstwaarschijnlijk het best verwezenlijken in Almere, Haarlemmermeer, Purmerend en Zaanstad.

Etniciteit

Tweederde van de respondenten uit de acht gemeenten (64%) heeft een Nederlandse achtergrond². Tien procent heeft een westerse achtergrond. Zeven procent is Surinaams, Antilliaans of Arubaans. Een vijfde (18%) heeft een andere niet-westerse achtergrond. Nederlanders vormen onder alle vestigers een meerderheid. Het is interessant om te bezien welke voorkeur de overige etnische groepen hebben.

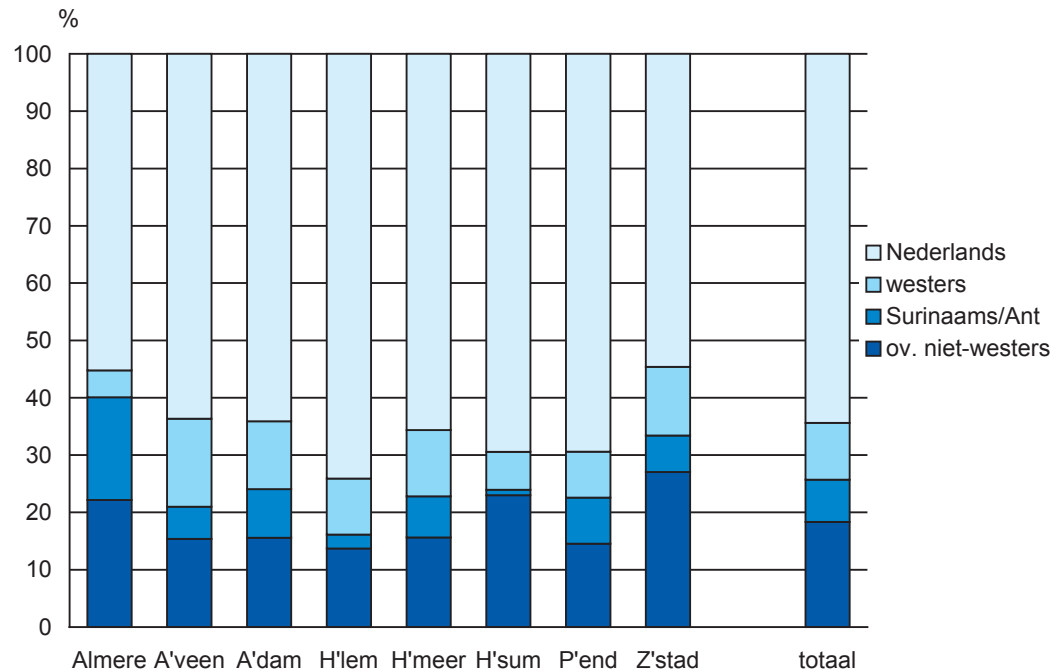
Surinamers, Antillianen en Arubanen hebben een sterke voorkeur voor Almere (18% van de vestigers).

Overige niet-westerse allochtonen trekken naar verhouding vaker naar Zaanstad, Hilversum en Almere.

Amstelveen trekt relatief gezien vooral westerse allochtonen aan onder wie Japanners en Europeanen die werkzaam zijn in de vestigingen van internationale (Japane) ondernemingen.

² Etniciteit is gebaseerd op het geboorteland van de persoon en van de ouders (BZK-definitie). Tot niet-westerse personen zijn naast personen afkomstig uit een niet-industrieland vanwege kleine aantallen in de respons ook personen gerekend met een Turkse of Marokkaanse achtergrond.

Figuur 1.4 Gemeenten naar etniciteit van vestigers

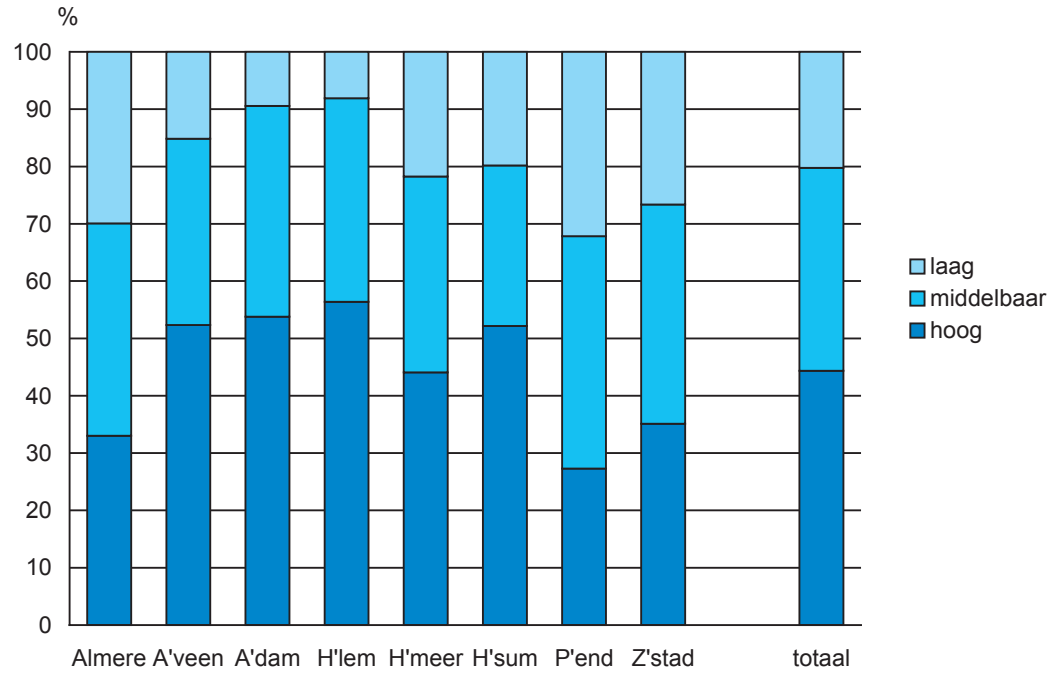
Opleidingsniveau

Hoog opgeleiden vestigen zich relatief vaak in de gemeenten Haarlem, Amsterdam, Amstelveen en Hilversum. Gemiddeld is 44% van de vestigers hoog opgeleid (afgeronde opleiding in het hbo of afgeronde universitaire opleiding). Deze gemeenten bieden hen een stedelijk woonmilieu dat blijkbaar goed aansluit bij hun woonwensen. Een woning in een stedelijk omgeving met een hoge dichtheid van hoogstaande voorzieningen op het gebied van cultuur, uitgaan, recreatie en persoonlijke zorg. Daarnaast is de trefkans van gelijkgestemden hoog en bieden deze steden de mogelijkheid een sociaal netwerk op te bouwen.

Het aandeel middelbaar opgeleiden ontloopt in zes van de acht gemeenten het gemiddelde (35%) nauwelijks. Alleen in Purmerend zijn zij oververtegenwoordigd en in Hilversum juist ondervertegenwoordigd. Onder deze groep bevinden zich personen met een afgeronde middelbare beroepsopleiding en personen, vooral jongeren, met een havo- of vwo-diploma die een vervolgopleiding volgen.

Laaggeschoolden en ongeschoolden trekken relatief vaak naar Purmerend, Almere en Zaanstad. Laaggeschoolden komen nauwelijks Amsterdam, Amstelveen en Haarlem binnen.

Figuur 1.5 Gemeenten naar opleidingsniveau van vestigers

In de discussie over het vertrek van niet-westerse groepen uit Amsterdam bestaat het beeld dat het vooral hoog opgeleiden allochtonen zijn die de stap naar een nieuwe gemeente wagen. Uit onderstaande tabel blijkt dat hoog opgeleiden onder niet-westerse allochtonen een voorkeur hebben voor Amstelveen, Amsterdam en Haarlem. Hoog opgeleide niet-westerse allochtonen hebben minder vaak de voorkeur voor Almere en Purmerend.

Tabel 1.6 Hoog opgeleide allochtonen naar gemeente (in procenten van het totaal aantal niet-westerse vestigers per gemeente)

Almere	34
Amstelveen	53
Amsterdam	50
Haarlem	49
Haarlemmermeer	46
Hilversum	45
Purmerend	30
Zaanstad	41
totaal respons	44

Inkomen

De vestigers beschouwd naar het gezamenlijk netto-inkomen van het huishouden laat eveneens opmerkelijke verschillen tussen gemeenten zien.

Tabel 1.7 Gemeenten naar gezamenlijk netto-inkomen huishouden van vestigers (in procenten, bedragen in euro's)

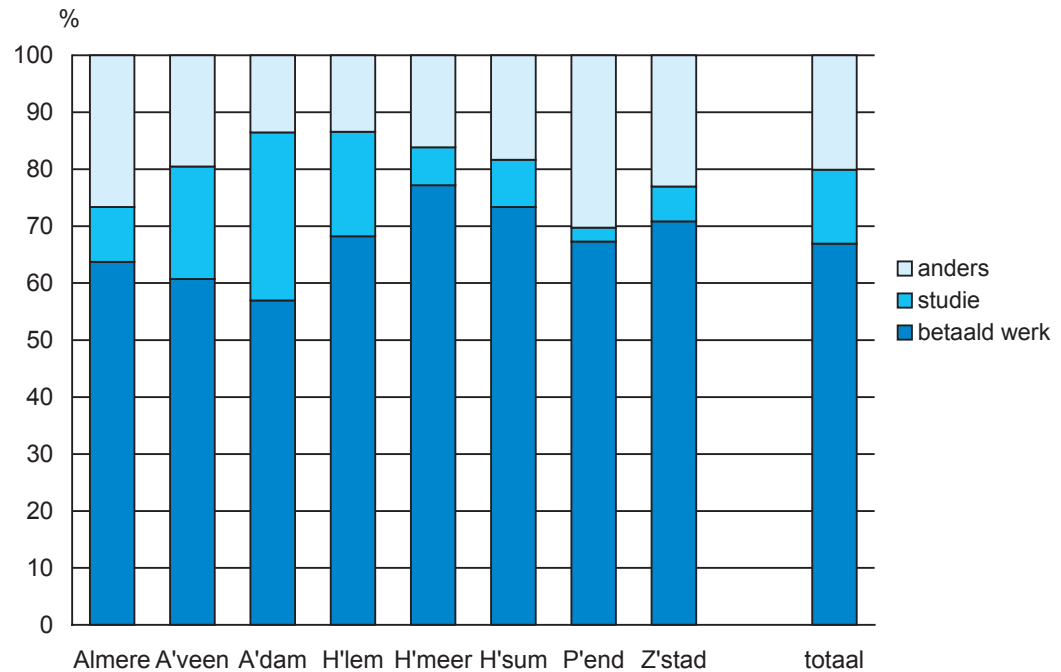
	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad	totaal respons
< 851	8	20	22	14	5	10	4	5	11
851-1.150	9	9	10	5	8	9	6	13	9
1.151-1.750	21	19	20	19	17	22	22	17	19
1.751-3.050	30	22	20	26	29	27	35	34	28
3.051-3.500	10	5	5	11	14	7	8	8	8
> 3.500	8	15	10	15	17	14	8	6	12
weet niet	9	5	9	7	6	6	9	10	8
geen antwoord	6	6	5	3	4	4	10	7	6

Huishoudens met lage inkomens (tot 1.150 euro) komen vaker in Amsterdam en Amstelveen terecht. Het zijn vooral studenten en werkende jongeren die zich onder deze huishoudens bevinden. Huishoudens met hoge inkomens (van 3.051 euro af) vestigen zich vooral in Haarlemmermeer en Haarlem.

Voornaamste bezigheid

Tot slot is de voornaamste dagelijkse bezigheid van respondenten voor de gemeenten met elkaar vergeleken. Tweederde van de respondenten (66%) verricht betaald werk in loondienst, als zelfstandige of meewerkend in het eigen bedrijf. Dertien procent volgt een studie en 20% heeft een andere bezigheid, onder wie huisvrouwen, werklozen, gepensioneerden, arbeidsongeschikten en mensen die vrijwilligerswerk verrichten.

Figuur 1.8 Gemeenten naar voornaamste bezigheid van vestigers

De vestigers uit Haarlemmermeer en Hilversum verrichten vaker dan gemiddeld betaalde arbeid. Studenten zijn vaker te vinden onder de vestigers uit Amsterdam, Haarlem en Amstelveen. Mensen die niet (meer) aan het arbeidsproces deelnemen of een opleiding volgen, zijn, in vergelijking met de instroom in andere gemeenten, onder vestigers uit Almere, Purmerend en Zaanstad oververtegenwoordigd.

Herkomst van vestigers

Uit de volgende tabel valt af te lezen dat van de respondenten in Almere een derde (34%) afkomstig is uit Amsterdam. Daarnaast is een kwart afkomstig uit een andere gemeente in de regio (26%) en is 22% afkomstig uit een andere gemeente in Nederland.

Van de ondervraagde vestigers in Amstelveen is de helft (49%) afkomstig uit Amsterdam, 21% uit een andere gemeente in Nederland en 17% uit een andere gemeente in de regio. Amsterdam trekt met name mensen andere gemeenten in de regio (23%) of het land (39%), maar ook mensen uit Amstelveen (6%) en Utrecht (7%) vestigen zich in Amsterdam.

Voor Haarlem geldt, net als de overige gemeenten, dat met name Amsterdammers (28%) en mensen uit andere gemeenten uit de regio (22%) of het land (31%) zich vestigen in de stad.

Haarlemmermeer trekt naast Amsterdammers (36%) en mensen uit andere gemeenten uit de regio (24%) of het land (18%) ook mensen uit Haarlem (10%).

In vergelijking met de andere gemeenten komen er relatief weinig Amsterdammers naar Hilversum. Het zijn vooral mensen uit een andere gemeente in de regio (44%) of uit een andere gemeente in Nederland (23%) die zich in Hilversum vestigen.

Voor Purmerend en Zaanstad geldt dat meer dan de helft van de ondervraagde vestigers uit Amsterdam komt. De overige vestigers zijn vooral afkomstig uit een andere gemeente in de regio of een andere gemeente in het land.

Er kan dus worden geconcludeerd dat de onderlinge verhuisstromen tussen de acht gemeenten *relatief* gezien – met uitzondering van de verhuisstroom van Amsterdam naar de acht gemeenten – niet groot zijn. Voor bijna alle gemeenten geldt dat verhoudingsgewijs de meeste vestigers afkomstig zijn uit Amsterdam, uit een andere gemeente in de regio of een andere gemeente in Nederland. Alleen Haarlemmermeer lijkt naast deze drie herkomstgebieden ook mensen uit Haarlem aan te trekken.

Zaanstad trekt relatief gezien de meeste Amsterdammers aan (57% van alle vestigers komt uit Amsterdam). Echter, gezien het feit dat het totaal aantal vestigers verschilt per gemeente hoeft dit niet automatisch te betekenen dat Zaanstad van alle gemeenten in *absolute* zin ook de meeste Amsterdammers aantrekt.

Tabel 1.9 Gemeenten van vestigers naar gemeente van herkomst (in procenten)

	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad
<i>gemeente van herkomst</i>								
Almere		3	4	1	1	3	2	1
Amstelveen	1		6	2	5	1	1	2
Amersfoort	2	0	2	1	0	2	0	1
Amsterdam	34	49		28	36	15	51	57
Diemen	2	2	2	0	2	1	3	1
Haarlem	2	1	4		10	1	1	2
Haarlemmermeer	1	2	2	5		2	1	1
Hilversum	4	1	2	1	0		0	0
Purmerend	1	1	0	1	1	0		4
Utrecht	3	2	7	3	1	5	1	
Zaanstad	1	1	3	1	1	1	7	0
andere gemeente in de regio	26	17	23	22	24	44	24	19
andere gemeente in Nederland	22	21	39	31	18	23	8	10
niet ingevuld	2	1	4	3	1	3	1	2

Selectieve migratie vanuit Amsterdam

De laatste jaren zijn er berichten in de pers verschenen dat er zich een 'witte vlucht' vanuit Amsterdam en andere grote steden in Nederland voordoet. Nederlanders zouden de stad verlaten, omdat de stad hen onvoldoende mogelijkheden biedt op het gebied van huisvesting of om andere redenen, zoals de ontevredenheid met de sfeer in de stad, de kwaliteit van het onderwijs of de etnische samenstelling van de schoolklas, de bevolkings-samenstelling van de woonbuurt of de kwaliteit van de stedelijke voorzieningen. Kortom, er kunnen vele oorzaken ten grondslag liggen aan de uitstroom van grote groepen Nederlanders uit Amsterdam.

In het onderhavige onderzoek valt niet na te gaan welke motieven ten grondslag liggen aan het vertrek van vestigers. Er is alleen stilgestaan bij pull-factoren (vestigingsmotieven) en niet bij push-factoren oftewel vertrekmotieven.

De constatering dat grote groepen Nederlanders de stad verlaten is niet nieuw. Het betreft vooral Nederlandse jonge gezinnen die de stap naar de regio maken omdat zij daar een gepaste woning kunnen vinden. De uitstroom van Nederlandse gezinnen doet zich al sinds de jaren zestig voor, ook toen het aandeel allochtonen in de stad nog gering was.

Het proces is echter nooit gestopt. Jonge gezinnen konden in Amsterdam hun woonwens van een eengezinswoning met een tuin moeilijk verwezenlijken. In de suburbs kan wel aan deze wensen worden voldaan.

De term 'witte vlucht' is niet op zijn plaats, omdat Amsterdam nog steeds een zeer aantrekkelijke plaats blijft voor Nederlandse alleenstaanden en stellen zonder kinderen die naar de stad komen om te studeren, te werken en gebruik te maken van de vele voorzieningen. De stad wordt beslist niet gemeden door mensen met een Nederlandse achtergrond.

Niet alleen Nederlanders verlaten de stad, ook allochtone Amsterdammers hebben de regio ontdekt. Surinamers en Antillianen verhuizen al enige jaren naar andere regio-gemeenten en sinds kort maken Turken en Marokkanen ook de stap naar buiten. Tussen 1996 en 2004 groeide het aantal niet-westerse allochtonen in Almere sterker dan in Amsterdam. In Almere verdrievoudigde het aantal niet-westerse allochtonen, in Amsterdam nam het aantal met 23% toe.

Ook in andere grote gemeenten in de regio groeide het aantal niet-westerse allochtonen sterker dan in Amsterdam. In Haarlemmermeer was er sprake van een verdubbeling, in Purmerend en Zaanstad groeide het aantal niet-westerse allochtonen met respectievelijk 52% en 37%. De verdubbeling van het aantal allochtonen heeft in Haarlemmermeer minder dan in bijvoorbeeld Almere te maken met de komst vestigers, maar kan ook worden verklaard door de interne groei van het aantal allochtonen in termen van geboorten.

Uit gegevens van de bevolkingsstatistiek van de gemeente Amsterdam kan voor de laatste jaren een vorm van selectieve migratie worden afgeleid als we kijken naar de bestemming van vertrekkers uit Amsterdam.

Autochtone gezinnen met kinderen trekken het laatste decennium elk jaar minder vaak naar Almere. Steeds meer autochtone gezinnen kiezen voor een andere gemeente zoals Haarlem, Hilversum, Haarlemmermeer en Zaanstad.

Een mogelijke verklaring voor de selectieve migratie betreft de huizenprijzen. Autochtone huishoudens beschikken over een gemiddeld hoger inkomen en zijn vaker bereid een duurdere woning te kopen. Allochtone huishoudens vestigen zich vooral in gemeenten waar de prijzen van woningen relatief laag zijn. Een vergelijking van de huizenprijzen in Almere, Haarlemmermeer en de Zaanstreek laat zien dat in het tweede kwartaal van 2004 de gemiddelde transactiewaarde van 169.000 euro voor een tussenwoning in Almere ruim onder de gemiddelde transactiewaarde van een tussenwoning in Haarlemmermeer (222.000 euro) en de Zaanstreek (207.000 euro) ligt.³

Een andere verklaring kan gelegen zijn in de nabijheid van werk. Almere is een stad waar wonen centraal staat en waar het pendelen naar werk minder als een bezwaar wordt gezien. Een gemeente als Haarlemmermeer wordt echter meer gekenmerkt door de gunstige ligging ten opzichte van het werk.

Het huidige onderzoek laat zien dat (met name alleenstaande) vestigers die vanuit Amsterdam naar Haarlemmermeer zijn verhuisd vaker de nabijheid van werk opgeven als

³ Bron: NVM 2004.

verhuismotief dan de vestigers uit Almere. Deze laatste groep geeft relatief vaker aan dat zij een grotere woning nodig hebben.

Almere is meer in trek geraakt bij allochtone gezinnen met kinderen. Een goede verklaring voor de voorkeur van allochtone gezinnen voor Almere zou kunnen zijn dat de Surinaamse en Antilliaanse gemeenschap daar ook mensen van de eigen etnische groep aantrekt. Andere allochtone gezinnen vestigen zich dan eerder in die gemeenschap dan in een andere gemeente. In Amsterdam is dit verschijnsel bijvoorbeeld te zien onder Ghanezen en in Rotterdam is hetzelfde verschijnsel zichtbaar onder Kaapverdianen. Ook in het huidige onderzoek zijn het relatief veel allochtone gezinnen die zich in Almere vestigen.

Tabel 1.11 Vertrek uit Amsterdam naar etniciteit en huishoudentype (in procenten)

	alleen- staande autochtonen	alleen- staande allochtonen	autochtone huishoudens zonder kinderen	allochtone huishoudens zonder kinderen	autochtone huishoudens met kinderen	allochtone huishoudens met kinderen
Almere	3	4	13	15	23	43
Amstelveen	33	14	17	7	16	14
Haarlem	8	6	32	16	28	10
Haarlemmermeer	12	9	22	12	26	18
Hilversum	12	0	27	7	43	12
Purmerend	7	5	32	11	25	22
Zaanstad	7	10	17	24	19	23
totaal respons	12	8	22	14	23	21

2 Vestigingsmotieven

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de motieven van vestiging. Daarna wordt stilgestaan bij de overwegingen voor andere mogelijke woongemeenten die mensen hebben gemaakt en enkele kenmerken van de nieuwe en achtergelaten woning, alsmede de verwachtingen die mensen hebben over de nieuwe woongemeente.

2.1 Vestigingsmotieven

In het onderzoek zijn bijna veertig mogelijke vestigingsmotieven voorgelegd. De respondenten konden meerdere vestigingsmotieven opgeven. De meest genoemde reden om naar een bepaalde gemeente te verhuizen is de prettige woonbuurt (schoon, rustig en groen), drie van iedere tien ondervraagden noemt deze reden. Ook verhuist men vaak omdat men een grotere woning wil betrekken (28%), dichtbij de grote stad wil wonen (27%) of omdat er zich een verandering in de gezinssamenstelling heeft voorgedaan (samenwonen, huwelijk of scheiding, 25%). In tabel 2.1 staan de meest genoemde vestigingsmotieven weergegeven.

Tabel 2.1 De meest genoemde vestigingsmotieven van de totale respons (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

prettige woonbuurt (schoon, rustig, groen)	30
grotere woning nodig	28
dichtbij de grote stad	27
samenwonen, huwelijk, scheiding	25
dichter bij werk of opleiding	24
goede bereikbaarheid met openbaar vervoer	22
goede winkelvoorzieningen	20
dichterbij familie of vrienden wonen	17
makkelijk of snel een woning kopen	17
veilige buurt	17
woningen met (grotere) tuin beschikbaar	16
landelijke omgeving rondom deze gemeente	16
goede bereikbaarheid met auto	16
verandering in werk of opleiding	15
makkelijk of snel een woning huren	14
prettige woonbuurt (prettige mensen)	13
betere bereikbaarheid werk of opleiding	11
rustige sfeer van deze gemeente	11
prettige woonbuurt (stedelijke sfeer)	11
voldoende parkeervoorzieningen	10

De vestigingsmotieven zijn in de analyse gegroepeerd naar zes domeinen. Deze domeinen zijn: persoonlijke omstandigheden, werk of studie, woning, buurt en omgeving, voorzieningen en de bereikbaarheid.

Het meest genoemde motief heeft betrekking op de woning (bijvoorbeeld dat men een grotere woning nodig heeft). Motieven die te maken hebben met de buurt en omgeving (prettige, schone of rustige woonbuurt, prettige burens) worden door 53% van de respondenten genoemd. De bereikbaarheid van de nieuwe gemeente (bijvoorbeeld met auto of openbaar vervoer) is volgens 48% van de respondenten een reden geweest om te verhuizen. Persoonlijke omstandigheden zoals huwelijk, gezinsuitbreiding of scheiding wordt door 47% genoemd als vestigingsmotief. De aanwezigheid van voorzieningen zoals speelvoorzieningen, winkels en uitgaansgelegenheden, wordt door 41% als vestigingsmotief genoemd. Veranderingen in werk of studie is volgens 15% van de respondenten een reden geweest te verhuizen.

Tabel 2.2 Vestigingsmotieven geclusterd naar domeinen (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	woning	omgeving	bereikbaarheid	persoonlijke omstandigheden	voorzieningen	werk of studie
Almere	71	54	38	51	32	11
Amstelveen	59	57	59	38	55	13
Amsterdam	24	42	58	44	43	31
Haarlem	46	53	48	46	44	19
Haarlemmermeer	75	56	51	36	35	8
Hilversum	46	47	48	54	36	19
Purmerend	68	56	38	60	39	5
Zaanstad	74	59	45	44	47	6
totaal respons	57	53	48	47	41	15

Niet in alle gemeenten spelen motieven die te maken hebben met de woning een even belangrijke rol. Zo blijkt in Amstelveen en Amsterdam de bereikbaarheid veel genoemd als verhuisredenen en in Hilversum en Purmerend spelen persoonlijke omstandigheden een belangrijke rol.

Dat de vestigingsredenen verschillen per gemeente blijkt ook uit de tabellen 2.3 tot en met 2.10. In deze tabellen staan de vijf meest genoemde vestigingsredenen voor iedere gemeente weergegeven.

Mensen die naar Almere zijn verhuisd hebben dat met name gedaan omdat zij een grotere woning nodig hadden (40%).

Amstelveen is voor veel vestigers een keuze geweest door de prettige woonbuurt en door de (nabijheid van) stedelijke voorzieningen.

Mensen die naar Amsterdam verhuizen doen dit vooral om dicht bij het werk of bij de studie te kunnen wonen.

Voor de mensen die zich in Haarlem hebben gevestigd springt er niet echt één reden uit, maar worden verscheidene redenen door een groot deel van de vestigers genoemd. De meest genoemde reden om naar Haarlem te verhuizen is de nabijheid van stedelijke voorzieningen.

De grotere woning staat bovenaan bij de vestigers die in Haarlemmermeer zijn gaan wonen.

De vestigers uit Hilversum wijken enigszins af door veranderingen in de gezinssamenstelling als meest voorkomende reden van verhuizing te noemen. Evenals Amstelveen zijn mensen voornamelijk naar Purmerend verhuisd voor de prettige woonbuurt.

De redenen om naar Zaanstad te verhuizen variëren; naast de behoefte aan een grotere woning is Zaanstad door velen gekozen om de prettige woonbuurt en het feit dat stedelijke voorzieningen dicht in de buurt liggen.

Tabel 2.3 Topvijf van alle genoemde vestigingsredenen gemeente Almere (in procenten)

grotere woning nodig	39
prettige woonbuurt (schoon, rustig, groen)	33
makkelijk of snel een woning kopen	26
samenwonen, huwelijk, scheiding	25
kindvriendelijke omgeving	22

Tabel 2.4 Topvijf van alle genoemde vestigingsredenen gemeente Amstelveen (in procenten)

prettige woonbuurt (schoon, rustig, groen)	43
dichtbij de grote stad	42
dichter bij werk of opleiding	30
goede bereikbaarheid met openbaar vervoer	29
veilige buurt	25

Tabel 2.5 Topvijf van alle genoemde vestigingsredenen gemeente Amsterdam (in procenten)

dichter bij werk of opleiding	44
samenwonen, huwelijk, scheiding	30
verandering in werk of opleiding	31
goede uitgaansmogelijkheden	26
dichtbij de grote stad	25

Tabel 2.6 Topvijf van alle genoemde vestigingsredenen gemeente Haarlem (in procenten)

dichtbij de grote stad	32
samenwonen, huwelijk, scheiding	29
goede winkelvoorzieningen	27
dichter bij werk of opleiding	26
grotere woning nodig	24

Tabel 2.7 Topvijf van alle genoemde vestigingsredenen gemeente Haarlemmermeer (in procenten)

grotere woning nodig	43
prettige woonbuurt (schoon, rustig, groen)	33
woningen met (grotere) tuin beschikbaar	28
makkelijke of snelle beschikbaarheid koopwoning	26
dichter bij werk of opleiding	25

Tabel 2.8 Topvijf van alle genoemde vestigingsredenen gemeente Hilversum (in procenten)

samenwonen, huwelijk, scheiding	34
dichter bij werk of opleiding	26
landelijke omgeving rondom deze gemeente	24
prettige woonbuurt (schoon, rustig, groen)	24
goede bereikbaarheid met openbaar vervoer	22

Tabel 2.9 Topvijf van alle genoemde vestigingsredenen gemeente Purmerend (in procenten)

prettige woonbuurt (schoon, rustig, groen)	40
grotere woning nodig	33
samenwonen, huwelijk, scheiding	28
makkelijke of snelle beschikbaarheid koopwoning	28
goede bereikbaarheid met openbaar vervoer	27

Tabel 2.10 Topvijf van alle genoemde vestigingsredenen gemeente Zaanstad (in procenten)

grotere woning nodig	39
prettige woonbuurt (schoon, rustig, groen)	37
dichtbij de grote stad	33
goede bereikbaarheid met openbaar vervoer	31
veilige buurt	28

2.2 Belangrijkste vestigingsredenen

Naast te kijken welke redenen het meest door de respondenten worden genoemd is aan de respondenten gevraagd zelf aan te geven wat voor hen de meest belangrijke redenen waren om te verhuizen. Hiermee wordt inzicht verkregen in de redenen die doorslaggevend waren bij de besluitvorming. Dit heeft voor de totale respons geresulteerd in de volgende topvijf:

- 3 grotere woning nodig;
- 4 samenwonen, huwelijk, scheiding;
- 5 prettige woonbuurt (schoon, rustig, groen);
- 6 dichterbij werk of opleiding;
- 7 dichtbij de grote stad.

In deze topvijf bestaan verschillen tussen de acht gemeenten. Over het algemeen komt de topvijf voor de acht gemeenten afzonderlijk redelijk overeen met de genoemde topvijf voor de totale respons. In een aantal gemeenten zijn andere redenen echter belangrijker. Hieronder staat voor iedere gemeente de topvijf van belangrijkste redenen weergegeven.

Tabel 2.11 Topvijf meest belangrijkste redenen, per gemeente

Almere	Amsterdam
1 grotere woning nodig	1 dichterbij werk
2 prettige woonbuurt (schoon...)	2 samenwonen, huwelijk, scheiding
3 samenwonen, huwelijk, scheiding	3 verandering in betaald werk
4 makkelijk aan woning te komen	4 prettige woonbuurt: stedelijk
5 goedkope woningen	5 goede uitgaansmogelijkheden
Amstelveen	Haarlem
1 prettige woonbuurt (schoon...)	1 samenwonen, huwelijk, scheiding
2 dichtbij de grote stad	2 dichterbij werk
3 dichtbij werk	3 grotere woning
4 grotere woning nodig	4 dichtbij grote stad
5 veilige buurt	5 verandering in betaald werk
Haarlemmermeer	Purmerend
1 grotere woning nodig	1 grotere woning nodig
2 prettige woonbuurt (schoon...)	2 prettige woonbuurt (schoon...)
3 dichtbij werk	3 samenwonen, huwelijk, scheiding
4 woning met tuin	4 dichtbij familie
5 makkelijk aan woning te komen	5 makkelijk aan woning te komen
Hilversum	Zaanstad
1 samenwonen, huwelijk, scheiding	1 grotere woning nodig
2 dichtbij werk	2 prettige woonbuurt (schoon...)
3 dichtbij familie	3 dichtbij grote stad
4 prettige woonbuurt (schoon...)	4 veilige buurt
5 grotere woning nodig	5 makkelijk aan woning te komen

2.3 Alternatieve gemeenten

In deze paragraaf wordt ingegaan op de overwegingen die een rol hebben gespeeld bij de verhuizing naar de huidige woongemeente. Heeft men in het besluitvormingsproces bijvoorbeeld een andere gemeente overwogen of was de keus voor de huidige woongemeente meteen duidelijk?

Gemiddeld genomen heeft iets meer dan de helft van de ondervraagden (53%) bij de keuze voor een bepaalde gemeente ook een andere gemeente overwogen.

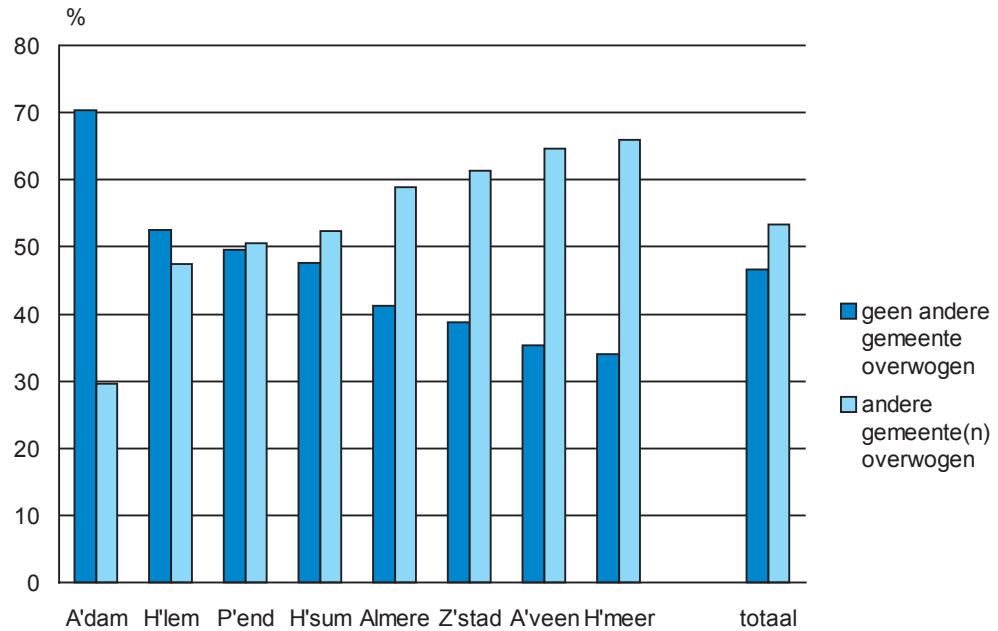
Vestigers in de gemeente Amsterdam hebben het minst vaak een andere gemeente overwogen: voor zeventig procent was Amsterdam de enige optie.

Vestigers in de gemeente Haarlemmermeer hebben het vaakst een andere gemeente overwogen (66%). Ook vestigers in Amstelveen, Zaanstad en Almere hebben bij hun uiteindelijke keuze relatief vaak andere gemeente(n) overwogen.

In figuur 2.12 staat per gemeente het percentage vestigers weergegeven dat wel een andere gemeente heeft overwogen evenals het percentage vestigers dat geen andere

gemeente heeft overwogen. In de figuur is de gemeente waarvan de vestigers het minst vaak een andere gemeente hebben overwogen het eerst genoemd.

Figuur 2.12 Heeft u bij de keuze voor gemeente ... ook een andere gemeente overwogen?

Van de gemeenten die door vestigers zijn overwogen wordt Amsterdam het meest genoemd. Ruim een derde van de vestigers (38%) uit een andere gemeente dan Amsterdam heeft Amsterdam als overweging gehad om te gaan wonen (zie tabel 2.13). In de tabel staat voor elk van de acht gemeenten (de horizontale as) de overwogen gemeentes (de verticale as) die het meest zijn genoemd vetgedrukt. Zo geldt bijvoorbeeld voor de vestigers in de gemeente Almere dat Amsterdam door 35% is overwogen als mogelijke woongemeente.

Tabel 2.13 Overwogen gemeenten van vestigers (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad	totaal respons
<i>overwogen gemeente</i>									
Almere		6	21	3	8	11	19	8	9
Amersfoort	9	1	3	3	1	12	1	2	4
Amstelveen	17		27	13	35	8	12	20	16
Amsterdam	35	74		47	30	24	27	45	38
Diemen	17	17	16	1	9	3	12	11	11
Haarlem	9	14	19		29	10	9	20	14
Haarlemmermeer	9	8	6	12		0	6	7	6
Hilversum	16	3	4	6	1		3	2	5
Purmerend	10	3	4	3	7	1		21	6
Utrecht	12	2	16	8	4	28	2	2	9
Zaanstad	12	6	9	5	13	2	27		9
andere gemeente in regio	34	19	14	36	34	48	34	32	32
andere gemeente in Nederland	15	3	16	13	9	9	3	4	9

De Amsterdammers die wel een andere gemeente hebben overwogen, hebben het vaakst aan Amstelveen en Almere gedacht. Bij de vestigers uit Zaanstad was Amsterdam de meest genoemde overweging, dit geldt ook voor de vestigers uit Almere, Amstelveen en Haarlem.

Vestigers uit Purmerend hadden naast Amsterdam ook Zaanstad hoog op hun lijstje staan.

Bij vestigers uit Haarlemmermeer stonden Amstelveen en Haarlem hoog aangeschreven en vestigers uit Hilversum namen vaak Utrecht in overweging.

Daarnaast zegt een groot deel van de ondervraagden, uitgezonderd de Amsterdammers en vestigers uit Amstelveen, een andere gemeente in de regio te hebben overwogen (in al die gevallen meer dan 30%).

2.4 Verwachtingen van nieuwe gemeente

Een verhuizing naar een andere woning of naar een andere gemeente gaat dikwijls gepaard met verwachtingen over de persoonlijke omstandigheden, de woning, de buurt of andere aspecten van de woonplaats. In het onderzoek is aandacht besteed aan wat vestigers is meegevallen en wat is tegengevallen na de verhuizing naar de nieuwe gemeente.

Een derde van de respondenten (35%) rapporteert zowel mee- als tegenvallers, 16% alleen meevallers en 21% louter tegenvallers. Ruim een kwart (28%) heeft meevallers noch tegenvallers ervaren.

In tabel 2.14 staat per gemeente weergegeven hoeveel procent van de ondervraagden een meevaller en tegenvaller heeft genoemd en tevens staat voor iedere gemeente de topdrie aan tegenvallers weergegeven.

Tabel 2.14 Percentage meevallers en tegenvallers genoemd door de respondenten, per gemeente (in procenten)

	meevaller genoemd	tegenvaller genoemd	topdrie tegevallers
Almere	59	56	1. omgeving 2. voorzieningen 3. bereikbaarheid
Amstelveen	54	44	1. omgeving 2. voorzieningen 3. bereikbaarheid
Amsterdam	57	60	1. omgeving 2. voorzieningen 3. bereikbaarheid
Haarlem	50	58	1. voorzieningen 2. omgeving 3. bereikbaarheid
Haarlemmermeer	45	61	1. voorzieningen 2. omgeving 3. bereikbaarheid
Hilversum	43	65	1. voorzieningen 2. omgeving 3. bereikbaarheid
Purmerend	51	50	1. voorzieningen 2. omgeving 3. bereikbaarheid
Zaanstad	46	53	1. voorzieningen 2. omgeving 3. bereikbaarheid

Meevallers

Als we naar de meevallers kijken dan hebben deze volgens alle respondenten in meer dan de helft (55%) van de gevallen betrekking op de omgeving van de woning. Omgeving is breed gedefinieerd en hieronder vallen aspecten als goede sfeer, aardige mensen, prettige buurt of gemeente en een rustige omgeving. Op de tweede en derde plaats volgen respectievelijk bereikbaarheid (17%) en voorzieningen (14%). Bij bereikbaarheid moet worden gedacht aan het meevallen van de afstanden, de verbeterde bereikbaarheid van het werk of voorzieningen, verminderd fileleed en goede openbaarvervoerverbindingen. De voorzieningen betreffen een positief oordeel over speelvoorzieningen, parkeervoorzieningen, het winkelaanbod en groenvoorzieningen. Meevallers over persoonlijke omstandigheden (1%) en de woning (3%) worden beduidend minder vaak genoemd.

Tussen de gemeenten bestaan geen verschillen in het oordeel over meevallers.

Tegenvallers

Tegenover meevallers staan iets meer tegenvallers. Voorzieningen (35%) en omgeving (33%) worden door alle respondenten het vaakst genoemd, gevolgd door bereikbaarheid (17%) en de woning (7%).

De tegenvallende verwachtingen hangen in tegenstelling tot de meevallers wel samen met de woongemeente. Voorzieningen blijken in Haarlem, Haarlemmermeer en Zaanstad vaker dan gemiddeld tegen te vallen. Het betreft dan in het bijzonder een gebrek aan uitgaansgelegenheden en winkels en onvoldoende dienstverlening door de gemeente. De omgeving wordt vaker negatief beoordeeld in Amstelveen, Amsterdam en Zaanstad. Hier hebben mensen vaker last van andere mensen, vinden zij de sfeer niet prettig of de buurt of stad saai. De bereikbaarheid valt vaker tegen in Almere, Hilversum en Purmerend. Vooral een gebrekkig openbaar vervoer en files worden als negatieve motivatie aangedragen. Ten slotte geeft in Amsterdam en Haarlem de woning vaker reden tot klagen.

3 Huidige woonsituatie

In dit hoofdstuk wordt de huidige woonsituatie van de vestigers nader bekeken: in wat voor type woning wonen zij, wat voor type woning hebben zij achtergelaten en hoe is de huidige woning gesitueerd ten opzichte van het werk of de studie?

3.1 Kenmerken van de woning

Het grootste deel van de vestigers woont in een eengezinswoning (41%) of een etagewoning, flat, appartement of maisonnette (41%). Slechts een klein deel van de vestigers woont in een vrijstaande woning, een seniorenwoning of een jongerenwoning.

Tussen gemeenten is een aantal duidelijke verschillen waarneembaar. In Almere (61%), Haarlemmermeer (60%) en Purmerend (57%) wonen de meeste vestigers in een eengezinswoning.

Amsterdammers wonen met name in gestapelde hoogbouw zoals etagewoningen, flats, appartementen of maisonnettes (82%).

Het aandeel vestigers dat in een seniorenwoning woont is niet heel groot, alleen in de gemeenten Purmerend en Amstelveen is dit hoger dan gemiddeld. Jonge vestigers zoals studenten en jonge doorstromers zijn met name in Amstelveen te vinden: 13% van de vestigers woont in een jongerenwoning of een HAT-woning.

Tabel 3.1 Vestigers naar gemeente en type woning (in procenten)

	eengezinswoning	etagewoning, appartement, maisonnette	jongerenwoning, HAT	vrijstaand	senioren-/aanleunwoning	ander type
Almere	61	24	1	3	2	9
Amstelveen	24	50	13	0	3	10
Amsterdam	6	82	4	0	1	7
Haarlem	35	46	3	1	1	15
Haarlemmermeer	60	20	5	4	1	11
Hilversum	38	41	2	6	1	13
Purmerend	57	28	1	2	6	6
Zaanstad	49	29	1	7	2	12
totaal respons	41	41	4	3	2	10

De helft van alle ondervraagde vestigers woont in een koopwoning (52%), een kwart (23%) woont in een huurwoning van een woningbouwvereniging en 11% huurt een woning van een particuliere verhuurder. De overige vestigers wonen in een studentenflat, op kamers of in een andere woonsituatie (bijvoorbeeld een woongroep of begeleid wonen).

Tabel 3.2 Vestigers naar gemeente en woonsituatie (in procenten)

	op kamers, studentenflat	particuliere huur	sociale huur	koop	anders
Almere	3	4	27	63	3
Amstelveen	24	10	22	42	3
Amsterdam	18	23	26	25	9
Haarlem	15	16	12	51	6
Haarlemmermeer	5	3	25	66	1
Hilversum	7	21	14	50	9
Purmerend	2	2	32	62	3
Zaanstad	2	4	29	61	5
totaal respons	10	11	23	52	5

Niet in alle gemeenten is de woonsituatie van de vestigers hetzelfde. In Haarlemmermeer, Almere, Purmerend en Zaanstad is het aandeel vestigers dat in een koopwoning woont opvallend groter dan gemiddeld: meer dan 60% van deze vestigers woont in een koopwoning.

Het aandeel koopwoningen is relatief laag in Amsterdam en Amstelveen waar het aandeel studenten en huurders van particulieren het grootst is. In Haarlem en Hilversum ligt het aandeel koopwoningen rond het gemiddelde.

Vestigers die een woning huren van een particuliere verhuurder zijn met name te vinden in Amsterdam, Hilversum en Haarlem. Het huren van een woning van een woningbouwcorporatie wordt in alle gemeenten, uitgezonderd Hilversum en Haarlem, meer dan gemiddeld gedaan. Het aandeel is echter het grootst in de gemeente Purmerend. Het aandeel studenten is duidelijk groter in Amstelveen, Amsterdam en Haarlem.

3.2 Dynamiek op de woningmarkt

In deze paragraaf wordt voor iedere gemeente de huidige woonsituatie vergeleken met de vorige. Tevens wordt er aandacht besteed aan starters op de woningmarkt.

In de gemeente Almere is onder de vestigers die geen zelfstandige woonruimte achterlaten een doorstroming naar zowel de huursector als de koopsector te zien. Vestigers die voorheen een woning huurden stromen vooral door naar koopwoningen.

Voormalige kamerbewoners komen ook in Amstelveen veelal op kamers terecht. De voormalige huurders worden voor bijna de helft kopers, de andere helft blijft in Amstelveen ook een woning huren.

In Amsterdam is er veel doorstroming naar huurwoningen, zowel van kamerbewoners als van huurders als van een deel van de voormalige kopers. Amsterdam is de gemeente waar het meest voormalige huiseigenaren weer een woning huren.

Voormalige studenten komen in Haarlem verschillend terecht: een deel blijft op kamers, een deel huurt en een deel koopt. Voormalige huurders blijken in de gemeente Haarlem vooral een woning te kopen. Ook in Haarlem kunnen kopers die een koopwoning elders achterlaten goed terecht.

Voor de gemeente Haarlemmermeer geldt dat er veel doorstroming is naar een koopwoning. Onder alle groepen is er een relatief groot deel dat een woning koopt in deze gemeente.

In Hilversum blijken de vestigers die in de vorige gemeente een koopwoning hadden ook in de nieuwe situatie vooral in een koopwoning te wonen. Voor de overige vestigers geldt dat er doorstroming is naar zowel huur- als koopwoningen.

Voor vestigers uit de gemeente Purmerend geldt dat een kleine meerderheid van voormalige huurders een woning heeft gekocht. De helft van de vestigers die niet zelfstandig woonden heeft een woning gekocht.

In de gemeente Zaanstad is er onder voormalige kamerbewoners een doorstroom naar de koopsector. De forse meerderheid van de vestigers die in de vorige gemeenten een woning bezaten hebben weer een woning in Zaanstad gekocht. De helft van de voormalige huurders heeft ook een woning gekocht.

Tabel 3.3 Vestigers naar vorige woonsituatie en de huidige woonsituatie, gemeente Almere (in procenten) ⁴

	op kamers, studentenflat	particuliere/ sociale huur	koop	anders
<i>vorige woonsituatie</i>				
op kamers, studentenflat	8	43	45	4
particuliere/sociale huur	1	31	66	2
koop	1	12	84	3
anders	10	50	30	10

Tabel 3.4 Vestigers naar vorige woonsituatie en de huidige woonsituatie, gemeente Amstelveen (in procenten)

	op kamers, studentenflat	particuliere/ sociale huur	koop	anders
<i>vorige woonsituatie</i>				
op kamers, studentenflat	58	18	19	3
particuliere/sociale huur	4	50	45	1
koop	1	11	81	4
anders	47	21	16	16

Tabel 3.5 Vestigers naar vorige woonsituatie en de huidige woonsituatie, gemeente Amsterdam (in procenten)

	op kamers, studentenflat	particuliere/ sociale huur	koop	anders
<i>vorige woonsituatie</i>				
op kamers, studentenflat	27	45	16	10
particuliere/sociale huur	4	57	33	5
koop	6	39	48	6
anders	0	85	8	8

⁴ De categorie 'inwonend' staat niet vermeld bij de huidige woonsituatie aangezien deze groep niet in het onderzoek is betrokken. Wel kan het voorkomen dat men, vóórdat men in de huidige woning kwam te wonen, inwonend was bij ouders of familie/vrienden.

Tabel 3.6 Vestigers naar vorige woonsituatie en de huidige woonsituatie, gemeente Haarlem (in procenten)

	op kamers, studentenflat	particuliere/ sociale huur	koop	anders
<i>vorige woonsituatie</i>				
op kamers, studentenflat	36	26	29	9
particuliere/sociale huur	1	32	63	3
koop	1	20	77	2
anders	21	53	11	11

Tabel 3.7 Vestigers naar vorige woonsituatie en de huidige woonsituatie, gemeente Haarlemmermeer (in procenten)

	op kamers, studentenflat	particuliere/ sociale huur	koop	anders
<i>vorige woonsituatie</i>				
op kamers, studentenflat	21	29	47	1
particuliere/sociale huur	0	41	57	1
koop	2	5	91	2
anders	0	40	45	5

Tabel 3.8 Vestigers naar vorige woonsituatie en de huidige woonsituatie, gemeente Hilversum (in procenten)

	op kamers, studentenflat	particuliere/ sociale huur	koop	anders
<i>vorige woonsituatie</i>				
op kamers, studentenflat	14	44	30	11
particuliere/sociale huur	2	34	54	9
koop	1	20	78	1
anders	22	35	13	30

Tabel 3.9 Vestigers naar vorige woonsituatie en de huidige woonsituatie, gemeente Purmerend (in procenten)

	op kamers, studentenflat	particuliere/ sociale huur	koop	anders
<i>vorige woonsituatie</i>				
op kamers, studentenflat	6	41	49	5
particuliere/sociale huur	1	40	57	1
koop	0	15	84	0
anders	0	43	33	24

Tabel 3.10 Vestigers naar vorige woonsituatie en de huidige woonsituatie, gemeente Zaanstad (in procenten)

	op kamers, studentenflat	particuliere/ sociale huur	koop	anders
<i>vorige woonsituatie</i>				
op kamers, studentenflat	7	27	62	0
particuliere/sociale huur	0	40	53	7
koop	0	8	88	3
anders	0	75	21	4

Als er wordt gekeken naar de doorstroom van huurwoning naar huurwoning, van huurwoning naar koopwoning en van koopwoning naar koopwoning uitgedrukt in een percentage van *het totaal aantal vestigers* per gemeente dan valt een aantal ontwikkelingen op.

De doorstroom van huurwoning naar huurwoning is het grootst in Amstelveen en in Zaanstad. Een vijfde van de vestigers in deze twee gemeenten heeft in de vorige gemeente een huurwoning achtergelaten om vervolgens weer een huurwoning te betrekken.

De doorstroom van een huurwoning in de oude gemeente naar een koopwoning is het grootst in Almere, Purmerend en wederom Zaanstad.

Huidige woningeigenaren die in hun vorige woonsituatie ook al een koopwoning hadden komen relatief veel voor in Haarlemmermeer, Purmerend en Hilversum.

Tabel 3.11 Doorstroom per gemeente naar meest voorkomende woonsituaties (in procenten van het totaal aantal ondervraagde vestigers per gemeente)

	starters		vanuit zelfstandige woonruimte		
	inwonend naar huur	inwonend naar koop	huur naar huur	huur naar koop	koop naar koop
Almere	10	11	15	32	17
Amstelveen	6	6	22	20	15
Amsterdam	25	9	16	9	6
Haarlem	10	11	11	22	16
Haarlemmermeer	6	10	17	24	28
Hilversum	14	10	11	17	21
Purmerend	8	10	18	26	22
Zaanstad	6	14	20	26	17

Starters

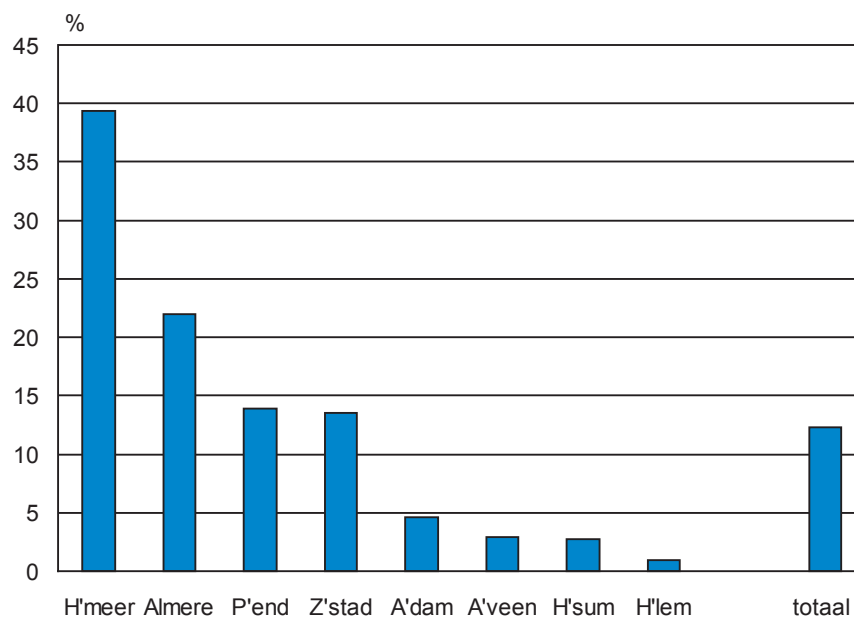
Onder starters op de woningmarkt worden vestigers verstaan die in de vorige woonsituatie geen zelfstandige woonruimte bewoonden (op kamers, in een studentenflat of inwonend) en die in de nieuwe situatie in een huur- of koopwoning wonen. Het percentage starters verschilt per gemeente. Amsterdam en Hilversum kennen de hoogste percentages starters, respectievelijk 34% en 24%. De gemeente Amstelveen kent het laagste percentage starters (12%). Ook in Haarlemmermeer is het percentage starters relatief klein (16%).

De doorstroom van starters naar huurwoningen (uitgedrukt in een percentage van het totaal aantal vestigers per gemeente) is vooral groot in Amsterdam: een kwart van alle vestigers in Amsterdam start in een huurwoning (driekwart van de starters; zie tabel 3.11). In Zaanstad is de stroom van starters naar koopwoningen het grootst: 14% van de vestigers start in een koopwoning (zeven van iedere tien starters). Ook in Haarlemmermeer is de doorstroom van starters naar koopwoningen groter dan van starters naar huurwoningen. In de overige gemeenten is de stroom naar huur of koop nagenoeg aan elkaar gelijk.

3.3 Overige kenmerken van de woning

Van alle ondervraagde vestigers blijkt slechts een gering deel de eerste bewoner te zijn (12%). Dit percentage is opvallend hoger in Haarlemmermeer. Ook in de gemeente Almere is een relatief groot deel van de vestigers de eerste bewoner van de nieuwbouwwoning.

Figuur 3.12 Aandeel eerste bewoners (in procenten)

Oplevertijd nieuwbouwwoning

De oplevertijd van een nieuwbouwwoning varieert volgens opgave van vestigers van direct opleverbaar tot drie jaar. De gemiddelde oplevertijd is ruim dertien maanden. De oplevertijd varieert met de gemeente. Vestigers uit Almere hebben het kortst moeten wachten (gemiddeld 10 maanden). Vestigers uit Zaanstad (16 maanden) en Haarlemmermeer (14 maanden) moesten langer wachten. Purmerend scoort op het gemiddelde. Voor de resterende vier gemeenten is het aantal respondenten met een nieuwbouwwoning te klein om er verder uitspraken over te doen.

3.4 Afstand woning - studie / werk

De helft van de respondenten werkt of studeert in een andere gemeente dan de gemeente waarin zij wonen (49%); zij moeten pendelen. Dit geldt voor vestigers uit alle gemeenten, behalve voor de vestigers uit Amsterdam. Gemiddeld genomen werkt of studeert 27% van de respondenten in de woongemeente, 9% werkt of studeert in wisselende gemeenten en 15% heeft de vraag niet beantwoord.

Het grootste deel van de vestigers die in Amsterdam zijn gaan wonen, werkt ook in deze gemeente (64%), slechts 16% werkt in een andere gemeente.

Tabel 3.13 Locatie van werk / studie naar gemeente van vestigers (in procenten)

	woon- gemeente	andere gemeente	wisselend	onbekend
Almere	19	53	8	20
Amstelveen	18	59	8	15
Amsterdam	64	16	12	8
Haarlem	30	50	10	9
Haarlemmermeer	20	57	10	13
Hilversum	28	46	14	12
Purmerend	13	59	5	23
Zaanstad	18	58	7	16
totaal respons	27	49	9	14

Zes van iedere tien respondenten hebben een werkende of studerende partner. Bijna tweederde van de partners (62%) werkt in een andere gemeente dan de woongemeente. Een derde (29%) heeft werk of een opleiding in de eigen gemeente, Ook hier is het percentage voor de vestigers uit Amsterdam lager dan gemiddeld (26%).

Tabel 3.14 Locatie van werk / studie van partner naar woongemeente van vestigers (in procenten)

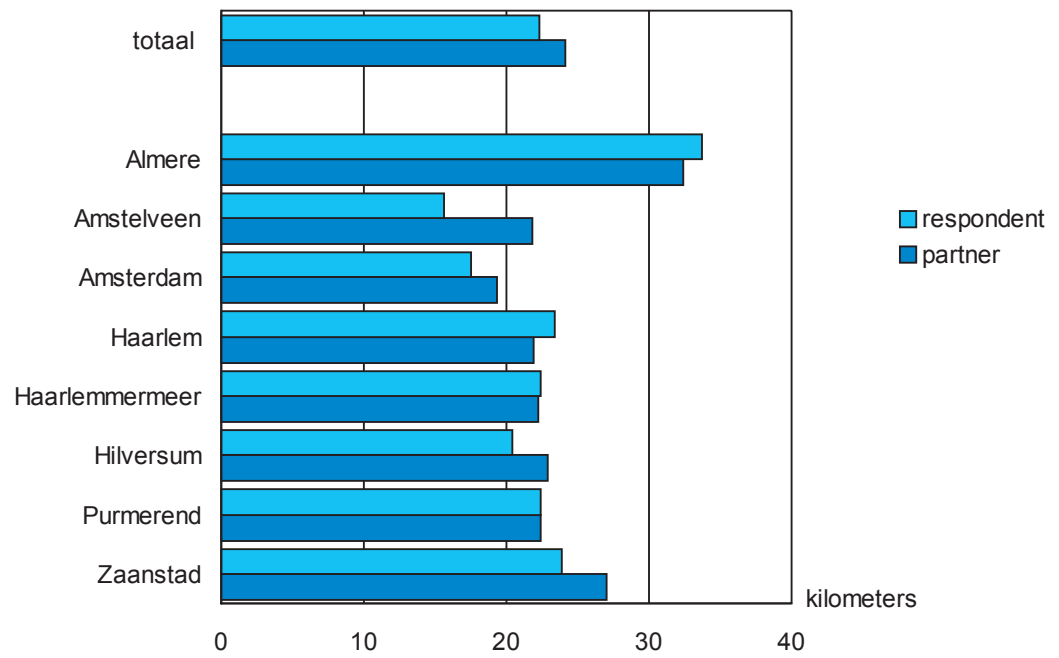
	woon- gemeente	andere gemeente	wisselend
Almere	24	68	8
Amstelveen	14	79	7
Amsterdam	61	26	13
Haarlem	29	62	9
Haarlemmermeer	29	64	7
Hilversum	33	58	9
Purmerend	18	74	9
Zaanstad	22	63	15
totaal respons	29	62	10

De gemiddelde afstand in kilometers tussen de woning en het werk/opleiding is 22 kilometer. De gemiddelde afstand tussen de woning en het werk van de partner is nagenoeg gelijk, 24 kilometer.

De afstand tussen woning en werk/studie is het grootst voor de vestigers uit Almere: zij leggen gemiddeld meer dan 30 kilometer af. De vestigers uit Amstelveen en Amsterdam leggen de kortste afstand af om hun werk/studie te bereiken, respectievelijk 16 en 18

kilometer. De afstand die de vestigers uit de overige gemeenten moeten overbruggen verschillen niet veel van elkaar en liggen rond het gemiddelde.

Figuur 3.15 Gemiddelde afstand tussen woning en werk/studie

4 Beoordeling woongemeente

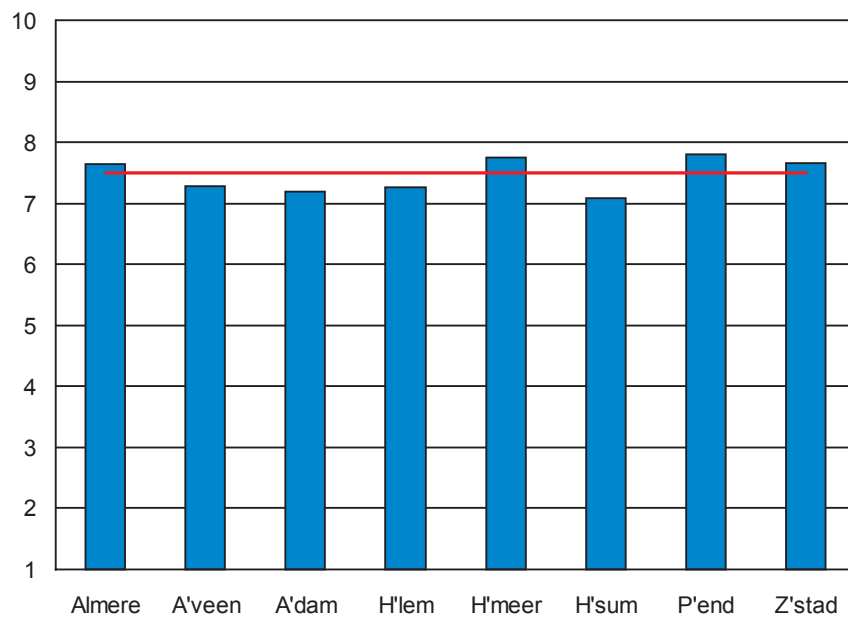
Hoe aantrekkelijk is de nieuwe gemeente volgens de vestigers? In dit hoofdstuk wordt de beoordeling van de woongemeente op een aantal verschillende aspecten belicht. De volgende aspecten worden beoordeeld: de woning, de buurt, voorzieningen in de buurt en de gemeente en de veiligheid in de buurt.

4.1 Beoordeling woning en woonbuurt

Respondenten is gevraagd hun woning te beoordelen. Zij konden dat doen door een rapportcijfer van één tot en met tien te geven voor hun woning. Gemiddeld geven de vestigers een 7,5 voor hun woning.

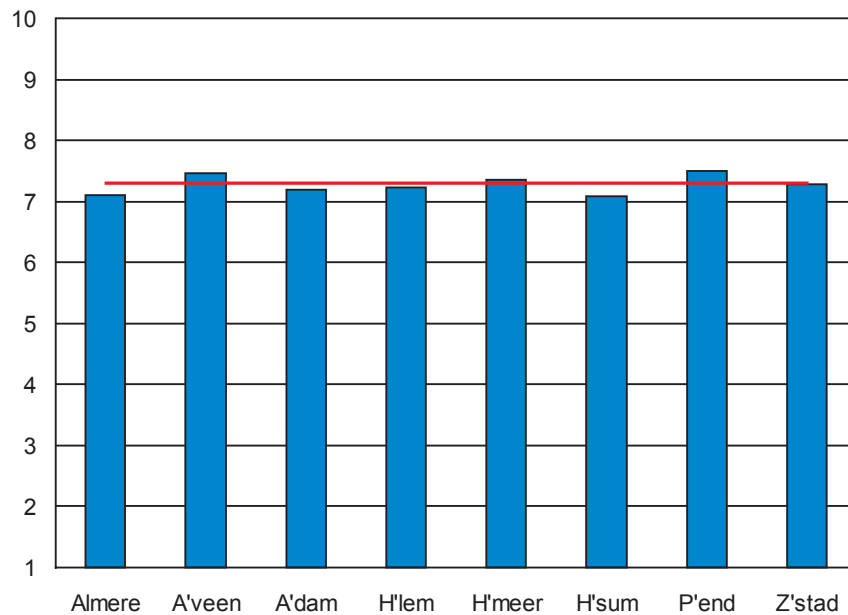
Dit cijfer ligt iets hoger dan gemiddeld in Almere, Haarlemmermeer, Purmerend en Zaanstad en ligt iets lager dan gemiddeld in Amsterdam, Amstelveen, Hilversum en Haarlem.

Figuur 4.1 Rapportcijfer woning

De woonbuurt in het algemeen wordt gemiddeld gewaardeerd met een rapportcijfer 7,3. In Purmerend en Amstelveen ligt dit cijfer iets hoger, in Almere en Hilversum ligt dit cijfer juist wat lager dan gemiddeld. Grote verschillen tussen de gemeenten zijn niet gevonden.

Figuur 4.2 Algemeen rapportcijfer woonbuurt

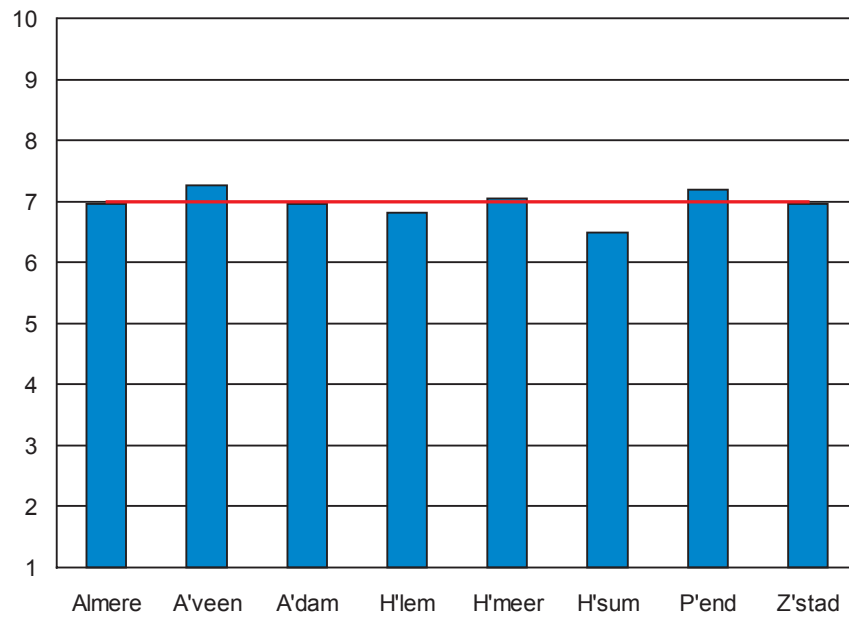
Naast een algemeen oordeel over de buurt is tevens een oordeel gevraagd over de volgende aspecten van de buurt: inrichting, groenvoorziening, speelgelegenheden, voorzieningen voor de oudere jeugd en de sfeer.

Wat betreft de inrichting van de woonbuurt blijken vestigers uit Amstelveen het meest positief te zijn. Ook de vestigers uit Purmerend geven een rapportcijfer dat iets hoger is dan het gemiddelde cijfer (een 7,3 tegenover een 7,0 gemiddeld). De vestigers uit Hilversum zijn daarentegen iets minder tevreden over de inrichting van hun buurt.

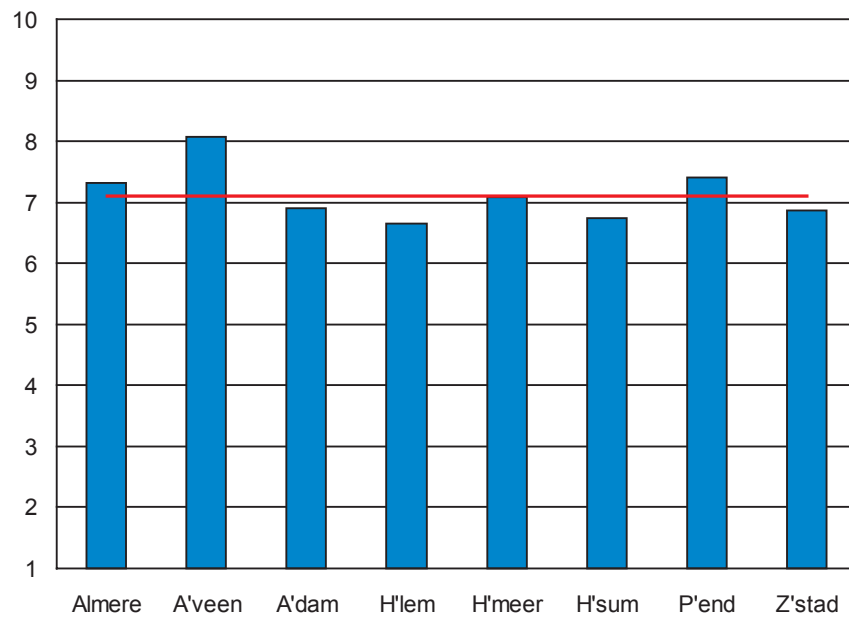
De groenvoorzieningen worden opvallend beter gewaardeerd in Amstelveen dan in de overige gemeenten. Gemiddeld genomen worden de groenvoorzieningen met een 7,1 gewaardeerd, in Amstelveen geeft men gemiddeld een 8,1.

De gemeenten Hilversum en Haarlem worden minder (maar nog wel voldoende) beoordeeld als het gaat om groenvoorzieningen.

Figuur 4.3 Rapportcijfer inrichting buurt

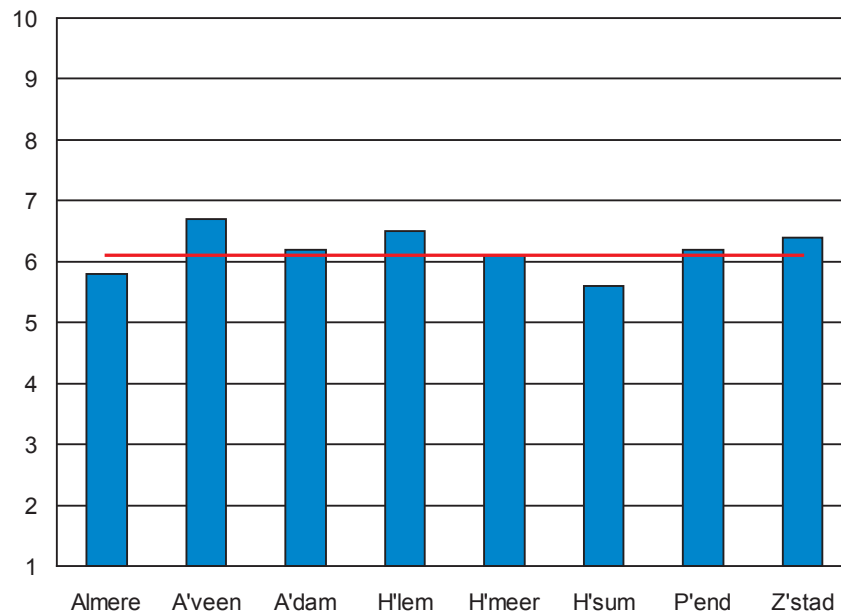

Figuur 4.4 Rapportcijfer groenvoorzieningen in de buurt

Bij de beoordeling van de speelvoorzieningen is gekeken naar de beoordeling van de gezinnen die kinderen in de betreffende leeftijd hebben. Ouders die één of meerdere kinderen in de leeftijd tot 12 jaar hebben beoordelen de speelvoorzieningen met een 6,1. Ouders uit de gemeenten Almere en Hilversum beoordelen de voorzieningen voor kinderen tot 12 jaar minder dan gemiddeld. In Amstelveen en Haarlem zijn de ouders positiever dan gemiddeld.

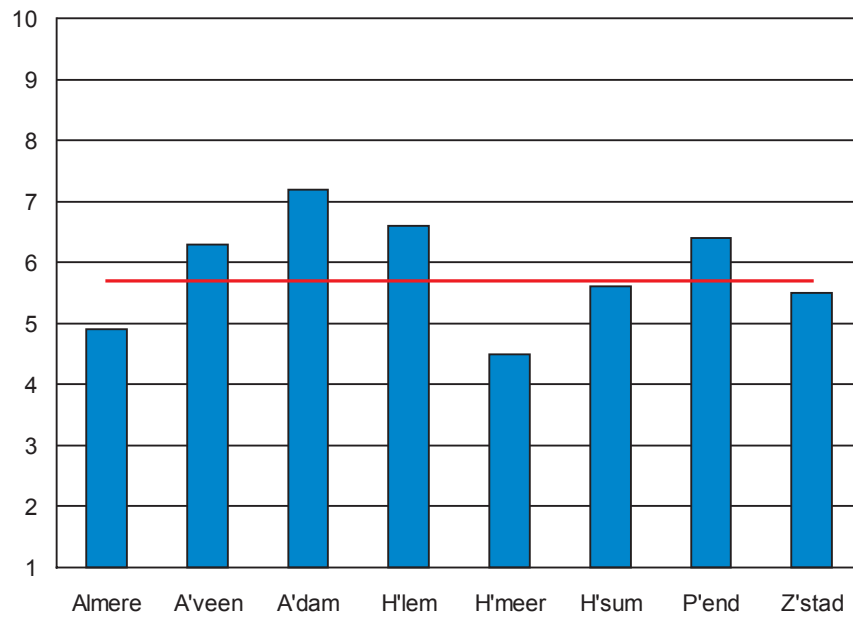
Figuur 4.5 Rapportcijfer speelgelegenheden voor kinderen tot 12 jaar in de buurt

De ouders met kinderen in de leeftijd 12-18 jaar geven gemiddeld een 5,7 voor de voorzieningen voor hun kinderen. Ouders uit Almere en Haarlemmermeer met jongeren in de leeftijd 12-18 jaar zijn het minst te spreken over de voorzieningen voor hun kinderen. Het gemiddeld rapportcijfer voor ouders uit Almere is een 4,9 en ouders uit Haarlemmermeer geven gemiddeld een 4,5. In Amstelveen, Amsterdam, Haarlem en Purmerend zijn ouders positiever dan gemiddeld over de aanwezige voorzieningen voor jongeren.⁵

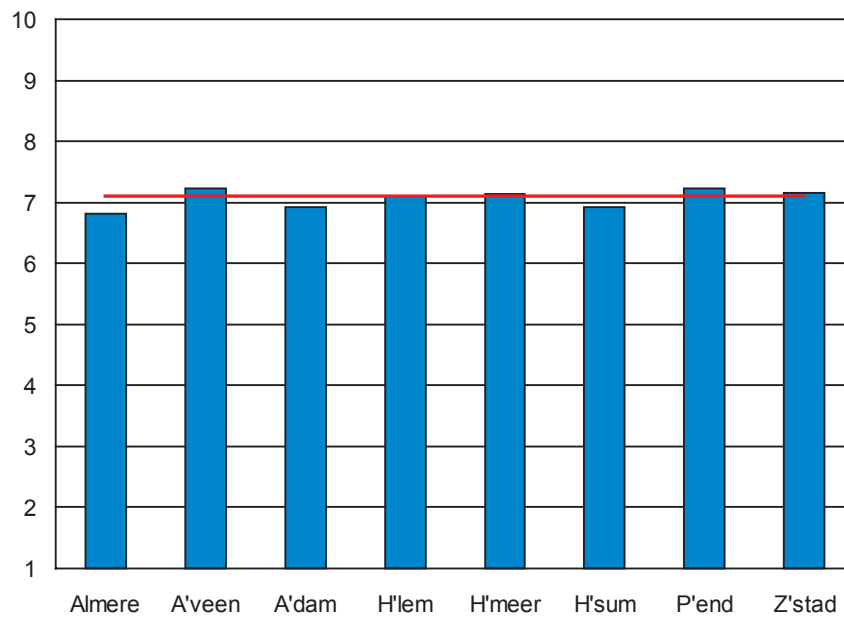
⁵ Hierbij moet echter wel worden opgemerkt dat het aantal ouders met kinderen in de leeftijd 12-18 jaar gering is, variërend van 10 respondenten in Haarlemmermeer tot 47 respondenten in Almere.

Figuur 4.6 Rapportcijfer voorzieningen voor jongeren tussen 12 en 18 jaar in de buurt

De sfeer in de buurt wordt gemiddeld genomen met een 7,1 gewaardeerd. De meeste gemeenten krijgen volgens de vestigers een cijfer dat rond het gemiddelde ligt. De gemeente Almere scoort met een 6,8 echter net wat lager dan de overige gemeenten.

Figuur 4.7 Rapportcijfer sfeer in de buurt

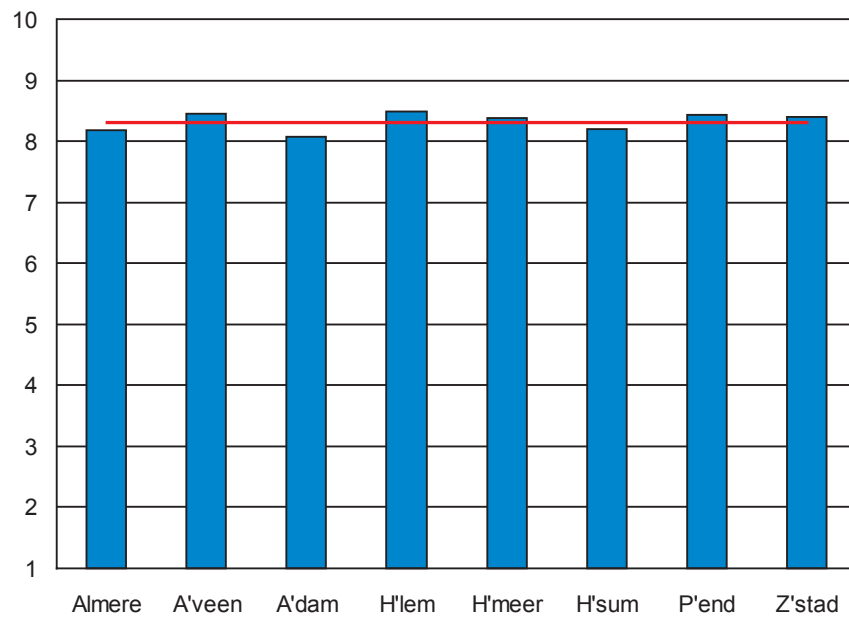

4.2 Veiligheid

De vestigers uit de verschillende gemeenten voelen zich merendeels veilig: overdag wordt de veiligheid gewaardeerd met een 8,3 gemiddeld. 's Avonds is dit cijfer iets lager, maar nog wel met een 7,4 ruim voldoende.

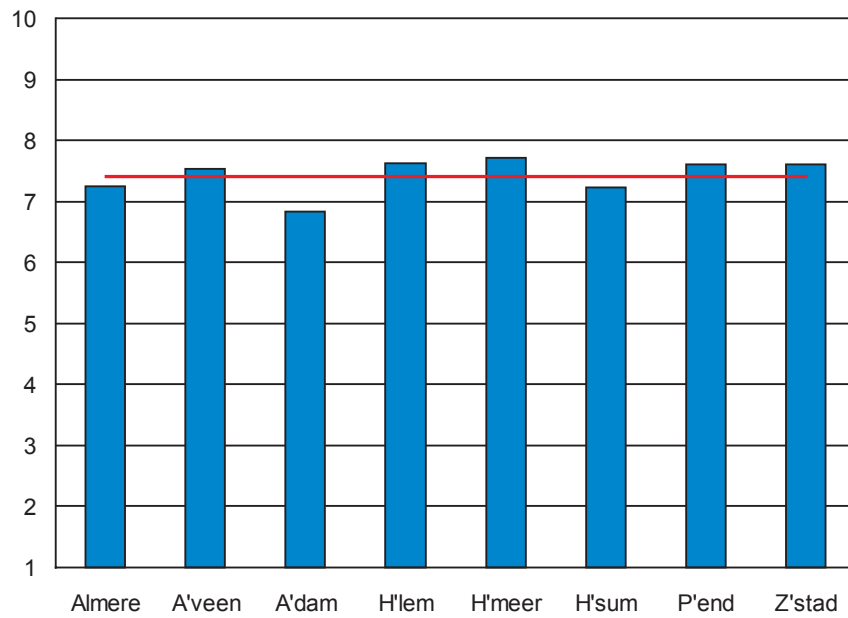
In de volgende figuur staan de rapportcijfers voor de acht gemeenten weergegeven. De rapportcijfers voor de veiligheid overdag voor de gemeenten Almere, Amsterdam en Hilversum zijn lager dan gemiddeld, waarbij Amsterdam het laagste, maar zeker nog een goed rapportcijfer krijgt (8,1).

Figuur 4.8 Rapportcijfer veiligheid overdag

Ook wat betreft de veiligheid in de avonduren zijn er verschillen gevonden in rapportcijfers. Wederom krijgt de gemeente Amsterdam het laagste rapportcijfer: 's avonds wordt de veiligheid in de hoofdstad met een 6,8 beoordeeld. Ook Almere en Hilversum scoren wederom lager dan het gemiddelde.

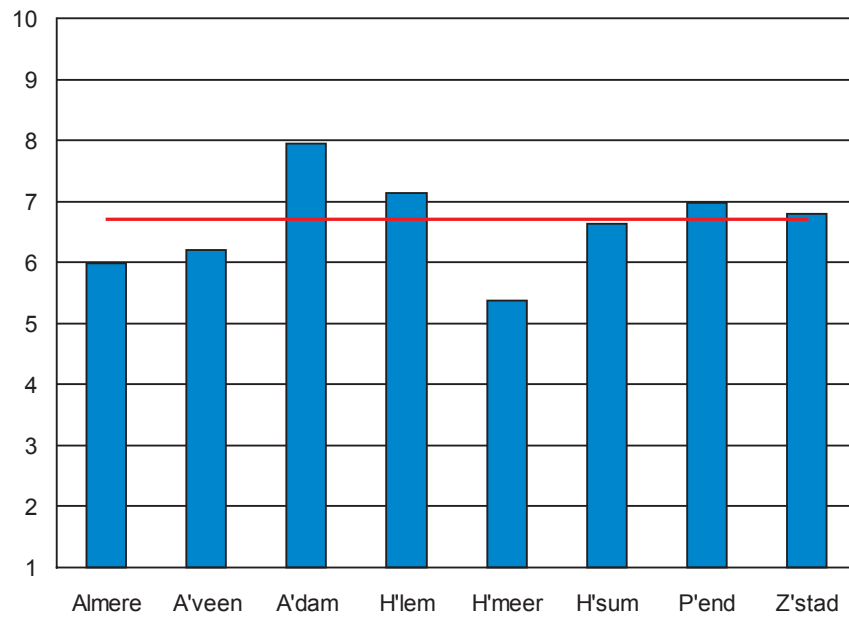
Figuur 4.9 Rapportcijfer veiligheid 's avonds

4.3 Beoordeling voorzieningen

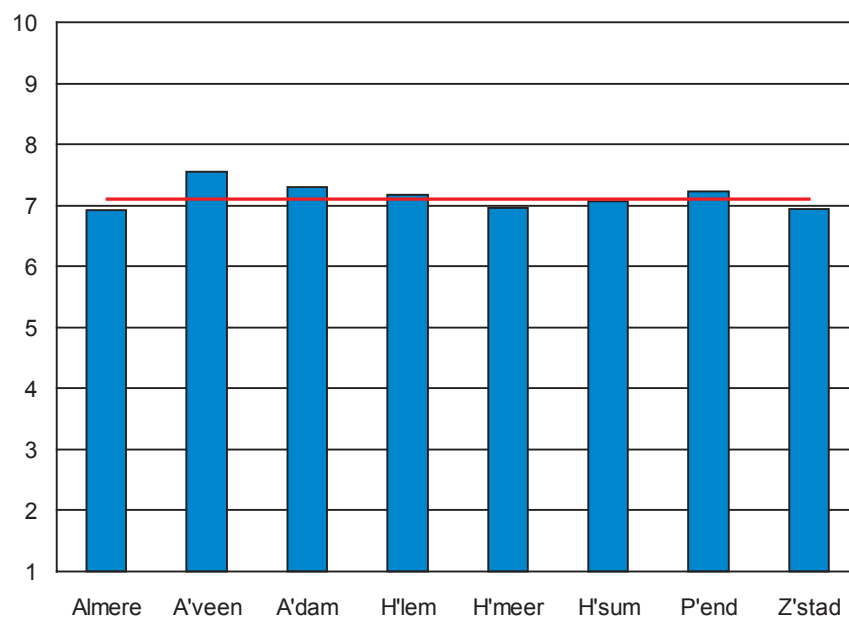
Hoe waarderen de vestigers de uitgaansvoorzieningen, de sportvoorzieningen, de recreatievoorzieningen en de winkelvoorzieningen in hun nieuwe gemeente? Uitgaansvoorzieningen worden gemiddeld met een 6,7 gewaardeerd (zie figuur 4.10). Amsterdammers geven duidelijk een hoger rapportcijfer (8,0) dan vestigers in de overige gemeenten. Haarlemmermeer krijgt het laagste rapportcijfer voor de uitgaansvoorzieningen (5,4).

Figuur 4.10 Rapportcijfer uitgaansvoorzieningen in de gemeente

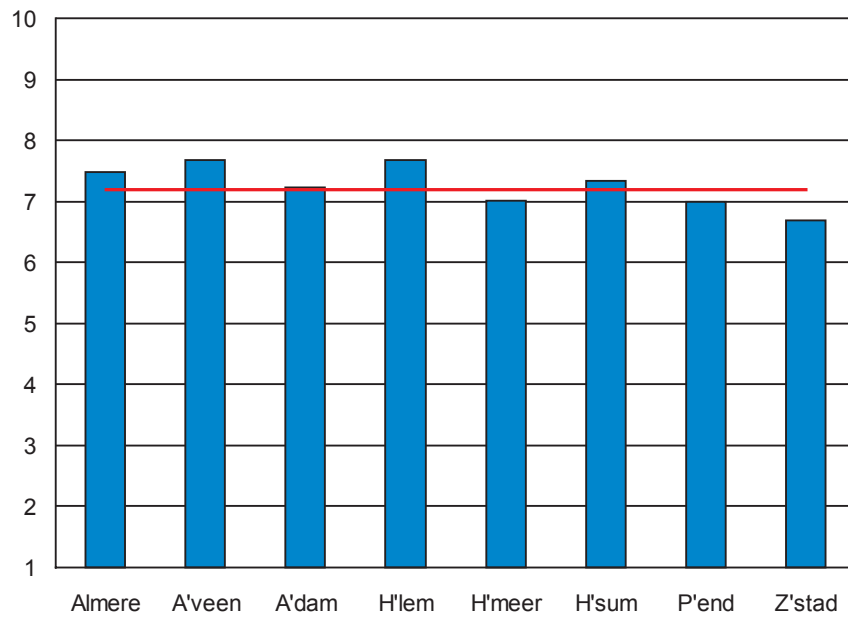

Bij de beoordeling van de sportvoorzieningen blijkt dat er minder variatie in de gegeven rapportcijfers zit (zie figuur 4.11). Gemiddeld genomen worden de aanwezige sportvoorzieningen in de buurt met een 7,1 gewaardeerd. Amstelveen zit hier net iets boven met een 7,6 en de overige gemeenten scoren rond het gemiddelde.

Figuur 4.11 Rapportcijfer sportvoorzieningen in de gemeente

Figuur 4.12 Rapportcijfer recreatievoorzieningen in de gemeente

Wat betreft recreatievoorzieningen en winkelveorzieningen zijn er duidelijke verschillen waarneembaar tussen de acht gemeenten. De recreatievoorzieningen in de gemeenten worden met gemiddeld een 7,2 beoordeeld. Almere, Amstelveen, Haarlem en Hilversum worden beter dan gemiddeld beoordeeld als het gaat om recreatievoorzieningen en de gemeente Zaanstad krijgt het laagste rapportcijfer (6,7).

Figuur 4.13 Rapportcijfer winkelveorzieningen in de gemeente

Amstelveen, Amsterdam en Haarlem worden goed beoordeeld wat betreft de aanwezige winkelveorzieningen. Almere, Haarlemmermeer en Zaanstad krijgen volgens hun nieuwe inwoners een rapportcijfer dat opvallend lager ligt dan het gemiddelde (7,5).

5 Zoekgedrag op woningmarkt

In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke wijze vestigers hebben gezocht naar hun huidige woning. Dit kan door het gebruik van intermediairen als de makelaar, de woningbouwvereniging of familie en vrienden en door het raadplegen van informatiebronnen zoals het internet of de Woonkrant. Daarnaast wordt ook ingegaan op de zoekduur op de woningmarkt.

5.1 Informatiebronnen

Het aantal kanalen dat bij het zoeken naar een woning is geraadpleegd, loopt op tot twaalf. Zes van iedere tien vestigers hebben één kanaal gehanteerd, twee van iedere tien hebben er twee geraadpleegd en 18% heeft er drie of meer gebruikt.

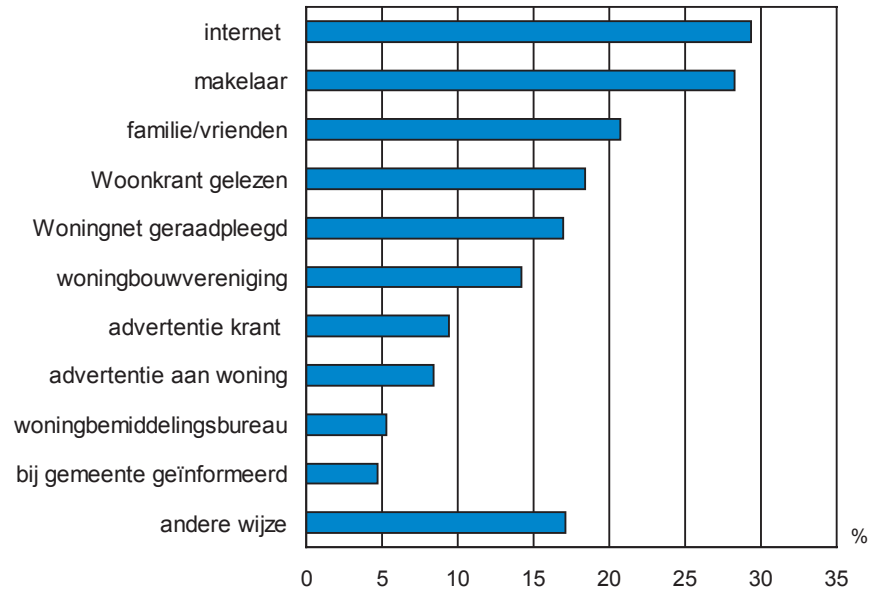
De makelaar en advertenties op internet zijn de belangrijkste zoekkanalen op de regionale woningmarkt (respectievelijk door 28% en 29% genoemd). Het informele circuit van familie en vrienden is goed voor een vijfde van de gehanteerde bronnen of intermediairen.

Het gebruik van bepaalde informatiebronnen of intermediairen varieert met het type woning waarnaar wordt gezocht. Ruim een kwart van de ondervraagden heeft met de hulp van een makelaar een woning gevonden. De makelaar wordt het meest ingeschakeld door mensen die op zoek zijn naar een vrijstaande woning of een eengezinswoning. Deze groep is ook vaak (respectievelijk 37% en 35%) aan een huis gekomen via een advertentie.

Familie, vrienden en kennissen worden door alle groepen geraadpleegd, ongeacht het type huis waarin men woont.

De Woonkrant, Woningnet en de woningbouwvereniging zijn bronnen geweest voor respondenten die in een etagewoning wonen, jongerenwoning of seniorenwoning wonen.

Figuur 5.1 Bron of intermediair voor huidige woning

Het zoekproces bij mensen die een woning willen huren verloopt anders dan bij mensen die op zoek zijn naar een koopwoning. Uit de volgende tabel valt af te lezen dat huurders in het bijzonder hebben gezocht via de woningbouwvereniging (28%), op Woningnet (27%), bij familie, vrienden of kennissen (27%) en via de Woonkrant (24%). Kopers hebben vooral gezocht met een makelaar (46%) of via internet (39%). Ook geldt voor een deel van hen dat ze via familie, vrienden of kennissen hun koopwoning hebben gezocht (15%). Deze informatiebronnen en intermediairen sluiten elkaar niet uit; vaak wordt een combinatie van deze kanalen gehanteerd.

Tabel 5.2 Informatiebronnen van huurders en kopers (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	huur	koop
makelaar	10	46
woningbouwvereniging	28	2
woningbemiddelingsbureau	11	1
gereageerd op koop, huur-advertentieposter aan woning	7	10
projectontwikkelaar	0	3
geïnformeerd bij bouwplaats, aannemer	0	1
geïnformeerd, ingeschreven bij gemeente	6	4
familie, vrienden, kennissen	27	15
Woonkrant gelezen	24	13
Woningnet geraadpleegd	27	8
advertentie in krant gelezen	10	9
advertentie op internet gelezen	14	39
andere wijze	18	17
niet gezocht	7	3

Er bestaan tussen gemeenten verschillen in het zoekgedrag en het gebruik van informatiebronnen. In Almere, Haarlem en Purmerend hebben vestigers vaker dan gemiddeld gebruikgemaakt van de diensten van een makelaar.

Het internet is een medium dat veelvuldig wordt gebruikt bij het zoeken naar een woning. Vestigers woonachtig in Hilversum, Almere en Zaanstad noemen dit kanaal wat vaker dan gemiddeld.

Vestigers woonachtig in Amstelveen hebben relatief vaak Woningnet geraadpleegd.

Amsterdammers zijn relatief vaak aan hun huidige woning gekomen via familie, vrienden en kennissen (door 38% genoemd), en dit geldt voor hen ook opvallend vaker dan voor de vestigers uit andere gemeenten. Naast Amsterdammers zijn ook de vestigers uit Haarlem en Hilversum vaker dan gemiddeld aan hun huidige woning gekomen via het informele circuit. In Zaanstad is de Woonkrant veel genoemd, evenals Woningnet.

Tabel 5.3 Vestigers naar bron/intermediair (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	advertentie op internet	makelaar	familie, vrienden, kennissen	Woonkrant	andere wijze	Woningnet	woning- bouw- vereniging
Almere	34	34	12	15	16	16	15
Amstelveen	27	24	14	17	19	22	17
Amsterdam	21	21	38	17	19	22	22
Haarlem	32	33	25	15	21	10	10
Haarlemmermeer	30	23	18	21	14	18	9
Hilversum	35	31	24	21	16	12	15
Purmerend	24	33	17	19	16	16	13
Zaanstad	33	28	16	23	16	20	11
totaal respons	29	28	21	18	17	17	14

5.2 Zoekduur op woningmarkt

Het vinden van een woning kan soms zeer snel gebeuren, maar het kan ook zeer lang duren. De zoekduur varieert van korter dan één maand tot tien jaar.

Gemiddeld hebben vestigers tien maanden naar een woning gezocht. De helft van de vestigers heeft binnen zes maanden een woning gevonden.

In onderstaande tabel is de gemiddelde zoekduur per gemeente voor koop- en huurwoningen vermeld. Niet-zelfstandige woonruimte is buiten beschouwing gelaten. Het vinden van een huurwoning duurt langer dan het verkrijgen van een koopwoning. Op de huurmarkt zijn de snelste tijden gerealiseerd in Hilversum, Haarlem en Almere. Het vinden van een huurwoning in Haarlemmermeer en Zaanstad duurt het langst. Ook op de koopmarkt scoren Haarlem, Hilversum en Almere volgens opgave van de vestigers de kortste zoektijden.

Tabel 5.4 Gemeenten van vestigers naar gemiddelde zoekduur (in maanden)

	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad	totaal respons
huurwoning	12,1	14,7	13,7	11,2	22,7	8,4	17,2	19,2	14,6
koopwoning	6,1	8,4	8,5	5,9	8,9	6,5	7,7	7,3	7,3
totaal respons	7,9	12,5	11,1	7,6	12,5	6,9	10,7	11,3	10,1

6 De toekomst

Voor sommige vestigers is hun huidige nieuwe woongemeente het voorlopige eindpunt in hun wooncarrière; voor anderen is het één van de nog vele te maken stappen. Vestigers is gevraagd naar de toekomst te kijken en een inschatting te willen maken of zij binnen twee jaar zullen verhuizen. Daarnaast is gevraagd wat voor hen motieven zijn om uit de huidige gemeente te vertrekken. Allereerst zal worden gekeken of vestigers, in het geval dat ze zouden verhuizen, weer zouden kiezen voor dezelfde gemeente of voor een andere gemeente.

6.1 Andere gemeente als nieuwe bestemming

De tevredenheid met een gemeente kan, naast het geven van rapportcijfers voor diverse aspecten van een gemeente, worden afgeleid uit het feit of mensen als ze zouden moeten verhuizen weer voor dezelfde gemeente zouden kiezen. Dit blijkt voor ruim de helft van de respondenten het geval te zijn (55%). Vier van iedere tien ondervraagden zeggen echter voor een andere gemeente te kiezen (42%) en vier procent van de vestigers kan die keus nu nog niet maken.

Amsterdammers en vestigers uit Haarlem zeggen het vaakst weer voor dezelfde gemeente te kiezen, vestigers uit Haarlemmermeer doen dit het minst vaak.

Tabel 6.1 Indien u zou verhuizen zou u dan weer kiezen voor dezelfde gemeente of voor een andere gemeente? (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	woongemeente	andere gemeente	weet (nog) niet
Amsterdam	68	29	3
Haarlem	61	35	4
Amstelveen	59	36	2
Purmerend	57	41	2
Zaanstad	54	42	5
Hilversum	48	47	4
Almere	48	50	5
Haarlemmermeer	41	56	4
totaal respons	55	42	4

Degenen die weten naar welke andere gemeente ze zouden willen verhuizen noemen Amsterdam het meest (18%). De overige RSA-gemeenten worden in mindere mate genoemd. Een andere gemeente in de regio en een andere gemeente in Nederland worden ook door een groot deel van de ondervraagden aangegeven als mogelijke nieuwe woonplaats.

Een derde (32%) weet niet naar welke andere gemeente ze zouden willen verhuizen.

Voor de ondervraagde vestigers uit alle gemeenten geldt dat het grootste deel in geval van verhuizing weer voor de eigen gemeente zou kiezen. Daarnaast weet een groot deel

van de ondervraagden die in een andere gemeente zouden willen wonen, niet in welke andere gemeente dat dan zou kunnen zijn. Hieronder zijn de meest genoemde voorkeuren vermeld van de vestigers die *wel* een (aantal) gemeente(n) wisten te noemen.

Tabel 6.2 Gemeenten van vestigers naar optie nieuwe bestemming (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad	totaal respons
<i>overwogen gemeente</i>									
Almere		3	6	0	2	4	3	6	3
Amersfoort	4		3	1	1	4	0	0	2
Amstelveen	6	0	6	1	9	0	4	2	4
Amsterdam	19	41		18	20	13	17	18	18
Diemen	5	1	1	0	1	2	3	1	2
Haarlem	5	7	8		10	3	7	5	6
Haarlemmermeer	2	6	5	2		1	2	3	2
Hilversum	8	0	5	0	2		1	0	2
Purmerend	0	0	2	0	0	1		1	1
Utrecht	6	0	7	3	0	10	2	2	4
Zaanstad	1	2	3	0	5	1	3		2
andere gemeente in regio	11	9	17	23	19	21	16	20	17
andere gemeente in Nederland	17	10	21	13	9	14	9	8	13
geen voorkeur	7	6	8	7	13	14	8	10	9
weet niet	36	25	30	39	30	26	35	35	32

Voor de vestigers uit Almere is Amsterdam een veel genoemde keus (19%). Daarnaast zou een deel in een andere gemeente in Nederland willen wonen (17%) en zou een wat kleiner deel in een andere gemeente in de regio willen wonen (11%).

Het grootste deel van de vestigers uit Amstelveen kiest voor Amsterdam (41%), de overige gemeenten worden in veel mindere mate genoemd.

Amsterdammers hebben de meeste voorkeur voor een andere gemeente in Nederland (21%) of een andere gemeente in de regio (17%). Daarnaast zou Haarlem voor 8% een goede optie zijn.

Opvallend is dat Haarlemmers duidelijk minder vaak kiezen voor één van de RSA-gemeenten: geen van de vestigers uit Haarlem heeft Zaanstad, Almere, Purmerend, Hilversum, Haarlem en Diemen genoemd als mogelijke woongemeente. Voor een groot deel van de Haarlemmers is een andere gemeente in de regio een optie (23%) of Amsterdam (18%).

Amsterdam (20%) en een andere dan de genoemde gemeenten in de regio (19%) zijn de twee meest genoemde antwoorden van de respondenten die zich in Haarlemmermeer hebben gevestigd.

Vestigers uit Hilversum geven relatief vaker de voorkeur aan een andere gemeente in de regio (22%) dan aan de andere genoemde gemeenten. Wel blijken ook hier Amsterdam (13%) en een andere gemeente in Nederland (15%) door redelijk wat ondervraagden te worden genoemd.

Ook vestigers uit Purmerend noemen vaak de gemeente Amsterdam (17%), een bijna even groot deel noemt echter een andere dan de genoemde gemeenten in de regio (16%).

De vestigers uit Zaanstad willen het liefst in de regio blijven wonen, 20% zou voor een andere dan de genoemde gemeenten in de regio kiezen en 18% zou in Amsterdam willen wonen.

Degenen die er de voorkeur aangeven om weer in dezelfde gemeente te gaan wonen blijken in alle gemeenten met name ouderen te zijn.

Leeftijdsgroepen en type huishouden

Bij de vestigers die hebben aangegeven een andere gemeente te overwegen bij een eventuele verhuizing is gekeken of er verschillen bestaan wat betreft leeftijd en type huishouden. Bij de leeftijdsgroepen is onderscheid gemaakt in drie categorieën, 18-34 jarigen, 35-54 jarigen en 55 plussers. Bij het huishoudentype is onderscheid gemaakt naar alleenstaanden en meerpersoonshuishoudens. Zoals uit onderstaande tabel valt af te lezen zijn er bij een aantal gemeenten verschillen tussen leeftijdsgroepen en typen huishouden waarneembaar. In Amstelveen, Almere en Haarlemmermeer geldt dat de jongere vestigers relatief vaker dan de oudere vestigers aangeven een andere gemeente te overwegen. In Haarlem zijn het met name de 55 plussers die vaker een andere gemeente in overweging zouden nemen, in Hilversum en Zaanstad zijn het naast de ouderen ook vaak de jongere vestigers die een andere gemeente zouden overwegen. Bij de gemeente Purmerend valt op dat ouderen veel minder vaak een andere gemeente als alternatief hebben, zij blijven liever in de huidige gemeente wonen. Bij de gemeente Amsterdam ten slotte zijn er nauwelijks verschillen tussen leeftijdsgroepen waarneembaar.

Wat betreft het huishoudentype blijkt dat in de meeste gevallen alleenstaanden vaker voor een andere gemeente zouden kiezen dan meerpersoonshuishoudens. Alleenstaanden zijn doorgaans flexibeler op de woningmarkt en verhuizen ook vaker op het moment dat zij gaan samenwonen.

Uitzonderingen hierop zijn Haarlem en Purmerend, waar de twee groepen niet van elkaar verschillen en Amsterdam, waar meerpersoonshuishoudens vaker een andere gemeente overwegen dan alleenstaanden. Dit is kenmerkend voor Amsterdam waar het moeilijker is een geschikte of betaalbare woning voor een gezin te vinden.

Tabel 6.3 Vestigers die een andere gemeente zouden overwegen, naar leeftijdsgroep en huishoudentype (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad
<i>leeftijd</i>								
18-34 jaar	54	44	29	34	62	52	44	44
35-54 jaar	48	30	34	38	51	42	47	39
55 plussers	44	18	26	46	44	49	24	53
<i>huishoudentype</i>								
alleenstaand	58	43	21	35	64	55	40	53
meerpersoons	50	29	32	35	54	46	42	40

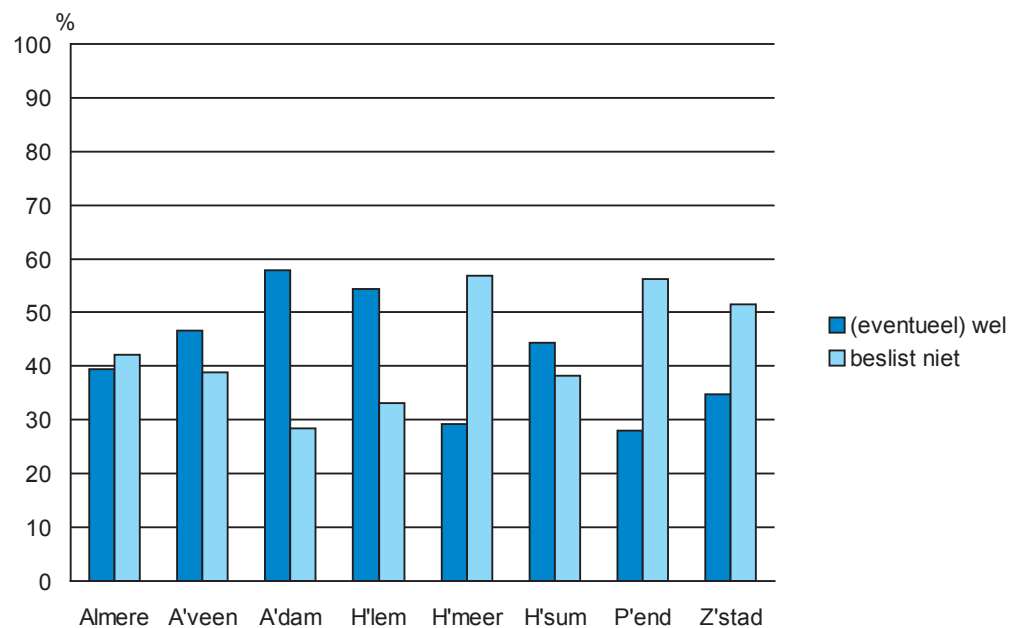
6.2 Verhuisceneidheid

De helft van de respondenten (46%) wil zeker of misschien verhuizen en een klein deel heeft reeds een andere woning gevonden (3%). Vier van iedere tien ondervraagden geven aan beslist niet binnen twee jaar te willen verhuizen (42%). Twaalf procent geeft aan niet te weten of zij binnen twee jaar willen verhuizen.

De vestigers denken hier niet in iedere gemeente hetzelfde over. Vestigers uit Zaanstad, Purmerend en Haarlemmermeer geven relatief vaak aan *niet* te willen verhuizen. Vestigers uit Amsterdam en Haarlem geven relatief vaak aan *beslist wel* of *misschien* te willen verhuizen.

In figuur 6.4 zijn de resultaten weergegeven. Wat opvalt is dat van de Amsterdammers en Haarlemmers die zich de afgelopen twee jaar in deze steden hebben gevestigd, het grootste deel aangeeft waarschijnlijk of zeker wel wil verhuizen binnen twee jaar. In Haarlemmermeer, Purmerend en Zaanstad is het percentage dat niet wil verhuizen opvallend groter dan het percentage dat zeker of misschien wil verhuizen. In de overige drie gemeenten, Almere, Amstelveen en Hilversum is het percentage vestigers dat wil verhuizen ongeveer gelijk aan het percentage dat niet wil verhuizen.

Figuur 6.4 Verhuisceneidheid (binnen twee jaar)⁶

De ondervraagden die hebben aangegeven binnen twee jaar te willen verhuizen zijn verdeeld in hun mening wat betreft hun nieuwe woonplaats. Iets meer dan de helft van de ondervraagden (53%) geeft aan naar een andere gemeente te willen verhuizen, 44% zegt binnen de huidige gemeente te willen verhuizen en 4% houdt beide bestemmingen open. Het zijn met name Amsterdammers (58%) en Haarlemmers (51%) die aangeven dat ze

⁶ De percentages tellen niet op tot 100% aangezien de vestigers die geen antwoord wisten en de vestigers die al een andere woning hebben gevonden niet zijn opgenomen in de figuur.

binnen hun eigen woongemeente willen verhuizen, de overige vestigers willen vaker naar een andere gemeente verhuizen.

Wat opvalt is dat, hoewel een groter deel van de vestigers uit Amsterdam en Haarlem aangeeft te willen verhuizen, zij met name *binnen* hun huidige woonplaats een andere woning zoeken. In de overige gemeenten is het aandeel vestigers dat beslist niet wil verhuizen veel groter, en diegenen die wel willen verhuizen, willen dan ook relatief vaak naar een andere gemeente verhuizen.

Van de Amsterdammers die hebben aangegeven te willen verhuizen zegt ruim een kwart te willen vertrekken naar een andere gemeente in Nederland (28%). Een vijfde zegt nog helemaal geen idee te hebben (21%). Zeventien procent noemt het buitenland, 16% noemt Almere, 14% Haarlem en 13% een andere gemeente in de buurt.

Vestigers uit Zaanstad geven aan graag naar Amsterdam te willen verhuizen (30%), 21% noemt een andere regio in de buurt, 17% noemt het buitenland en 27% heeft nog geen idee.

Amsterdam is ook voor de vestigers uit Almere een veel genoemde woonplaats (21%). Ook noemt 22% een andere gemeente in Nederland als optie, noemt 11% het buitenland en zegt 28% nog geen idee te hebben.

Een kwart van de vestigers uit Purmerend zou graag willen verhuizen naar een andere gemeente in de buurt (25%), nog eens een kwart (24%) wil naar Amsterdam verhuizen en eenzelfde deel (24%) heeft hier nog geen idee over.

Voor de vestigers uit Amstelveen is Amsterdam de meest genoemde optie (44%).

Volgens 18% is het buitenland een optie, 15% noemt een andere gemeente in Nederland en een even groot deel heeft nog geen idee (15%).

De vestigers uit Haarlemmermeer willen het liefst in de buurt blijven wonen: 32% noemt een andere gemeente in de buurt, 31% noemt Amsterdam en 18% heeft nog geen idee.

Voor de vestigers uit Hilversum zijn naast een andere gemeente in de buurt (28%) of in Nederland (18%) Amsterdam (17%) en Utrecht (10%) mogelijke woonplaatsen.

De Haarlemmers die wel een idee hebben over waar ze eventueel zouden willen gaan wonen geven vooral aan dat zij het liefst in een andere gemeente in de buurt (23%), in Amsterdam (19%), in het buitenland (17%) of in een andere gemeente in de regio (13%) zouden willen wonen.

6.3 Mogelijke vertrekmotieven

Bij een verhuizing kunnen naast vestigingsmotieven, de zogenaamde pull-factoren, ook vertrekmotieven, de push-factoren, een rol spelen. Hierbij valt te denken aan motieven die te maken hebben met de woning (een te kleine woning) of met de buurt (de buurt bevalt niet). Aan de vestigers is gevraagd of zij binnen twee jaar uit de huidige gemeente zouden willen verhuizen. De respondenten die zeker of misschien willen verhuizen is gevraagd wat voor redenen zij hiervoor hebben.

In het onderzoek zijn ongeveer twintig mogelijke vertrekredenen aan de respondenten voorgelegd. Evenals bij de vestigingsmotieven zijn ook bij de vertrekmotieven de verschillende motieven gegroepeerd in domeinen. Het gaat om de volgende vier domeinen: persoonlijke omstandigheden, woning, omgeving en voorzieningen. Het meest genoemde motief om uit de woongemeente te vertrekken heeft betrekking op de woning

van mensen. Dit motief is door 62% van de respondenten genoemd. Een derde (32%) van de betreffende vestigers noemt persoonlijke omstandigheden als motief om te vertrekken, twee van iedere tien respondenten (22%) noemen redenen die met de omgeving te maken hebben en 18% noemt (het ontbreken van) voorzieningen als vertrekmotief. In onderstaande tabel staan de genoemde vertrekmotieven per gemeente weergegeven.

Tabel 6.5 Mogelijke vertrekmotieven per gemeente (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	persoonlijke			
	woning	omstandigheden	omgeving	voorzieningen
Almere	45	32	21	22
Amstelveen	65	34	15	5
Amsterdam	69	38	28	19
Haarlem	72	35	16	16
Haarlemmermeer	52	40	17	19
Hilversum	67	29	23	26
Purmerend	52	24	26	18
Zaanstad	61	21	31	23
totaal respons	62	32	22	18

De woning als vertrekmotief wordt in Haarlem, Amsterdam en Hilversum relatief vaak genoemd (respectievelijk 72%, 69% en 67%). In Almere, Haarlemmermeer en Purmerend zeggen de respondenten veel minder vaak dat de woning een rol speelt bij een eventuele verhuizing (respectievelijk 45%, 52% en 52%).

Persoonlijke omstandigheden zijn met name voor de respondenten uit Haarlemmermeer (40%) en Amsterdam (38%) redenen om te verhuizen uit de huidige woongemeente. In Zaanstad (21%) en Purmerend (24%) lijken deze factoren een veel minder belangrijke rol te spelen.

Respondenten uit Zaanstad, Amsterdam en Purmerend geven vaker dan gemiddeld aan dat de omgeving een motief is om te verhuizen (respectievelijk 31%, 28% en 26%). Voor respondenten uit Amstelveen (15%) en Haarlemmermeer (17%) spelen omgevingsmotieven veel minder een rol.

Voorzieningen spelen vooral een rol bij vestigers uit Hilversum (26%), Zaanstad (23%) en Almere (22%). Respondenten uit Amstelveen noemen voorzieningen nauwelijks als verhuismotief (5%).

Indien we kijken naar de vertrekmotieven die aan de vier domeinen ten grondslag liggen dan blijkt dat de meest genoemde reden om te vertrekken de te kleine woning is (zie tabel 6.6). Bijna de helft van de respondenten die misschien of zeker willen verhuizen noemt een te kleine woning als reden (47%). Daarnaast noemt een kwart (24%) het ontbreken van of een te kleine tuin/balkon als verhuisreden. Omstandigheden in werk of studie worden door 20% genoemd, 15% noemt de prijs van de woning en eveneens 15% noemt overlast. Ook de slechte kwaliteit van de woning en veranderde omstandigheden in het huishouden worden genoemd, beide door 11% van de respondenten.

De vertrekredenen verschillen per gemeente. Wat opvalt is dat in Almere redenen als het niet meer bevallen van de gemeente, onvoldoende voorzieningen en criminaliteit vaker dan gemiddeld worden genoemd.

In Amstelveen worden motieven als een te kleine woning en omstandigheden in werk of studie vaker dan gemiddeld genoemd.

In Amsterdam is er een grotere variëteit aan genoemde motieven. De te kleine woning, het ontbreken van of een te kleine tuin/balkon, omstandigheden in werk of studie, overlast en criminaliteit worden alle meer dan gemiddeld genoemd door de vestigers.

Haarlemmers zouden uit Haarlem willen vertrekken door de te kleine woning, het ontbreken van of een te kleine tuin/balkon, de prijs van de woning en de slechte kwaliteit van de woning.

In Haarlemmermeer spelen omstandigheden in werk of studie, het niet meer bevallen van de gemeente en onvoldoende voorzieningen een rol bij een eventuele verhuizing.

Vestigers uit Hilversum geven meer dan gemiddeld aan te zouden willen verhuizen door de hoge prijs van de woning, de slechte kwaliteit van de woning, onvoldoende of dure parkeervoorzieningen en het weinige groen in de buurt.

In Purmerend spelen overlast en onvoldoende voorzieningen meer dan gemiddeld een rol bij een eventuele verhuizing.

In Zaanstad ten slotte worden ook diverse motieven meer dan gemiddeld genoemd.

Overlast, omstandigheden in het huishouden, criminaliteit, onvoldoende voorzieningen en onvoldoende scholen worden allen meer dan gemiddeld genoemd als verhuisredenen.

Tabel 6.6 Vertrekredenen van de vestigers uit de acht gemeenten (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad	totaal respons
te kleine woning	37	54	50	55	36	49	39	42	47
geen of kleine tuin, balkon	11	20	29	36	17	27	17	22	24
omstandigheden in werk/studie	16	25	27	23	26	17	13	5	20
prijs van de woning	7	14	18	22	15	20	7	13	15
overlast (buren/vervuiling)	12	10	20	13	10	17	22	18	15
slechte kwaliteit woning	3	6	13	15	8	18	10	9	11
omstandigheden in huishouden	7	11	13	12	7	10	11	16	11
weinig/dure parkeervoorzien.	3	2	8	10	7	21	6	8	8
criminaliteit in buurt	10	5	11	2	6	6	4	13	7
onvoldoende speelvoorzien.	9	2	8	5	1	6	9	5	6
te weinig groen in buurt	3	2	6	5	7	10	3	6	5
deze gemeente bevalt niet meer	11	2	2	3	13	6	1	6	5
buurt verkeersonveilig voor kind	3	2	4	3	0	6	6	6	4
woonomgeving ging achteruit	5	1	4	5	3	2	6	2	4
onvoldoende voorzieningen	12	1	2	0	8	1	7	9	4
onvoldoende scholen	4	0	2	0	1	1	1	7	2
te grote woning	1	0	1	1	3	2	0	0	1

Conclusies

In dit afsluitende hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten samengevat en enkele conclusies getrokken.

Belangrijkste vestigingsmotieven

De eerste onderzoeksvraag betreft de motieven van mensen om zich een gemeente te vestigen. Bij de keuze voor een nieuwe gemeente spelen uiteenlopende motieven mee; motieven die te maken hebben met de woning, persoonlijke omstandigheden, de woonbuurt, voorzieningen of de bereikbaarheid. Tussen gemeenten bestaan niet alleen opmerkelijke verschillen maar ook overeenkomsten in vestigingsmotieven.

Het is opvallend dat in Almere en Haarlemmermeer drie van de vijf belangrijkste verhuis-motieven te maken hebben met de woning. Vestigers uit beide gemeenten noemen de grotere woning en de makkelijke beschikbaarheid van een nieuwe woning. Daarnaast wordt in Almere de goedkope woning genoemd en in Haarlemmermeer de beschikbaarheid van woningen met een (grote) tuin.

In Purmerend en Zaanstad komen aspecten van de woning twee keer voor in de topvijf van belangrijkste motieven: in beide gemeenten is het volgens vestigers makkelijk om aan een grotere of goedkope woning te komen.

Deze vier gemeenten zijn gemeenten waar deze woonwensen vanwege het grote en gevarieerde aanbod van woningen makkelijker gerealiseerd kunnen worden. Mensen die voor deze gemeenten kiezen hechten meer dan in andere gemeenten belang aan het wonen en minder belang aan andere facetten zoals voorzieningen en bereikbaarheid.

In Amstelveen, Haarlem en Hilversum wordt het belang van de woning al minder sterk dan elders en spelen andere motieven vaker mee. Vestigers uit Amsterdam noemen de woning helemaal niet bij de belangrijkste vestigingsmotieven.

Persoonlijke motieven als samenwonen, gezinsuitbreiding, scheiding of dichterbij de familie wonen zijn bij vestigers uit Almere, Amsterdam, Haarlem, Hilversum en Purmerend een belangrijk motief. In de resterende drie gemeenten worden deze motieven niet naar voren gebracht.

Een prettige of veilige woonbuurt heeft bij vestigers uit zeven van de acht gemeenten mede de doorslag voor verhuizing naar de nieuwe gemeente gegeven. Alleen vestigers uit Haarlem noemen dit argument niet.

De aanwezigheid van voorzieningen in de eigen gemeente (of in een naburige gemeente), zoals uitgaansmogelijkheden, wordt alleen door Amsterdammers en inwoners van Haarlem als voornaamste vestigingsmotief genoemd.

Bereikbaarheid van werk of studie is voor vestigers uit zes gemeenten zeer belangrijk geweest. Voor vestigers uit Almere en Purmerend heeft dit motief minder zwaar gewogen.

Dynamiek op de woningmarkt

De dynamiek op de woningmarkt kan op uiteenlopende manieren worden beschreven. In dit onderzoek is vooral gekeken naar de woonsituatie waarin vestigers zich tijdens het onderzoek bevinden en naar de woonsituatie die zij in hun vorige gemeente achter hebben gelaten. De woonsituatie wordt in dit onderzoek omschreven als een zelfstandige huur- of koopwoning of een niet-zelfstandige woonruimte (inwonend, studentenflat). Er is gekeken of zich verschillen tussen gemeenten voordoen. Welke gemeenten ontvangen relatief de meeste starters, welke gemeenten zijn verhoudingsgewijs het meest in trek voor mensen op zoek naar een koopwoning en welke gemeenten trekken relatief de meeste huurders?

Starters op de woningmarkt zijn onder vestigers uit Amsterdam en Hilversum het best vertegenwoordigd. Een derde van de vestigers in Amsterdam en een kwart van de nieuwe bewoners van Hilversum hebben in deze gemeenten voor het eerst de woningmarkt betreden. Amstelveen is een gemeente die met 12% het kleinste percentage starters trekt.

Starters in Amsterdam en in Hilversum kiezen vaker dan in andere gemeenten voor een huurwoning. In Zaanstad en Haarlemmermeer maken starters vaker dan elders de stap naar een koopwoning. In de overige gemeenten is het aandeel starters dat voor een huurwoning kiest nagenoeg gelijk aan het aandeel starters dat voor een koopwoning kiest.

In Almere, Purmerend en Zaanstad heeft een kwart tot een derde van de nieuwe bewoners een woning gekocht en een huurwoning achtergelaten. In Almere komt dat bij 32% van de vestigers het vaakst van alle gemeenten voor. Het omgekeerde komt overigens ook, maar in beperkte mate, voor.

Amsterdamse vestigers hebben het minst hun oude huurwoning voor een koopwoning kunnen verruilen (9%).

De gemeenten Amstelveen en Zaanstad zien vaker vestigers die liever (of noodgedwongen) een woning blijven huren (een vijfde deel): zij hebben ook een huurwoning in hun vorige woonplaats achterlaten. Haarlem en Hilversum trekken het kleinste percentage mensen dat ook daar wil blijven huren (11%).

Haarlemmermeer is een gemeente met vestigers die het vaakst een koopwoning achterlaten en in deze gemeente een woning kopen. Drie van iedere tien vestigers in Haarlemmermeer (28%) verruilen hun koopwoning voor een andere koopwoning. In Purmerend en Hilversum deden twee van iedere tien vestigers dit.

In Amsterdam is dit gebeurd bij 6% van de vestigers, het kleinste percentage van alle gemeenten.

Vestiging allochtonen

De grote gemeenten in de regio hebben de laatste jaren een sterke toename gekend van het aantal inwoners met een niet-westerse achtergrond. Deze toename was zelfs sterker dan in Amsterdam.

Niet-westerse allochtonen uit Amsterdam vertrekken ook steeds vaker naar de regio. Met name Almere is sterk in trek bij deze groep. Daarnaast verhuizen allochtonen uit Amsterdam vaker naar andere grote gemeenten in de regio, zoals Purmerend en Zaanstad.

Dit ruimtelijke proces is de laatste jaren goed op gang gekomen. Voor de toekomst mag verwacht worden dat 'Amsterdamse' allochtonen vaker dan voorheen ook in de regio naar een woning zullen zoeken. Vraagstukken over etnische minderheden beperken zich niet langer tot Amsterdam, maar strekken zich ook uit naar de grote regiogemeenten.

Typologie gemeenten

In het onderstaande schema is voor enkele belangrijke kenmerken van de vestigers een typologie naar gemeenten opgenomen.

Gemeenten naar kenmerken vestigers (in procenten van alle vestigers per gemeente)

	Almere	A'veen	A'dam	H'lem	H'meer	H'sum	P'end	Z'stad
huishoudens met kinderen	47	20	15	20	44	25	39	34
huishoudens zonder kinderen	35	21	51	43	35	39	44	42
alleenstaanden	11	56	23	28	19	31	11	16
18-34 jarigen	60	55	77	74	52	63	49	61
55-plussers	9	12	4	6	11	8	19	9
niet-westerse allochtonen	40	21	24	16	23	24	23	33
laag opgeleiden	30	15	9	8	22	20	32	27
middelbaar opgeleiden	37	33	37	36	34	28	41	38
hoog opgeleiden	33	52	54	56	44	52	27	35
afkomstig uit Amsterdam	34	49		28	36	15	51	57
belangrijkste vestigingsmotief 1	woning-grootte	woon-buurt	bij werk	persoon-lijk	woning-grootte	persoon-lijk	woning-grootte	woning-grootte
belangrijkste vestigingsmotief 2	woon-buurt	bij grote stad	persoon-lijk	bij werk	woon-buurt	bij werk	woon-buurt	woon-buurt
belangrijkste vestigingsmotief 3	persoon-lijk	bij werk	ander werk	woning-grootte	bij werk	bij familie	persoon-lijk	bij grote stad
huurwoning	31	32	49	28	28	35	34	33
koopwoning	63	42	25	51	66	50	62	61
starters								
woningmarkt van huur- naar huurwoning	21	12	33	21	17	24	19	20
van huur- naar huurwoning	15	22	16	11	17	11	18	20
van huur- naar koopwoning	32	20	9	22	24	17	26	26
van koop- naar koopwoning	17	15	6	16	28	21	22	17
verhuisgeneigd (binnen 2 jaar)	40	47	58	54	29	44	28	35

Almere

Almere is een echte gezinsstad waarin mensen snel een (grotere) woning kunnen krijgen. De vestigers in Almere bewonen dan ook vaak eengezinswoningen en er wordt door hen vaker een woning gekocht dan gehuurd.

De woonbuurt is een belangrijk motief om naar Almere te verhuizen, de kindvriendelijke omgeving is een veelgenoemd motief. Daarnaast spelen ook persoonlijke redenen, zoals bijvoorbeeld samenwonen, huwelijk of gezinsuitbreiding, een rol.

Almere is een aantrekkelijke gemeente voor gezinnen met kinderen. Alleenstaanden onder vestigers zijn, in vergelijking met de overige RSA-gemeenten (behalve Purmerend), sterk ondervertegenwoordigd. Er zijn in Almere geen bepaalde leeftijdsgroepen die zich meer dan gemiddeld in deze gemeente vestigen.

Almere trekt van alle gemeenten naar verhouding veel allochtonen aan, met name Surinamers/Antillianen/Arubanen en overige niet-westerse allochtonen.

Wat opleiding betreft valt op dat zich in Almere, evenals in Purmerend, meer dan in de andere RSA-gemeenten, laag opgeleiden hebben gevestigd. Op inkomensniveau doen zich echter onder de vestigers in Almere geen verschillen met het gemiddelde voor alle gemeenten voor.

Amstelveen

Amstelveen is een gemeente die vooral aantrekkelijk is voor ouderen en studenten. De bereikbaarheid van de stad, de aanwezigheid van voorzieningen, studie en werk alsmede de nabijheid van Amsterdam met al haar voorzieningen maken Amstelveen aantrekkelijk om in te wonen. Bovenal wordt de woonbuurt als prettig ervaren.

De groep die zich meer dan gemiddeld in de stad vestigt bestaat uit personen van 45 jaar en ouder. Ook alleenstaanden trekken veel naar Amstelveen. Het zijn met name westerse mensen die zich meer dan gemiddeld in deze stad vestigen. Mede door de vele afgestudeerden en hoogwaardige werkgelegenheid is Amstelveen rijk aan hoog opgeleiden.

Er vestigen zich vooral mensen met een laag inkomen, onder wie werkende jongeren en studerende in de leeftijd 18-34 jaar.

De woningen waarin men zich vestigt zijn relatief vaak etagewoningen en jongerenwoningen. De meest voorkomende woonsituatie onder deze vestigers is een studentenflat of jongerenwoning.

Amsterdam

Amsterdam trekt van alle onderzochte gemeenten met ruim 22.000 personen (in 2002) het hoogste aantal vestigers. Daarnaast vertrekken jaarlijks ook veel mensen uit de stad naar regiogemeenten of elders.

Voor de vestigers die zich in de hoofdstad hebben gevestigd is de woning niet het meest belangrijkste vestigingsmotief. Integendeel zelfs, dit facet ontbreekt in de topvijf van belangrijkste vestigingsmotieven. Motieven om naar Amsterdam te verhuizen hebben te maken met werk (dichterbij het werk of een andere baan) en persoonlijke redenen.

Amsterdam fungeert voor vestigers als start- of vervolgplaats van de onderwijs- of arbeidscarrière. Het zijn vooral studenten, hoog opgeleide starters en carrièremakers op de arbeidsmarkt die Amsterdam een aantrekkelijke woonplaats vinden. Een derde van de vestigers is een starter op de woningmarkt, het hoogste percentage van de onderzochte gemeenten.

Amsterdam trekt veel jongeren aan: 38% van de vestigers is 18-24 jaar. Daarnaast heeft de stad een sterke aantrekkingskracht op alleenstaanden en stellen zonder kinderen.

De stad is aantrekkelijk voor middelbaar en hoog opgeleiden op zoek naar werk en een stedelijk milieu dat aan hun wensen voldoet: hooggewaardeerde uitgaansvoorzieningen, culturele voorzieningen, andere voorzieningen en gelijkgestemde leeftijdsgenoten. Mede door het substantiële aandeel studenten (30%) onder de nieuwe bewoners ligt het inkomen lager dan gemiddeld.

Nieuwe Amsterdammers bewonen boven gemiddeld een etagewoning in de huursector of een studentenwoning.

Haarlem

Haarlem is voor vestigers een aantrekkelijke stad, omdat het grotere woonruimte biedt en de woning dicht bij het werk is gelegen. Voor een groot deel van de vestigers hebben ook persoonlijke redenen meegespeeld bij de beslissing naar Haarlem te verhuizen.

Het zijn met name 18-34 jarigen die zich in Haarlem vestigen. Een groot deel is alleenstaande of maakt deel uit van een huishouden zonder kinderen.

Het aandeel Nederlandse vestigers in deze stad is het hoogst van alle onderzochte gemeenten; de overige etnische groepen vestigen zich niet meer dan gemiddeld in Haarlem. Haarlem trekt net als Amsterdam veel middelbaar en hoog opgeleiden aan, onder wie studenten, afgestudeerden en mensen met een betaalde baan.

In tegenstelling tot de nieuwe bewoners van Amstelveen en Amsterdam kenmerken de vestigers in Haarlem zich wel door een hoog inkomen.

Etagewoningen in particuliere verhuur en studentenwoningen worden relatief veel bewoond door de Haarlemse vestigers.

Haarlemmermeer

Haarlemmermeer bestaat uit 26 kernen en grenst aan 13 buurgemeenten. De grootste kernen zijn Hoofddorp, Nieuw-Vennep, Badhoevedorp en Zwanenburg. Kenmerkend voor Haarlemmermeer zijn de tegenstellingen: verstedelijking tegenover platteland, grootschaligheid tegenover kleinschaligheid, high-tech tegenover agrarische bedrijvigheid. Woningbouw speelt in Haarlemmermeer een belangrijke rol. Tot 2005 zijn er worden woningen gebouwd in de Vinexwijken bij Nieuw-Vennep (Getsewoud), Hoofddorp (Floriande) en Vijfhuizen (Stellinghof).

Voor vestigers in Haarlemmermeer staat ruimte centraal: de woninggrootte en de woonomgeving zijn belangrijke motieven om naar de gemeente te verhuizen. Daarnaast is de nabijheid van werk een belangrijk vestigingsmotief.

Het grootste gedeelte van de vestigers is afkomstig uit Amsterdam. Daarnaast trekt Haarlemmermeer ook relatief veel mensen uit Haarlem. Vestigers in Haarlemmermeer hebben relatief veel andere gemeenten overwogen voor zij uiteindelijk gekozen hebben voor een woning in Haarlemmermeer. Alternatieven waren vaak Amstelveen, Amsterdam en Haarlem.

Jonge vestigers (18-34 jaar) zijn in Haarlemmermeer ondervertegenwoordigd. Onder vestigers bevinden zich relatief veel 35-44 jarigen, meer dan in de andere gemeenten. Net als in Almere is het aandeel gezinnen met kinderen onder de vestigers hoog.

Etnische groepen zijn vertegenwoordigd onder de vestigers, maar de verdeling wijkt niet af van het gemiddelde van de onderzochte gemeenten. Vergeleken met de andere groei-gemeenten is het opleidingsniveau van de vestigers in Haarlemmermeer relatief hoog. Bovendien trekt Haarlemmermeer relatief vaak hogere inkomensgroepen aan. Meer dan in andere gemeenten betreft het mensen met betaald werk.

Door de grootschalige nieuwbouw trekt Haarlemmermeer veel vestigers. Onder de vestigers is 40% de eerste bewoner van een woning. Haarlemmermeer trekt relatief weinig starters. Met name de starter die in een huurwoning trekt blijft achter bij andere gemeenten. Ook de vestigers die een andere woning achterlaten betrekken vooral een koopwoning.

Hilversum

Hilversum moet het volgens de nieuwe bewoners hebben van de gunstige ligging (dichtbij het werk en dichtbij familie). Ook persoonlijke redenen spelen een rol bij het beslissingsproces om naar de gemeente te verhuizen.

Het zijn iets vaker 25-34 jarigen die naar Hilversum trekken, van wie een relatief groot deel alleenstaanden. Mensen met een niet-westerse achtergrond vestigen zich vaker dan gemiddeld in Hilversum. Verder kenmerkt de gemeente zich door hoog opgeleiden onder de vestigers. Wat inkomensgroepen betreft trekt Hilversum geen specifieke groepen meer dan gemiddeld aan.

Onder de woningen die door de vestigers worden bewoond zijn relatief veel vrijstaande woningen. Daarnaast bewonen vestigers vaker in particuliere huurwoningen.

Het aandeel starters onder vestigers ligt in Hilversum, samen met Amsterdam, hoger dan in andere gemeenten.

Purmerend

Naast persoonlijke redenen zijn de woninggrootte en de rustige buurt voor vestigers belangrijke redenen geweest om naar Purmerend te verhuizen.

Vestigers onderscheiden zich vooral in leeftijd; Purmerend trekt relatief veel ouderen aan. De jongste vestigers (18-24 jaar) zijn net als in Haarlemmermeer ondervertegenwoordigd. Verder zijn het veel gezinnen, al dan niet met kinderen, die in deze gemeente gaan wonen. Alleenstaanden laten Purmerend net als Almere het vaakst links liggen.

Purmerend trekt, gekeken naar etniciteit, geen specifieke groepen meer of minder dan gemiddeld aan.

Huishoudens met een inkomen in de middencategorie kiezen vooral voor Purmerend als woonplaats. Middelbaar opgeleiden zijn oververtegenwoordigd. Niet-actieven en laag opgeleiden vestigen zich ook vaker dan gemiddeld in deze gemeente – dat is niet verwonderlijk als ook veel ouderen zich in de gemeente vestigen. Daarom zijn seniorenwoningen in Purmerend in vergelijking met de andere gemeenten vaker in trek. Andere vestigers kiezen naar verhouding vaker voor een eengezinswoning.

De woningen die zij bewonen vallen veel onder sociale huur of zijn koopwoningen.

Zaanstad

Voor Zaanstad tellen de beschikbaarheid van grotere woningen, de nabijheid van voorzieningen (dichtbij de grote stad) en een prettige woonbuurt als doorslaggevende vestigingsredenen.

Er zijn geen bepaalde leeftijdsgroepen die vaker of minder vaak naar deze gemeente verhuizen.

Gezinnen met en zonder kinderen vormen de twee groepen die zich iets vaker dan gemiddeld in Zaanstad vestigen. Verder kenmerkt de gemeente zich door een grote aantrekkingskracht op niet-westerse vestigers.

Het zijn wat vaker mensen met een lage opleiding die zich hier vestigen. Verschillen tussen inkomenscategorieën of voornaamste bezigheid zijn niet waarneembaar.

De woningen die de vestigers in het bijzonder betrekken zijn eengezinswoningen of vrijstaande woningen, voornamelijk sociale huurwoningen of koopwoningen.

Beoordeling woning en woonomgeving

Vestigers is gevraagd een oordeel over hun eigen gemeente te geven. Dat is gedaan door te vragen naar een rapportcijfer voor de woning, de woonbuurt, veiligheid en allerlei voorzieningen.

In algemene zin kan worden gesteld dat het oordeel over bovengenoemde aspecten op een enkele uitzondering na geen verschillen tussen gemeenten opleveren. De meeste vestigers oordelen positief over de bovengenoemde aspecten.

De woning wordt door alle respondenten met gemiddeld een 7,5 beoordeeld. In Almere, Haarlemmermeer en Purmerend wordt iets positiever over de woning geoordeeld dan in andere gemeenten.

Het algemene oordeel over de woonbuurt wordt gemiddeld gewaardeerd met een 7,3. De gemeenten verschillen in waardering maar in beperkte mate van elkaar.

Wat betreft groenvoorzieningen in de buurt scoort Amstelveen hoger dan andere gemeenten. Speelgelegenheden voor jonge kinderen worden in Amstelveen, Haarlemmermeer en Zaanstad iets beter beoordeeld door ouders. Ouders in Amsterdam, Haarlem, Amstelveen en Purmerend geven voor voorzieningen voor jongeren van 12-18 jaar een gemiddeld hoger rapportcijfer. In Almere en Haarlemmermeer blijft het aanbod achter en zijn ouders hierover minder tevreden en geven een onvoldoende.

De sfeer in de buurt en de veiligheid overdag worden in alle gemeenten met respectievelijk ruim voldoende en goed beoordeeld.

In alle gemeenten zin wordt de veiligheid in de avonden met een ruime voldoende beoordeeld. De beoordeling laat enige verschillen tussen gemeenten zien. In Haarlemmermeer, Haarlem, Purmerend en Zaanstad is het rapportcijfer iets hoger dan gemiddeld, in Amsterdam en Almere iets lager dan het gemiddelde.

Uitgaansvoorzieningen krijgen in Amsterdam en Haarlem een hogere waardering. In Haarlemmermeer wordt een onvoldoende uitgedeeld. Almere en Amstelveen scoren nog een kleine voldoende.

Sportvoorzieningen krijgen van de vestigers gemiddeld een 7,1. In Amstelveen wordt een iets hoger rapportcijfer gegeven.

Recreatievoorzieningen scoren ook in Amstelveen hoger. Daarnaast bieden Almere en Haarlem hoger gewaardeerde recreatiemogelijkheden.

Winkelvoorzieningen ten slotte worden in Haarlem, Amsterdam, Amstelveen en Hilversum beter dan elders gewaardeerd.

Verhuisgeneigdheid

Vestigers hebben een hoge verhuisgeneigdheid. De helft van alle respondenten wil (eventueel) binnen twee jaar verhuizen. Vier van iedere tien vestigers geven aan beslist niet te willen verhuizen.

De verhuisgeneigdheid is het sterkst onder vestigers uit Amsterdam en Haarlem. Een groot deel van deze mensen wil dan het liefst binnen de eigen gemeente verhuizen. Daar staat tegenover dat vestigers uit Haarlemmermeer, Purmerend en Zaanstad in de komende twee jaar niet willen verhuizen. Vestigers uit Almere, Amstelveen en Hilversum zijn sterk verdeeld in hun voornemens.

Verantwoording dataverzameling

Elke gemeente heeft uit de GBA een aselechte steekproef getrokken van personen van 18 jaar en ouder die zich in 2002 of 2003 in de gemeente vanuit een andere Nederlandse gemeente hebben gevestigd en die geen kind in het huishouden zijn. Daarbij gold ook de voorwaarde dat in het geval er meer personen op hetzelfde adres wonen er maar één persoon in de steekproef mocht voorkomen.

De totale steekproef betrof 11.125 personen. Elke gemeente kon zelf de omvang van de brutosteekproef bepalen, afhankelijk van de verwachte respons. De steekproefomvang en de respons staan in de volgende tabel vermeld.

Tabel A Gemeenten naar bruto-steekproef en respons

	bruto- steekproef abs	niet te bezorgen abs	respons abs	respons %
Almere	1.695	10	470	27,9
Amstelveen	1.244	5	413	33,3
Amsterdam	2.286	5	485	21,3
Haarlem	1.300	11	413	32,0
Haarlemmermeer	1.000	0	388	38,8
Hilversum	1.200	17	409	34,6
Purmerend	1.200	8	414	34,7
Zaanstad	1.200	8	399	33,5
totaal	11.125	64	3.391	30,7

De dataverzameling vond in juni 2004 plaats. Alle steekproefpersonen hebben een schriftelijke vragenlijst ontvangen. Een aantal vragenlijsten (64) was niet te bezorgen, omdat de steekproefpersoon was verhuisd of was overleden. Twee weken na het versturen van de vragenlijsten is de voorlopige respons beoordeeld en is besloten om alle steekproefpersonen behalve uit Amsterdam te rappelleren.

Aan het onderzoek hebben 3.391 personen meegedaan door de vragenlijst voor de sluitingsdatum 15 juli ingevuld terug te sturen. Het responspercentage uitgedrukt als percentage van de steekproef exclusief kaderfouten bedraagt 30,7%.

De respons varieert met de gemeente. Geen van de gemeenten heeft een respons hoger dan 40% behaald, maar zes van de acht gemeenten hebben een bovengemiddeld responspercentage behaald. Almere en in het bijzonder Amsterdam behaalden de laagste respons.

Beoordeling respons

De respons is voor elke gemeente afzonderlijk beoordeeld op een aantal kenmerken. Er is gekeken of de respons voor de kenmerken samenstelling huishouden, etniciteit en leeftijd een afspiegeling vormt van de populatie vestigers.

In de gemeenten Almere, Amstelveen, Haarlemmermeer, Hilversum en Purmerend waren personen uit een meerpersoonshuishouden oververtegenwoordigd. Hiervoor is de respons gecorrigeerd. In Amsterdam, Haarlem en Zaanstad week de respons voor dit kenmerk niet significant af van de populatie vestigers.

De respons van alle gemeenten is vervolgens gecorrigeerd voor de kenmerken etniciteit (voornamelijk oververtegenwoordiging van autochtonen) en leeftijd (oververtegenwoordiging van oudere leeftijdsgroepen).

Na deze correcties vormt de respons voor de gemeenten afzonderlijk een getrouwe afspiegeling van de populatie vestigers voor de bovengenoemde kenmerken.

Betrouwbaarheid

Het is gebruikelijk bij enquêteonderzoek betrouwbaarheidsmarges aan te geven. In de volgende tabel zijn deze marges voor een aantal relevante getallen aangegeven. De afwijkingmarges gelden voor een normale verdeling en een betrouwbaarheid van 95%. Wat betekent dit? Bij een totaal van 3.000 respondenten van wie 25% ja zegt op de vraag "Bent u hiermee tevreden?", ligt dit percentage in 95% van de gevallen in werkelijkheid tussen 23,5% en 26,5%. Genoemde marges gelden bij benadering.

Tabel B 95%-Betrouwbaarheidsmarges bij gegeven absoluut aantal en percentage

subtotaal in tabel	percentage in tabel			
	5% ja 95% nee	10% ja 90% nee	25% ja 75% nee	50% ja 50% nee
100	4,9	6,4	8,9	10,2
400	2,3	3,1	4,4	5,0
500	2,0	2,8	4,0	4,6
1000	1,4	1,9	2,7	3,2
1500	1,1	1,5	2,3	2,6
2000	1,0	1,3	1,9	2,2
3000	0,8	1,0	1,5	1,8

Bijlage: tabellen RSA in beeld

Tabel 0.1 Inwoners per gemeente en regio naar leeftijd, 2003

	0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar en ouder	totaal
totaal Nederland	3.968.999	10.003.117	2.220.456	16.192.572
Groot-Rijnmond	327.916	841.540	190.184	1.359.640
Wormerland	3.875	9.559	2.076	15.510
Zaanstad	33.052	87.421	18.991	139.464
totaal Zaanstreek	36.927	96.980	21.067	154.974
Beverwijk	8.149	22.225	6.035	36.409
Castricum	8.880	20.957	5.490	35.327
Heemskerk	9.189	21.410	5.822	36.421
Uitgeest	3.229	7.190	1.353	11.772
Velsen	16.840	39.553	11.134	67.527
totaal IJmond	46.287	111.335	29.834	187.456
Bennebroek	1.151	2.874	1.282	5.307
Bloemendaal	4.171	9.382	3.492	17.045
Haarlem	31.562	93.346	22.189	147.097
Haarlemmerliede c.a.	1.488	3.308	737	5.533
Heemstede	6.065	14.279	5.416	25.760
Zandvoort	3.170	10.647	3.047	16.864
totaal Agglomeratie Haarlem	47.607	133.836	36.163	217.606
Blaricum	2.110	5.751	1.448	9.309
Bussum	7.152	17.669	6.446	31.267
Hilversum	17.861	50.666	14.779	83.306
Huizen	11.170	25.894	5.061	42.125
Laren	2.474	6.365	2.835	11.674
Muiden	1.684	4.008	955	6.647
Naarden	4.338	9.497	3.112	16.947
Weesp	3.960	11.317	2.608	17.885
Wijdmeren	5.451	14.096	3.690	23.237
totaal Het Gooi en Vechtstreek	56.200	145.263	40.934	242.397
Almere	50.659	102.718	11.729	165.106
Amsterdam	154.944	496.308	85.310	736.562
Aalsmeer	5.321	14.143	3.375	22.839
Amstelveen	16.936	46.841	14.318	78.095
Diemen	5.739	15.308	2.999	24.046
Haarlemmermeer	31.917	78.272	12.713	122.902
Ouder-Amstel	3.117	7.956	1.981	13.054
Uithoorn	6.600	16.245	3.835	26.680
totaal Amstel-Meerlanden	69.630	178.765	39.221	287.616
Beemster	2.165	5.168	1.203	8.536
Edam-Volendam	7.148	18.085	2.830	28.063
Graft-De Rijp	1.696	3.933	716	6.345
Landsmeer	2.507	6.263	1.582	10.352
Oostzaan	2.259	5.582	1.277	9.118
Purmerend	18.966	46.572	9.383	74.921
Waterland	4.244	10.527	2.379	17.150
Zeevang	1.634	4.033	657	6.324
totaal Regio Waterland+	40.619	100.163	20.027	160.809
totaal RSA	502.873	1.365.368	284.285	2.152.526

bron: CBS

Tabel 0.2 Etnische groepen per gemeente en regio naar herkomstgroepering, 2003

	niet-westers	westers	autochtoon	totaal bevolking
totaal Nederland	1.622.602	1.416.156	13.153.814	16.192.572
Groot-Rijnmond	272.270	114.477	972.893	1.359.640
Wormerland	607	975	13.928	15.510
Zaanstad	20.262	11.837	107.365	139.464
totaal Zaanstreek	20.869	12.812	121.293	154.974
Beverwijk	3.173	3.523	29.713	36.409
Castricum	879	2.255	32.193	35.327
Heemskerk	2.844	3.538	30.039	36.421
Uitgeest	362	717	10.693	11.772
Velsen	3.853	5.481	58.193	67.527
totaal IJmond	11.111	15.514	160.831	187.456
Bennebroek	162	545	4.600	5.307
Bloemendaal	753	2.430	13.862	17.045
Haarlem	17.708	15.086	114.303	147.097
Haarlemmerliede c.a.	190	352	4.991	5.533
Heemstede	1.077	3.158	21.525	25.760
Zandvoort	977	2.131	13.756	16.864
totaal Agglomeratie Haarlem	20.867	23.702	173.037	217.606
Blaricum	358	1.084	7.867	9.309
Bussum	1.972	3.759	25.536	31.267
Hilversum	7.433	9.175	66.698	83.306
Huizen	3.338	4.183	34.604	42.125
Laren	888	1.584	9.202	11.674
Muiden	287	684	5.676	6.647
Naarden	951	2.109	13.887	16.947
Weesp	2.111	1.796	13.978	17.885
Wijdmeren	646	1.894	20.697	23.237
totaal Het Gooi en Vechtstreek	17.984	26.268	198.145	242.397
Almere	35.694	16.012	113.400	165.106
Amsterdam	246.512	100.985	389.065	736.562
Aalsmeer	912	1.713	20.214	22.839
Amstelveen	8.296	13.532	56.267	78.095
Diemen	5.166	2.710	16.170	24.046
Haarlemmermeer	11.098	12.091	99.713	122.902
Ouder-Amstel	979	1.405	10.670	13.054
Uithoorn	1.781	2.652	22.247	26.680
totaal Amstel-Meerlanden	28.232	34.103	225.281	287.616
Beemster	156	510	7.870	8.536
Edam-Volendam	820	999	26.244	28.063
Graft-De Rijk	110	314	5.921	6.345
Landsmeer	387	768	9.197	10.352
Oostzaan	348	529	8.241	9.118
Purmerend	9.390	6.615	58.916	74.921
Waterland	417	1.181	15.552	17.150
Zeevang	133	416	5.775	6.324
totaal Regio Waterland+	11.761	11.332	137.716	160.809
totaal RSA	393.030	240.728	1.518.768	2.152.526

bron: CBS

Tabel 1.1 Bodemgebruik, 2000 (in ha)

	bebouwd	recreatie	landbouw	natuur
Nederland	479.942	88.877	2.326.047	840.903
Groot-Rijnmond	32.765	6.593	70.246	38.701
Zaanstreek	3.343	524	6.904	2.046
IJmond	4.501	1.252	4.050	5.085
Agglomeratie Haarlem	3.989	1.055	2.195	6.457
Het Gooi en Vechtstreek	5.662	927	6.456	11.031
Almere	4.276	1.196	4.374	15.031
Amstel-Meerlanden	9.374	1.449	17.871	3.435
Regio Waterland+	3.715	938	19.836	11.175
Amsterdam	10.650	2.459	2.946	5.852
totaal RSA	45.510	9.800	64.632	60.112

bron: CBS

Tabel 1.2 Bevolking naar regio's, 2003

	abs.	%
Zaanstreek	154.974	7,2
IJmond	187.456	8,7
Agglomeratie Haarlem	217.606	10,1
Het Gooi en Vechtstreek	242.397	11,3
Almere	165.106	7,7
Amstel-Meerlanden	287.616	13,4
Regio Waterland+	160.809	7,5
Amsterdam	736.562	34,2
totaal RSA	2.152.526	100

bron: CBS

Tabel 1.3 Bevolkingsgroei, 1996-2003

	1996 abs.	2003 abs.	groei %
Nederland	15.493.889	16.192.572	4,5
Groot-Rijnmond	1.309.142	1.359.640	3,9
Zaanstreek	148.301	154.974	4,5
IJmond	169.237	187.456	10,8
Agglomeratie Haarlem	216.481	217.606	0,5
Het Gooi en Vechtstreek	233.359	242.397	3,9
Almere	112.704	165.106	46,5
Amstel-Meerlanden	264.318	287.616	8,8
Regio Waterland+	148.592	160.809	8,2
Amsterdam	718.119	736.562	2,6
totaal RSA	2.011.111	2.152.526	7,0

bron: CBS

Tabel 1.4 Aantal inwoners per vierkante kilometer, 2003

	inwoners	oppervlakte in km2 totaal	oppervlakte in km2 land	oppervlakte in km2 binnenwater	bevolkings- dichtheid land
Nederland	16.192.572	41.528,0	33.783,4	7.744,6	479,3
Groot-Rijnmond	1.359.640	1.594,9	1.186,9	408,0	1.145,6
Zaanstreek	154.974	128,2	113,1	15,1	1.370,8
IJmond	187.456	197,4	159,1	38,2	1.177,9
Agglomeratie Haarlem	217.606	152,3	129,5	22,8	1.680,6
Het Gooi en Vechtstreek	242.397	273,4	197,2	76,2	1.229,3
Almere	165.106	248,8	130,5	118,3	1.265,5
Amstel-Meerlanden	287.616	321,3	296,8	24,5	969,2
Regio Waterland+	160.809	356,7	255,0	101,7	630,6
Amsterdam	736.562	219,1	165,0	54,1	4.464,6
totaal RSA	2.152.526	1.897,0	1.446,1	451,0	1.488,5

bron: CBS

Tabel 1.5 Bevolking naar leeftijd, 2003

	0-19 jaar abs.	20-64 jaar abs.	65 jaar en ouder abs.	0-19 jaar %	20-64 jaar %	65 jaar en ouder %
Nederland	3.968.999	10.003.117	2.220.456	24,5	61,8	13,7
Groot-Rijnmond	327.916	841.540	190.184	24,1	61,9	14,0
Zaanstreek	36.927	96.980	21.067	23,8	62,6	13,6
IJmond	46.287	111.335	29.834	24,7	59,4	15,9
Agglomeratie Haarlem	47.607	133.836	36.163	21,9	61,5	16,6
Het Gooi en Vechtstreek	56.200	145.263	40.934	23,2	59,9	16,9
Almere	50.659	102.718	11.729	30,7	62,2	7,1
Amstel-Meerlanden	69.630	178.765	39.221	24,2	62,2	13,6
Regio Waterland+	40.619	100.163	20.027	25,3	62,3	12,5
Amsterdam	154.944	496.308	85.310	21,0	67,4	11,6
totaal RSA	502.873	1.365.368	284.285	23,4	63,4	13,2

bron: CBS

Tabel 1.6 Bevolkingsprognose 2005-2010 en 2005-2020

	2005-2010 abs.	groei %	2005-2020 abs.	groei %
Nederland	310.551	1,9	855.087	5,2
Groot-Rijnmond	24.121	1,8	64.098	4,7
Zaanstreek	42	0,0	-1.829	-1,2
IJmond	932	0,5	-2.325	-1,2
Agglomeratie Haarlem	-2.012	-0,9	-7.364	-3,4
Het Gooi en Vechtstreek	111	0,0	2.819	1,2
Almere	25.556	14,6	79.349	45,3
Amstel-Meerlanden	15.017	5,1	31.751	10,8
Regio Waterland+	2.830	1,7	6.654	4,1
Amsterdam	-818	-0,1	25.281	3,4
totaal RSA	41.658	1,9	134.336	6,2

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 1.7 Prognose 0-19 jarigen 2005-2010 en 2005-2020

	2005-2010	groei	2005-2020	groei
	abs.	%	abs.	%
Nederland	-3.194	-0,1	-116.512	-2,9
Groot-Rijnmond	320	0,1	-7.770	-2,3
Zaanstreek	-926	-2,5	-5.578	-15,1
IJmond	-1.303	-2,8	-7.052	-15,2
Agglomeratie Haarlem	-230	-0,5	-4.304	-8,7
Het Gooi en Vechtstreek	-471	-0,8	-2.926	-5,1
Almere	5.201	9,8	15.380	29,0
Amstel-Meerlanden	4.086	5,6	3.942	5,4
Regio Waterland+	42	0,1	-2.502	-6,1
Amsterdam	3.478	2,1	2.729	1,7
totaal RSA	9.877	1,9	-311	-0,1

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 1.8 Prognose 20-64 jarigen 2005-2010 en 2005-2020

	2005-2010	groei	2005-2020	groei
	abs.	%	abs.	%
Nederland	115.502	1,1	71.142	0,7
Groot-Rijnmond	13.473	1,6	9.362	1,1
Zaanstreek	-1.367	-1,4	-5.401	-5,6
IJmond	12	0,0	-4.304	-3,8
Agglomeratie Haarlem	-3.055	-2,3	-11.056	-8,4
Het Gooi en Vechtstreek	-1.502	-1,0	-5.463	-3,8
Almere	18.518	16,9	51.310	46,7
Amstel-Meerlanden	6.939	3,8	10.072	5,6
Regio Waterland+	-64	-0,1	-1.937	-1,9
Amsterdam	-6.257	-1,3	-1.390	-0,3
totaal RSA	13.224	1,0	31.831	2,3

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 1.9 Prognose 65 jaar en ouder 2005-2010 en 2005-2020

	2005-2010	groei	2005-2020	groei
	abs.	%	abs.	%
Nederland	198.243	8,7	900.457	39,3
Groot-Rijnmond	10.328	5,4	62.506	32,4
Zaanstreek	2.335	10,6	9.150	41,6
IJmond	2.223	7,2	9.031	29,4
Agglomeratie Haarlem	1.273	3,4	7.996	21,2
Het Gooi en Vechtstreek	2.084	5,0	11.208	27,0
Almere	1.837	15,1	12.659	103,9
Amstel-Meerlanden	3.992	9,9	17.737	44,0
Regio Waterland+	2.852	13,7	11.093	53,2
Amsterdam	1.961	2,3	23.942	28,2
totaal RSA	18.557	6,4	102.816	35,4

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 1.10a Bevolking naar samenstelling huishoudens, 2003

	alleenstaand	stel zonder kinderen	eenouder-gezin	stel met kinderen	totaal
Nederland	2.438.514	2.058.756	412.296	2.090.700	7.000.266
Groot-Rijnmond	240.506	171.016	47.314	160.691	619.527
Zaanstreek	21.427	19.818	4.248	20.581	66.074
IJmond	25.165	24.360	4.318	25.287	79.130
Agglomeratie Haarlem	42.110	28.235	6.143	25.387	101.875
Het Gooi en Vechtstreek	38.310	32.270	6.097	30.411	107.088
Almere	18.525	16.703	5.410	24.991	65.629
Amstel-Meerlanden	41.691	36.381	7.069	38.533	123.674
Regio Waterland+	18.381	19.879	3.828	23.591	65.679
Amsterdam	234.533	77.413	40.020	58.415	410.381
totaal RSA	440.142	255.059	77.133	247.196	1.019.530

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 1.10b Bevolking naar samenstelling huishoudens, 2003

	alleenstaand	stel zonder kinderen	eenouder-gezin	stel met kinderen
Nederland	34,8	29,4	5,9	29,9
Groot-Rijnmond	38,8	27,6	7,6	25,9
Zaanstreek	32,4	30,0	6,4	31,1
IJmond	31,8	30,8	5,5	32,0
Agglomeratie Haarlem	41,3	27,7	6,0	24,9
Het Gooi en Vechtstreek	35,8	30,1	5,7	28,4
Almere	28,2	25,5	8,2	38,1
Amstel-Meerlanden	33,7	29,4	5,7	31,2
Regio Waterland+	28,0	30,3	5,8	35,9
Amsterdam	57,2	18,9	9,8	14,2
totaal RSA	43,2	25,0	7,6	24,2

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 1.11a Prognose samenstelling huishoudens, 2020

	alleenstaand	stel zonder kinderen	eenouder-gezin	stel met kinderen	totaal
Nederland	3.143.833	2.274.793	528.109	1.994.422	7.941.157
Groot-Rijnmond	309.399	180.192	63.965	151.650	705.206
Zaanstreek	31.276	20.264	4.327	17.655	73.522
IJmond	33.752	25.598	4.866	22.016	86.232
Agglomeratie Haarlem	48.703	26.845	6.601	22.039	104.188
Het Gooi en Vechtstreek	46.895	33.635	6.818	27.165	114.513
Almere	36.286	27.697	8.942	35.638	108.563
Amstel-Meerlanden	49.414	45.188	9.341	39.756	143.699
Regio Waterland+	24.272	22.851	4.884	22.210	74.217
Amsterdam	288.497	69.829	55.927	42.215	456.468
totaal RSA	559.095	271.907	101.706	228.694	1.161.402

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 1.11b Prognose samenstelling huishoudens, 2020

	alleenstaand	stel zonder kinderen	eenouder-gezin	stel met kinderen
Nederland	39,6	28,6	6,7	25,1
Groot-Rijnmond	43,9	25,6	9,1	21,5
Zaanstreek	42,5	27,6	5,9	24,0
IJmond	39,1	29,7	5,6	25,5
Agglomeratie Haarlem	46,7	25,8	6,3	21,2
Het Gooi en Vechtstreek	41,0	29,4	6,0	23,7
Almere	33,4	25,5	8,2	32,8
Amstel-Meerlanden	34,4	31,4	6,5	27,7
Regio Waterland+	32,7	30,8	6,6	29,9
Amsterdam	63,2	15,3	12,3	9,2
totaal RSA	48,1	23,4	8,8	19,7

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 1.12 Niet-westerse allochtonen als procenten van de totale bevolking, 1996 en 2003

	niet-westerse allochtonen 1996 abs	niet-westerse allochtonen 2003 abs	totale bevolking 1996 abs	totale bevolking 2003 abs	niet-westerse allochtonen 1996 %	niet-westerse allochtonen 2003 %
Nederland	1.171.125	1.622.602	15.493.889	16.192.572	7,6	10,0
Groot-Rijnmond	200.505	272.270	1.309.142	1.359.640	15,3	20,0
Zaanstreek	15.510	20.869	148.301	154.974	10,5	13,5
IJmond	7.340	11.111	169.237	187.456	4,3	5,9
Agglomeratie Haarlem	15.365	20.867	216.481	217.606	7,1	9,6
Het Gooi en Vechtstreek	13.225	17.984	233.359	242.397	5,7	7,4
Almere	13.685	35.694	112.704	165.106	12,1	21,6
Amstel-Meerlanden	18.775	28.232	264.318	287.616	7,1	9,8
Regio Waterland+	8.140	11.761	148.592	160.809	5,5	7,3
Amsterdam	203.300	246.512	718.119	736.562	28,3	33,5
totaal RSA	295.340	393.030	2.011.111	2.152.526	14,7	18,3

bron: CBS

Tabel 1.13 Demografische druk, 2003

	0-19 jaar	20-64 jaar	65 jaar en ouder	demografische druk
Nederland	3.968.999	10.003.117	2.220.456	61,9
Groot-Rijnmond	327.916	841.540	190.184	61,6
Zaanstreek	36.927	96.980	21.067	59,8
IJmond	46.287	111.335	29.834	68,4
Agglomeratie Haarlem	47.607	133.836	36.163	62,6
Het Gooi en Vechtstreek	56.200	145.263	40.934	66,9
Almere	50.659	102.718	11.729	60,7
Amstel-Meerlanden	69.630	178.765	39.221	60,9
Regio Waterland+	40.619	100.163	20.027	60,5
Amsterdam	154.944	496.308	85.310	48,4
totaal RSA	502.873	1.365.368	284.285	57,7

bron: CBS

Tabel 1.14a Levendgeborenen per 1000 inwoners, 2002

	totaal aantal inwoners	aantal geboorten	geboorte- cijfer
Nederland	16.105.285	202.083	12,5
Groot-Rijnmond	1.356.393	16.813	12,4
Zaanstreek	153.136	1.949	12,7
IJmond	186.413	2.148	11,5
Agglomeratie Haarlem	218.511	2.599	11,9
Het Gooi en Vechtstreek	242.520	2.795	11,5
Almere	158.902	2.595	16,3
Amstel-Meerlanden	282.018	3.604	12,8
Regio Waterland+	159.138	1.947	12,2
Amsterdam	735.526	10.481	14,2
totaal RSA	2.136.164	28.118	13,2

bron: CBS / bewerking O+S

Tabel 1.14b Levendgeborenen per 1000 vrouwen van 15-49 jaar, 1996 en 2002

	1996	2002
Nederland	47,1	51,0
Groot-Rijnmond	45,2	49,5
Zaanstreek	48,4	52,3
IJmond	48,8	49,6
Agglomeratie Haarlem	44,9	50,4
Het Gooi en Vechtstreek	44,4	49,9
Almere	57,6	56,9
Amstel-Meerlanden	48,1	51,5
Regio Waterland+	47,0	49,2
Amsterdam	44,5	50,4
totaal RSA	46,6	51,0

bron: CBS / bewerking O+S

Tabel 2.1 Vestigingen en vertrekken in de regio's, 2002

	vestiging	vertrek
Nederland	750.197	695.675
Groot-Rijnmond	66.408	61.375
Zaanstreek	6.730	5.087
IJmond	8.407	7.572
Agglomeratie Haarlem	11.418	11.895
Het Gooi en Vechtstreek	13.782	13.497
Almere	11.593	7.253
Amstel-Meerlanden	17.968	13.239
Regio Waterland+	6.043	4.941
Amsterdam	35.793	35.124
totaal RSA	111.734	98.608

bron: CBS

Tabel 2.2 Binnengemeentelijke verhuizingen per 1000 inwoners, 1996, 2001 en 2002

	1996	2001	2002
Nederland	70,0	59,6	60,0
Groot-Rijnmond	81,4	69,2	67,7
Zaanstreek	78,9	65,1	71,6
IJmond	48,8	42,9	45,7
Agglomeratie Haarlem	63,3	48,4	55,0
Het Gooi en Vechtstreek	43,5	39,3	40,1
Almere	83,0	89,6	73,2
Amstel-Meerlanden	49,0	41,0	40,6
Regio Waterland+	43,9	40,0	42,3
Amsterdam	106,7	86,4	92,3
totaal RSA	74,2	62,8	65,0

bron: CBS

Tabel 2.3 Woningdichtheid, 2003

	woningen abs.	oppervlakte km ²	dichtheid
Nederland	6.764.283	33.783,4	200
Groot-Rijnmond	603.816	1.186,9	509
Zaanstreek	64.725	113,1	573
IJmond	78.190	159,1	491
Agglomeratie Haarlem	97.250	129,5	751
Het Gooi en Vechtstreek	105.755	197,2	536
Almere	63.772	130,5	489
Amstel-Meerlanden	121.226	296,8	409
Waterland+	65.078	255,0	255
Amsterdam	377.004	165,0	2.285
totaal RSA	973.000	1.446,1	673

bron: DGW/SYSWOV / CBS / bewerking O+S

Tabel 2.4 Bevolking, woningen en gemiddelde woningbezetting, 2003 en 2020

	personen 2003	woningen 2003	gemiddelde woning- bezetting 2003	prognose personen 2020	prognose woningen 2020	gemiddelde woning- bezetting 2020
Nederland	16.192.572	6.764.283	2,4	17.211.687	7.677.134	2,2
Groot-Rijnmond	1.359.640	603.816	2,3	1.435.416	674.657	2,1
Zaanstreek	154.974	64.725	2,4	152.937	71.554	2,1
IJmond	187.456	78.190	2,4	186.577	83.782	2,2
Agglomeratie Haarlem	217.606	97.250	2,2	211.814	100.397	2,1
Het Gooi en Vechtstreek	242.397	105.755	2,3	246.616	113.411	2,2
Almere	165.106	63.772	2,6	254.477	105.190	2,4
Amstel-Meerlanden	287.616	121.226	2,4	326.008	139.891	2,3
Regio Waterland+	160.809	65.078	2,5	169.419	73.043	2,3
Amsterdam	736.562	377.004	2,0	762.916	420.306	1,8
totaal RSA	2.152.526	973.000	2,2	2.310.764	1.107.574	2,1

bron: DGW/SYSWOV / PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 2.5 Woningen naar eigendomstype, 2003

	voorraad woningen koopsector	voorraad woningen particuliere huursector	voorraad woningen sociale huursector	totale voorraad woningen
Nederland	3.717.854	706.266	2.340.163	6.764.283
Groot-Rijnmond	248.202	76.738	278.876	603.816
Zaanstreek	31.843	3.803	29.079	64.725
IJmond	46.433	3.972	27.785	78.190
Agglomeratie Haarlem	51.669	13.939	31.642	97.250
Het Gooi en Vechtstreek	63.160	9.309	33.286	105.755
Almere	39.274	3.980	20.518	63.772
Amstel-Meerlanden	70.215	16.348	34.663	121.226
Regio Waterland+	42.591	2.387	20.100	65.078
Amsterdam	72.097	100.099	204.808	377.004
RSA totaal	417.282	153.837	401.881	973.000

bron: DGW/SYSWOV

Tabel 2.6 Woningvoorraad naar type woning, 2003

	eengezins- woningen abs.	meergezins- woningen abs.	totaal abs.	eengezins- woningen %	meergezins- woningen %
Nederland	4.806.342	1.957.941	6.764.283	71,1	28,9
Groot-Rijnmond	288.118	315.698	603.816	47,7	52,3
Zaanstreek	44.859	19.866	64.725	69,3	30,7
IJmond	54.821	23.369	78.190	70,1	29,9
Agglomeratie Haarlem	62.137	35.113	97.250	63,9	36,1
Het Gooi en Vechtstreek	82.375	23.380	105.755	77,9	22,1
Almere	49.800	13.972	63.772	78,1	21,9
Amstel-Meerlanden	84.407	36.819	121.226	69,6	30,4
Regio Waterland+	54.004	11.074	65.078	83,0	17,0
Amsterdam	54.875	322.129	377.004	14,6	85,4
RSA totaal	487.278	485.722	973.000	50,1	49,9

bron: DGW/SYSWOV

Tabel 2.7 Gereedgekomen woningen naar eigendomverhoudingen, 2003

	huur- woningen abs.	koop- woningen abs.	totaal abs.	huur- woningen %	koop- woningen %
Nederland	12.974	46.655	59.629	21,8	78,2
Groot-Rijnmond	1.211	4.009	5.220	23,2	76,8
Zaanstreek	284	766	1.050	27,0	73,0
IJmond	147	925	1.072	13,7	86,3
Agglomeratie Haarlem	75	38	113	66,4	33,6
Het Gooi en Vechtstreek	66	70	136	48,5	51,5
Almere	805	1.753	2.558	31,5	68,5
Amstel-Meerlanden	672	1.541	2.213	30,4	69,6
Regio Waterland+	34	691	725	4,7	95,3
Amsterdam	785	1.222	2.007	39,1	60,9
RSA totaal	2.868	7.006	9.874	29,0	71,0

bron: CBS

Tabel 2.8 Opgeleverde nieuwbouwwoningen RSA, 1995-2003

	huur- woningen	koop- woningen	totaal
1995	4.979	8.666	13.645
1996	4.540	5.011	9.551
1997	5.081	7.325	12.406
1998	4.583	10.431	15.014
1999	3.531	7.763	11.294
2000	2.741	7.172	9.913
2001	2.486	9.355	11.841
2002	2.453	6.922	9.375
2003	2.868	7.006	9.874
totaal	33.262	69.651	102.913

bron: CBS

Tabel 2.9 Prognose toename woningvoorraad, 2003-2010 en 2003-2020

	2003-2010		2003-2020	
	abs.	%	abs.	%
Nederland	409.000	6,1	943.000	14,0
Groot-Rijnmond	38.750	6,5	78.834	13,2
Zaanstreek	3.178	4,9	6.825	10,5
IJmond	3.047	3,9	5.577	7,1
Agglomeratie Haarlem	1.962	2,0	3.400	3,5
Het Gooi en Vechtstreek	2.394	2,3	7.921	7,5
Almere	15.768	24,7	41.419	64,9
Amstel-Meerlanden	9.112	7,5	18.904	15,6
Regio Waterland+	2.999	4,6	8.039	12,4
Amsterdam	15.854	4,2	43.417	11,5
RSA totaal	54.314	5,6	135.502	13,9

bron: PRIMOS 2003 / bewerking O+S

Tabel 2.10 Gemiddelde huursubsidie van huishoudens per maand, 1 juli 2002-1 juli 2003 (in euro's)

Zaanstreek	132
IJmond	130
Agglomeratie Haarlem	131
Het Gooi en Vechtstreek	140
Almere	168
Amstel-Meerlanden	148
Regio Waterland+	150
Amsterdam	128
totaal RSA	135

bron: VROM

Tabel 3.1 Netto-participatie beroepsbevolking, 2002

	werkzame bevolking 15-64 jaar abs.	totale bevolking 15-64 jaar abs.	netto- participatie %
Nederland	7.125.000	10.868.000	66
Groot-Rijnmond	578.000	918.000	63
Zaanstreek	69.000	103.000	67
IJmond	83.000	121.000	68
Agglomeratie Haarlem	101.000	144.000	70
Het Gooi en Vechtstreek	105.000	157.000	67
Almere	72.000	107.000	68
Groot Amsterdam RW-AM	203.000	297.000	68
Amsterdam	357.000	534.000	67
RSA totaal	990.000	1.463.000	68

bron: CBS

Tabel 3.2 Ontwikkeling aantal vacatures, 2000-2004

1e kw 2000	37.000
2e kw 2000	33.000
3e kw 2000	35.000
4e kw 2000	42.000
1e kw 2001	46.000
2e kw 2001	47.000
3e kw 2001	36.000
4e kw 2001	32.000
1e kw 2002	36.119
2e kw 2002	31.020
3e kw 2002	25.760
4e kw 2002	25.231
1e kw 2003	24.900
2e kw 2003	22.700
3e kw 2003	16.700
4e kw 2003	18.900
1e kw 2004	19.800

bron: RPA-ZNH 2004

Tabel 3.3 Vacatures naar CWI-regio, peildatum 1 januari

	2002	2003	2004
Amsterdam	21.761	13.472	10.650
Meerlanden	3.714	2.756	2.750
Haarlem	3.159	2.082	2.600
Zaanstreek	2.377	1.486	800
Amstelveen	2.201	1.810	1.100
Waterland	935	919	600
IJmond	1.972	1.259	1.350

bron: RPA-ZNH 2004

Tabel 3.4 Ontwikkeling werkgelegenheid, 1999, 2002 en 2003

	1999	2002	2003	groei 1999- 2003	groei 2002- 2003
	abs.	abs.	abs.	%	%
Nederland	6.183.363	6.596.327	6.544.515	5,8	-0,8
Groot-Rijnmond	509.169	550.635	551.710	8,4	0,2
Zaanstreek	51.939	55.279	55.515	6,9	0,4
IJmond	63.503	66.426	65.433	3,0	-1,5
Agglomeratie Haarlem	78.361	82.505	81.295	3,7	-1,5
Het Gooi en Vechtstreek	88.366	98.972	98.326	11,3	-0,7
Almere	36.244	47.599	49.112	35,5	3,2
Amstel-Meerlanden	188.909	208.393	206.069	9,1	-1,1
Regio Waterland+	37.508	42.371	42.295	12,8	-0,2
Amsterdam	373.609	417.871	418.178	11,9	0,1
totaal RSA	918.439	1.019.416	1.016.223	10,6	-0,3

bron: LISA 2004 / bewerking O+S

Tabel 3.5 Werkgelegenheid naar sector, 2003

	landb./ delfstofw.	industrie	bouw	com. diensten	niet-com. diensten	totaal
Nederland	253.438	961.207	467.604	2.894.033	1.968.233	6.544.515
Groot-Rijnmond	10.532	57.981	40.531	284.455	158.211	551.710
Zaanstreek	611	11.037	5.679	23.937	14.251	55.515
IJmond	2.148	16.457	5.833	25.955	15.040	65.433
Agglomeratie Haarlem	430	8.920	4.893	35.539	31.513	81.295
Het Gooi en Vechtstreek	989	11.940	5.679	45.858	33.860	98.326
Almere	627	5.553	3.321	24.519	15.092	49.112
Amstel-Meerlanden	4.765	15.608	9.203	146.262	30.231	206.069
Regio Waterland+	1.466	5.127	5.437	18.512	11.753	42.295
Amsterdam	771	22.839	12.282	245.282	137.004	418.178
totaal RSA	11.807	97.481	52.327	565.864	288.744	1.016.223

bron: LISA 2004 / bewerking O+S

Tabel 3.6 Ontwikkeling aantal vestigingen, 1999, 2002 en 2003

	1999	2002	2003	groei 1999- 2003	groei 2002- 2003
	abs.	abs.	abs.	%	%
Nederland	841.391	888.340	893.339	6,2	0,6
Groot-Rijnmond	51.209	51.038	51.594	0,8	1,1
Zaanstreek	7.164	8.519	9.098	27,0	6,8
IJmond	10.335	12.001	12.474	20,7	3,9
Agglomeratie Haarlem	15.789	16.752	17.499	10,8	4,5
Het Gooi en Vechtstreek	18.961	21.731	22.044	16,3	1,4
Almere	6.414	7.993	8.493	32,4	6,3
Amstel-Meerlanden	16.605	18.878	18.889	13,8	0,1
Regio Waterland+	9.646	10.367	10.838	12,4	4,5
Amsterdam	55.331	63.912	64.116	15,9	0,3
totaal RSA	140.245	160.153	163.451	16,5	2,1

bron: LISA 2004 / bewerking O+S

Tabel 3.7 Bedrijfsvestigingen naar sector, 2003

	landb./ delfstofw.	industrie	bouw	com. diensten	niet-com. diensten	totaal
Nederland	95.847	52.735	74.922	517.339	152.496	893.339
Groot-Rijnmond	2.869	2.810	4.289	32.369	9.257	51.594
Zaanstreek	276	760	1.109	5.469	1.484	9.098
IJmond	532	677	1.492	7.674	2.099	12.474
Agglomeratie Haarlem	160	781	1.665	10.997	3.896	17.499
Het Gooi en Vechtstreek	456	967	1.789	14.819	4.013	22.044
Almere	120	427	724	5.530	1.692	8.493
Amstel-Meerlanden	1.071	771	1.263	13.261	2.523	18.889
Regio Waterland+	738	599	1.388	6.723	1.390	10.838
Amsterdam	189	2.749	2.987	46.447	11.744	64.116
totaal RSA	3.542	7.731	12.417	110.920	28.841	163.451

bron: LISA 2004 / bewerking O+S

Tabel 3.8 Ontwikkeling bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking, 1996-2001 (x1000 euro)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Nederland	20	21	23	24	25	27
Groot-Rijnmond	21	23	24	24	26	28
Zaanstreek	17	19	19	20	20	22
IJmond	20	21	21	20	23	22
Agglomeratie Haarlem	19	20	20	21	21	23
Het Gooi en Vechtstreek	20	23	24	26	28	28
Almere	15	15	16	17	18	21
Groot-Amsterdam RW-AM	29	32	34	36	38	38
Amsterdam	30	32	34	36	39	42
totaal RSA	25	27	28	30	32	33

bron: CBS

Tabel 3.9 Verdeling toegevoegde waarde, 2001 (in euro's)

Zaanstreek	3.006
IJmond	3.469
Agglomeratie Haarlem	4.565
Het Gooi en Vechtstreek	6.082
Groot-Amsterdam RW-AM	16.143
Amsterdam	27.956
totaal RSA muv Almere	61.221

bron: CBS

Tabel 3.10 Beroepsbevolking naar opleidingsniveau, 2002

	ongeschoold (bao)	laag (mavo/vbo)	middelbaar (havo/vwo/ mbo)	hoger (hbo/wo)	onbekend	totaal
Nederland	433.487	1.213.920	2.705.364	1.871.193	3.148	6.227.112
Groot-Rijnmond	39.853	101.706	216.984	144.650	246	503.439
Zaanstreek	3.822	10.966	24.363	11.497	0	50.648
IJmond	2.759	10.947	30.293	15.384	0	59.383
Agglomeratie Haarlem	4.195	14.101	28.097	24.069	0	70.462
Het Gooi en Vechtstreek	4.314	14.994	29.106	36.558	70	85.042
Almere	4.315	8.046	15.778	14.229	0	42.368
Groot-Amsterdam RW-AM	10.796	41.945	92.266	61.521	0	206.528
Amsterdam	31.425	58.907	167.833	205.257	0	463.422
totaal RSA	61.626	159.906	387.736	368.515	70	977.853

bron: CBS (EBB, 2003)

Tabel 3.11 Uitgaande pendel naar bestemming, 2002

	binnen woonregio	regio binnen RSA	regio buiten RSA	buiten Rijnmond	totaal
Groot-Rijnmond	410.375			87.025	497.400
Zaanstreek	32.454	25.706	3.650		61.810
IJmond	39.111	26.164	7.971		73.246
Agglomeratie Haarlem	43.238	39.327	10.605		93.170
Het Gooi en Vechtstreek	49.187	23.014	17.671		89.872
Almere	28.073	33.977	6.791		68.841
Groot-Amsterdam RW-AM	89.850	75.303	20.058		185.211
Amsterdam	244.597	41.190	27.046		312.833
totaal RSA	526.510	264.681	93.792		884.983

bron: CBS (EBB, 2003)

Tabel 3.12 Inkomende pendel naar herkomst, 2002

	binnen woonregio	regio binnen RSA	regio buiten RSA	buiten Rijnmond	totaal
Groot-Rijnmond	410.375			93.064	503.439
Zaanstreek	32.454	9.753	8.441		50.648
IJmond	39.111	10.032	10.240		59.383
Agglomeratie Haarlem	43.238	18.011	9.213		70.462
Het Gooi en Vechtstreek	49.187	13.886	21.969		85.042
Almere	28.073	5.355	8.940		42.368
Groot-Amsterdam RW-AM	89.850	68.951	47.727		206.528
Amsterdam	244.597	138.693	80.132		463.422
totaal RSA	526.510	264.681	186.662		977.853

bron: CBS (EBB, 2003)

Gemeente Amsterdam

Dienst Onderzoek en Statistiek

Postbus 658
1000 AR Amsterdam

Bezoekadres
Gebouw Metropool
Weesperstraat 79

Telefoon 020 527 9527
Fax 020 527 9595
www.os.amsterdam.nl